309

The adyar library Bulletin

1953 - December- 17-4.

JL
QMm2,N37
N53·17·4
94378

ARUNDALE—JINARĀJADĀSA NUMBER 309

120

ब्रह्मविद्या BRAHMAVIDYĀ

11 JAN 1954

THE ADYAR LIBRARY BULLETIN

120 / 1-54

तस्मै स विद्वानुपसन्नाय सम्यक्
प्रशान्तचित्ताय शमान्विताय ।
येनाक्षरं पुरुषं वेद सत्यं
प्रोवाच तां तत्त्वतो ब्रह्मविद्याम् ॥

UNTO him who approaches in due form, whose mind is serene and who has attained calmness, the wise one teaches in its very truth that Brahmavidya whereby one knows the Imperishable, the Purusha, the Truth.

Vol. XVII, Part 4 16th December, 1953

CONTENTS

	PAGE
Sri C. Jinarājadāsa *by* Prof. C. Kunhan Raja . . .	119
A Poem on Persepolis *by* Dr. C. Kunhan Raja . .	125

Serial Publications :

Giitaa—In Direct Sanskrit-English *by* A. Siitaa Devii	65-80
Āṅgirasasmṛti—Edited *by* A. N. Krishna Aiyangar	113-196, i-xxxii

94378

Full Copyright for all contributions published in the Adyar Library Bulletin rests with the Adyar Library.

C. JINARAJADASA
(16-12-1875 – 18-6-1953)
President of the Theosophical Society
February 17, 1946 – February [illegible], 1953

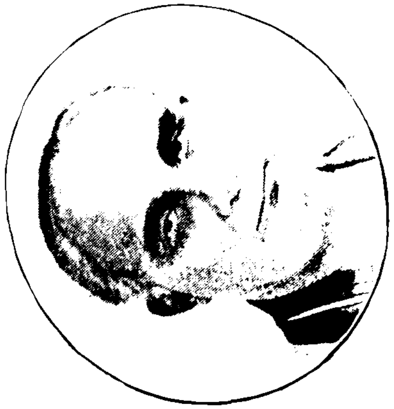

GEORGE S. ARUNDALE
(1-12-1878 – 12-8-1945)
President of the Theosophical Society
June 21, 1934 – August 11, 1945

SRI C. JINARAJADASA

(*Some Recollections*)

BY PROF. C. KUNHAN RAJA

University of Teheran

ON Monday the 29th of June, when the *Hindu* of Madras for a whole week came into my hands I read there (in the issue dated 20th June) the announcement of the passing away of Sri C. Jinarajadasa at Wheaton in America ten days before. I met him for the last time at the Central Station in Madras when he was proceeding on a journey to Europe in the summer of last year; I was in India during the summer recess and I happened to be in Madras on that day. I saw him for the first time in 1915, when I came to Madras to study in the Presidency College. My personal acquaintance started only in 1926 when in April of that year I came to Adyar to take charge of the Library. From that time onwards, for over twenty-seven years, I was on very intimate terms with him and I always enjoyed his courtesy, his kindness, his encouragement, and his help and advice. I had to meet him constantly in relation to the affairs of the Library. It is a matter of pride for me that he too was for some time the Director of the Library in which I also held the same position for some years. Even now I consider it a privilege to be associated with the Library.

In 1915 I was in the Esplanade Indian Book Shop with its big glass shop-window and beautifully arranged books, when Sri Jinarajadasa also came there. He was forty, though he looked much younger. His courteous greetings to all the

people in the shop (among whom I too was included) and the kind way in which he made enquiries about me, and the appreciations that he expressed when I told him that I was specialising in Sanskrit with the remark that he had studied Sanskrit at Cambridge, still remain very clear in my memory. In those days, a journey to Adyar from Madras City was a whole afternoon's affair, tramping from Mylapore enjoying the hot sun after an uncomfortable tram trip to that end of the City. I used also to attend the various meetings that were held in Madras. Thus I had many occasions to see him, though it was only once in the Book Shop that I had the privilege of speaking to him. I never thought that a day would come when those words of appreciation about my Sanskrit study would be continued in the form in which it really developed later when I could dedicate that same study for service in the Adyar Library, throughout the years under his guidance.

I remember him addressing large audiences from platforms in Madras with his beautiful style, his mastery of the subject, his clear exposition of even abstruse points, his easy and effortless method of speech without any attempt at oration or rhetoric, and above all the rare combination of a very solemn and serious look with a continuous smile when he was on the platform.

When I was a student in Europe between 1920 and 1924, I had written one or two letters to Amma (Dr. Besant) and a reply came promptly written in her own hand. After returning to India, I was eager to continue my studies for which I wanted a place where I could do so conveniently, and I sent another letter to her; at that time the reply came from the Vice-president (Sri Jinarajadasa) asking me to come over to Adyar and meet him saying that he would try to allow me temporarily to work in the Library. If the Society

was satisfied with me and if I could also accommodate myself to the conditions there, it was likely that I could continue. At that time Sri P. K. Telang was the Curator, after the death of Pandit Mahadeva Sastri. I met him in his room above the Library; we had a long talk; no one who has once met him can forget his courtesy. It was in the third week of April 1926. I started work in the Library and that work still continues; I have worked with various designations, and for three years without even a designation.

There was no detail which was too small for him. There is no general principle which would be shrouded in the mass of details. His extensive reading, his mastery of a variety of subjects, the precision and accuracy of his grasp of the fundamentals of the subjects, and his wide interests created in me during the various talks I had with him, a sense of wonder and admiration, which only increased as time passed on. I have myself a feeling that I can talk on practically any subject under the sun, having spent all my time in study. But when I meet him I find myself just a pool of water on the shore of the vast ocean. We had talked on many subjects; sometimes he would go to the shelf on which books were arranged in the most artistic way, and he would pick up a note book and show it to me; it comprised the notes that he had written out at Cambridge when he was studying Pali and Sanskrit under the late Cowell; he had preserved the notes and they appeared as fresh as when they were written. His room was a museum with pictures and curios which he had collected from all parts of the world. Even his office table with pencils and pens and ink-stands and paper-cutter and other things, were more artistically arranged than a show-case.

I had once an occasion to be talking to him in his room when he was starting on a tour. It was surprising how he

could find time, among his manifold work, to look into the various details of packing his necessities, how he took twine-rolls, scissors, knife, needle and thread and such small things and placed them in their proper places in his boxes. I very clearly remember a small casket which he showed me in which he was keeping his buttons; he had bought it in the bazar in an Indian town. He said "when I go about I keep my eyes open"; he knows *what* and *for what*, in the case of everything.

He would never allow a thing to be done without looking into it himself and he always found time for it; he would never delay a piece of work for want of time. I had once to move into a new house (now called the Vani Vihar). There was no kitchen upstairs. He himself came there with Sri Ranga Reddi and spent nearly an hour before deciding the exact location and the design of the kitchen. He also looked into the erection of a pulley for drawing water from the well on one side of the building. After occupying the house I told him one day that a tree in front of the car-shed was a great inconvenience for me to back the car from the shed and turn it into the path; he must look into it himself. He said that to him the trees are dearer than children. He came there again and gave me a talk on the value of trees, how he had collected various trees and plants from different countries and how he loved them; that tree was not one among them; still he talked about the beauty of the curve on the trunk and of the angle at which the branches were shooting at a certain height which was in good proportion to the height of the shed. I was so much moved, that I said that I did not mind the inconvenience. I hope that that *beautiful* tree is still there.

I have already said that his room was the best museum I have seen; when he moved about all was art around him. When he travelled he was in a botanical garden. Few people

have travelled so widely as he has; none could have observed so much as he has done. Whatever he saw he tried to understand and to estimate its value. He had studied the problems of all the countries he had visited, and there was practically no country which he had not seen. He was an extraordinary linguist, and he easily studied a new language. I still remember his telling me how he practised speaking Portugese, in which the pronunciation is very difficult, though the language is closely related to Spanish which even before he could speak with fluency.

He was one of the busiest men, and so he could find time for everything that called for his personal attention. He read everything that went to him with great care. Once in the *Adyar Library Bulletin* I wrote "Ceylonese script", and when the issue reached him, immediately came down a note to me drawing my attention to the distinction between "Ceylonese" and "Sinhalese". I dedicated the translation of the *Sangitaratnakara* (Vol. I) to him. When the Title page and the Dedication went to him for his approval, he called me up and spoke to me about the *point* and the *face* of the type to be used in writing his name there, and also the spacing between the letters; he wrote a small note on the pages and said, "Show this to Mr. Subbarayadu; he will know it." Whenever I wanted to meet him, he was never too busy. He would not refuse to see me unless he was engaged, as in the case of talking to another person or dictating something urgent and important. If he was only engaged in his work, allowing me to meet him was one among his works, and I could meet him. Since he never wasted his time, not even a moment, he could find time for everything; it is only lazy people who have no time for anything. His training under Amma must have been a great factor in the development, and perfection of this trait in him.

Apart from personal talks, I have seen him at committee meetings, at small gatherings, at an informal talk, at his rounds in the Estates inspecting the various places, and upon various other occasions. I have seen him very serious and firm. But I have never seen him losing his temper even under provocations, which even in a far lesser degree would have put an ordinary man into a frenzy. He discovered mistakes and corrected them; but he never deviated from the paths of courtesy, never said a word or never behaved in a way that would hurt others. Even the smallest person was a "man" to him.

He was not merely a thinker, a writer and a Theosophical Teacher, though one of the greatest in this capacity. He was not a mere student of occultism and occult chemistry, though one of the deepest in such studies and expositions. He was not merely a high personage occupying a very elevated and responsible position. His human qualities made him a *great man*, an example to all. He saw everything in Theosophy; he also saw Theosophy in many things, and he devoted himself wholeheartedly to all such movements. I specially mention the UN, where he saw the hope of humanity, and he had issued small leaflets giving a summary of the activities of the Association, and in the second of them it was suggested that I might add some prefatory note which I did with pride. It was his humane sympathies that made him a great Theosophist; and his Theosophy made him all the more *human*.

If I have been able to do anything during the last twenty-seven years I owe not a little to him and also to Amma, both of whom have influenced me and inspired me in all my undertakings.

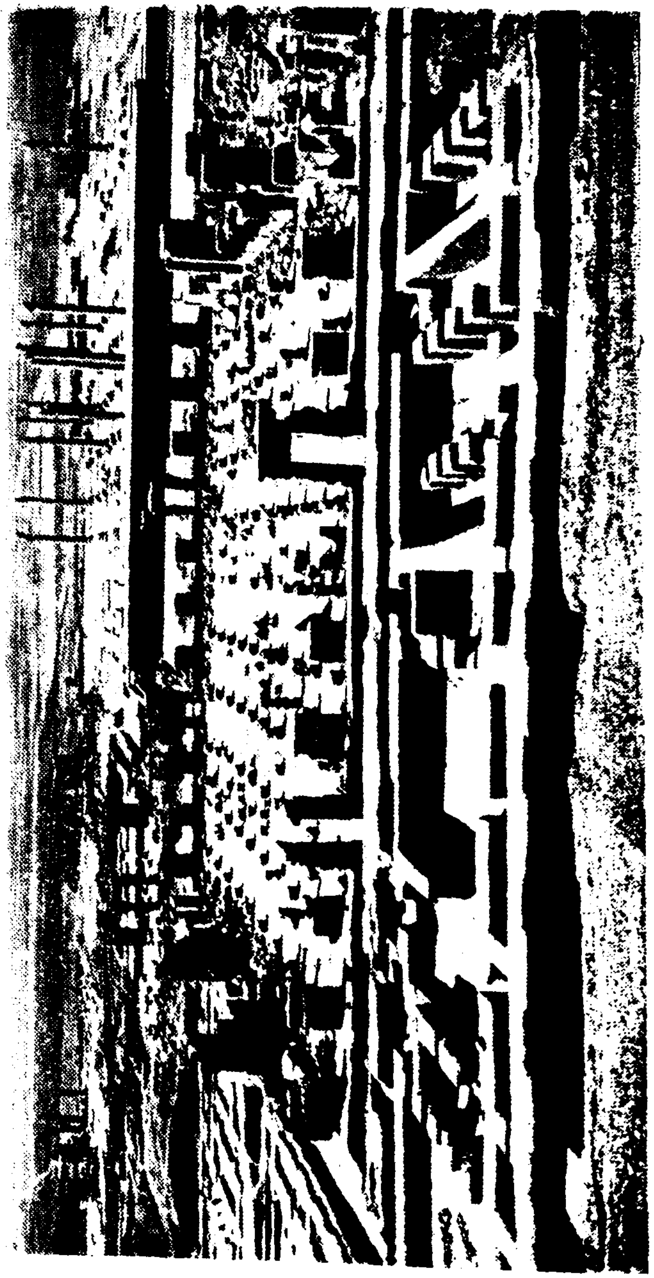

The pillars are about 60-65 ft. high. They are in a Hall called Apadana (Private Apartment). Below that are seen the foot of the pillars in the hall called "100 pillar Hall". This is a general view of the ruins at Persepolis.

A POEM ON PERSEPOLIS

BY DR. C. KUNHAN RAJA

University of Teheran (Iran)

SOON after I came to Teheran for the first time in the middle of March, 1950, I was able to pay a visit to the ancient city of Persepolis during the holidays in connection with the New Year of Iran (21st March). My halt was very brief and I could have only a general view of the ruins. I wrote a verse about the place at that time which was published in the Adyar Library Bulletin soon after. This year I again visited Persepolis for two days.

On the evening of my arrival I spent all my time in having a view of the entire area. I wanted to be alone so that I could have the free company of my real friends and associates of ancient times. I went to the site of the ruins and sat on a large stone near the entrance gate. The whole view was in front of me. Dusk was setting in; and the moon was not long to make its full appearance. I was at the Northern end and on my right, to the east was the long range of hills. Soon I could see the full disc of the moon rising from behind these hills. The solitude and the calmness made me feel attuned to the environment.

The full vision of the ancient palace in its days of glory and splendour began to rise in my mind; the kings and

their victories and their fame became realities before me. The ruins vanished transformed into the ancient palace. I took my note book and a pencil from my pocket and began to record my vision in terms of language. The result is this small poem of twenty one verses.

From early years I have been trained in classicism and, when I think, my thoughts take a classical mould. I cannot escape my nature. When I was writing these verses, I was not living in this twentieth century; I was living more than twenty centuries earlier. I had become a contemporary of the Achamenian.

I am now publishing the poem more to record my vision than to please any one; I know that in modern times few can be pleased with this type of phantasy. I am dedicating the poem to the memory of those great kings of ancient Iran in the hope that their ideals may be realized by the modern people. I can, through this poem at least, remind people of those ancient days of glory.

पर्सिपोलिस्

१. प्रथमदर्शनम्

कोऽयं देशः पुरो मे निपतति विपुला दीप्रदीप्रः समन्तात्
स्वप्नः किं वा ममासौ किमु भुवनतलान्नाकलोकं गतोऽहम् ।
नीतो वाहं भवेयं स्वनगरमलकामद्य विद्याधरीभि-
र्दृष्टं नैव श्रुतं वा समुदितमवनावीदृगाश्चर्यवस्तु ॥ १ ॥
सौधस्तुङ्गस्तदीयो हिमकरतरणीमाविशन् लक्ष्यतेऽसौ
चन्द्रः किं निर्ममे तं निशि निशि सुतरां तारकाभिर्नु रन्तुम् ।

सूर्यो वा ग्लानगात्रो दिवि परिचलनैस्तत्र रात्रौ सुषुप्त्यै
तारा वा नर्तनानि प्रकटयितुमलं चन्द्रशालासु तस्य ॥ २ ॥
किं स्यादेतन्न जाने जयपटहरवोऽत्रैकतः श्रूयतेऽसा-
वाहातुं रक्षिवीनानितरदिशि तथा काहलध्वानमुच्चैः ।
सेनागानं परत्र श्रवणसुखकरैः साधितं वाद्यभेदै-
रन्यत्राश्वैश्चलद्भिः खुरपतनसमुत्थापितश्चापि नादः ॥ ३ ॥
संख्यातीताश्च योधाः करतलकलितैरायुधैः शोभमाना
नानावर्णैः समेता विमलतरशिरोवेष्टनैः कञ्चुकैश्च ।
स्थूलैर्व्यायामरम्यैरतिदृढकठिनैरुज्ज्वलास्तत्तदङ्गैः
कुर्वन्त्येतं प्रदेशं निरुपमतुमुलं प्रांशवः सालकल्पाः ॥ ४ ॥
उक्तं च द्वारपालैः—प्रविश पुरमिदं मुञ्च शङ्कां हृदिस्था-
मेषास्ते राजधानी सु[1]"धृतवसु"मुखैर्लालिता राजराजैः ।
"तास्ते जंषीद" नाम्ना पुरमिदमधुना स्वीयभाषाप्रशस्ता
"पर्सीपोलिस्" सुसंज्ञां यवनभणितिषु प्राहिता पूर्वकाले ॥ ५ ॥
शालाः सर्वा विशाला मणिमयमुकुरैः संवृता रत्नभित्तीः
स्तम्भान् स्थूलांस्तथोच्चान् प्रतिकृतिनिवहांस्तुङ्गसोपानमार्गान् ।
प्रासादानुन्नतांश्चाप्यनुपमविभवान् स्फाटिकान् कुट्टिमांश्च
प्रेक्ष्य स्वैरं समस्तं नयनयुगमभूल्लुब्धकामं मदीयम् ॥ ६ ॥

२. प्रासादवर्णनम्

अत्रत्या वृष्टिकाले जलभरभरितान् कालमेघान्निरीक्ष्य
प्रासादानभ्रमार्गोपरि परिलसितान् प्राप्य सूर्यांशुतप्ताः ।
हस्तैः स्वीयैस्तदभ्रोदरगतमुदकं स्वैरमादाय शीतं
तापग्लानिं स्वकीयां विगमयितुमलं प्रक्षिपन्ति स्वगात्रे ॥ ७ ॥
घर्मे घर्मांशुसन्तापितजननिवहान् राजधान्यामवेक्ष्य
प्रासादाग्रेऽतिशीघ्रं निभृतमथ गताः पृष्ठभागेषु भानोः ।

[1] धृतवसु—Darius,

तत्रत्यैस्तोययन्त्रैर्बहुतरमभिषिच्यास्य बिम्बे जलौघं
मृत्याः प्रायोऽत्र पुर्यामतिशिशिरतनुं कर्तुमेनं यतन्ते ॥ ८ ॥
पूर्णं शीतांशुबिम्बं विमलशरदृतौ वीक्ष्य वातायनेऽत्र
स्वैरं यान्तं गृहान्तं प्रमुदितहृदया बालिका वर्णहस्ता ।
पश्चाद्गत्वा जवेन प्रसृतनिजकरा तं ग्रहीतुं यदाभूत्
सक्ता मुद्रा तदानीं वपुषि विलसति श्यामलोऽयं कलङ्कः ॥ ९ ॥
हारैः पट्टांशुकैश्चाधिकतररुचिरैरुज्ज्वलन्त्यो युवत्यो
वह्निज्वालासकाशाः प्रतिगृहमनिशं राजमाना निशासु ।
मत्वा चन्द्रं निरर्थं पिदधति हि यदा पेटिकान्तर्नितान्तं
प्रायो मर्त्याः समस्ता दिवसममुममेत्याह्वया निर्दिशन्ति ॥ १० ॥
दृष्ट्वा तारा वसन्ते नभसि विसृमराश्चात्र रात्रौ कुमार्यः
पुष्पभ्रान्त्या कराग्रं कतिपयविचयायोत्क्षिपन्तः क्षणेन ।
लब्ध्वा लोष्टाननिष्टानतिकठिनगुरून् यद्यपि भ्राजमाना-
नाकाशे विक्षिपन्ति प्रतिनिशमपि-ते सन्ति नक्षत्रपाताः ॥ ११ ॥
अस्यां पुर्यां युवत्यः सह मुरजरवैर्गीतभेदैश्च हृद्यै-
र्लास्यक्रीडातिसक्ताः सुललिततनवश्चन्द्रशालासु रात्रौ ।
ग्लानाङ्ग्यो विश्रमार्थं स्फटिकमयतले शेरते यावदेत-
द्गात्राद् भ्रष्टान् विशीर्णानुडव इति मणीन् व्याहरत्येष लोकः ॥१२॥

३. भूपालवर्णनम्

भूपालास्तन्निकेताः प्रबलनिजकरैः स्पर्धमानं दिनेशं
स्वस्थानादुत्तरस्मात् सपदि परिनिपात्याथ निर्वास्य दूरम् ।
रुद्ध्वा तत्र प्रसादात् सदयमनुमतिं दत्तवन्तः स्वदेश-
प्रत्यावृत्त्यै ततोऽद्याप्ययनमिदमनुष्ठीयते भानुनैवम् ॥ १३ ॥
तेभ्यस्त्रासान्नृपेभ्यो दृढतरगिरयोऽप्यत्र कम्पं भजन्ते
तेषां राज्ञां किलाज्ञामनुभजति जवात्तीक्ष्णवात्यापि मान्द्यम् ।

तेषां कांक्षन् प्रसादान् भवति हि हिमवद्बहिरत्यन्तशीत-
स्तेषां नद्यो वचोभिर्गिरिशिखरमभि स्वैरमूर्ध्वं वहन्ति ॥ १४ ॥
स्वांसस्तेषां वहन्ते भुजविजितनृपा रत्नपर्यङ्कपीठं
तेषामाज्ञां शिरोभिः सततमवहिता माल्यकल्पं धरन्ते ।
जिह्वाभिः स्वामिरेषां विदधति च जपं राजराजाह्वयस्य
स्वीकुर्वन्त्यप्रमत्ताः प्रसृतनिजकरैश्चापि तेषां प्रसादान् ॥ १५ ॥
तेषां राज्ये विधत्तः सरसमजवृकावेकतस्तोयपानं
विद्वद्वारिद्र्यहिंसैव हि निजविषये श्रूयते नेतरेषाम् ।
भाषायां चापि नाशो भवति बहुविधश्चौर्यशब्दस्य नान्यो
विध्वस्तं कान्दिशीकं समटति विपिने नित्यमज्ञानमेव ॥ १६ ॥
राज्ञां तेषां प्रतापो दिशि दिशि मिलितैर्वर्ण्यतेऽथावनिपालै-
र्गायन्त्येषां च कीर्तिं जनपदवसतिष्वात्तरागं कुमार्यः ।
शंसन्त्यौदार्यमेषां विविधमपि जनाश्चार्थिनः पूर्णकामा
जल्पन्त्येषां सुनाम स्वयमथ शिशवो मातुरुत्सङ्गलग्नाः ॥ १७ ॥

४. राजधानीमर्दनं तत्सारश्च

एतच्चापि श्रुतं मे यवननरपतिः कोऽप्यलक्सन्त्रनामा
प्रागागत्यात्र देशे विपुलकुलपुरीं मर्दयामास रम्याम् ।
तत्रत्यांश्चापि सर्वान् बहुविधविभवांश्चोरयामास-पश्चा-
द्भित्तिस्थूणादिमात्रं हृदयकठिनतास्मारकं शेष आस्ते ॥ १८ ॥
रे रे पाश्चात्यहिंस्र प्रकटमिदमभूद्युष्मदीयात् कराद्य-
द्धाष्टर्यं प्राचीनकाले तदनुकरणमाधातुमद्यापि चान्ये ।
तद्देशीया यतन्ते-किमिदमवगतं-युष्मदीयं तु राज्यं
यातं येनैव नीचैर्नयसि सुखममूंस्तेन मार्गेण नाशम् ॥ १९ ॥
बाह्या संपत् प्रनष्टा रभसमपहृता या त्वया पूर्वकाले
नित्या चाध्यात्मिका या तव न जडमतेर्गोचरः सेयमन्या ।

ग्रावाण: सन्तु भग्ना भवतु विघटितं रत्नसिंहासनं च
श्रीरद्याप्येतदीया विलसति विषय: केवलं भावनाया: ॥ २० ॥
शास्ते चाद्यापि राज्यं जनहृदयहरो राजराजोऽतिधीर-
स्तत्पार्श्वे योधवीरो नयविनययुतो वर्तते मन्त्रिमुख्य: ।
प्राक्संस्कारो जनानां ज्वलति च हृदये मान्यलेशं विनैव
त्वं किं जेता जितो वा यवननरपते पारसीकाक्रमेषु ॥ २१ ॥

PERSEPOLIS

I. The First View

1. What is this place that comes in front of me, vast and intensely resplendent all-around? Is it a dream of mine? Or have I gone over to the heavenly regions from the Earth? Or have I been carried away by Vidyādhara damsels to their own city of Alaka? Such a wonderful thing has neither been seen or nor heard of as having arisen on this earth.

2. This high mansion in it is seen as reaching up to the path of the moon. Did the moon erect this for sporting at night with the stars? Or did the sun, for sleeping there at night, being fatigued by journeying through the sky? Or did the stars for exhibiting their dances on its terraces?

3. What can this be? I do not understand. In one place there is heard this beating of drums to announce victory. Similarly, in another place there is the loud call of bugles to summon the guards. Elsewhere there is the military band played with various instruments that are sweet to the ear. In still another place there is the sound of the hoofs of horses treading (on the ground) as they march on.

4. And innumerable solders make this place crowded as in no other place, who are tall like pine trees, who shine with the weapons borne on their arms, who have very clean head-gear and uniforms of various colours, who are resplendent in their various limbs that are tight and hard and stout, still attractive to look at owing to exercise.

5. It was announced by the guards at the gate: Enter this city; cast off the doubt in your heart. This is the palace which is loved by the Kings of Kings like Darius. This city is now known in our own language as Takht-e-Jamshid. In former times it was given the name of Persepolis in the Greek Languages.

6. All the spacious halls, the walls of gems covered with gem-mirrors, the pillars thick and tall, the rows of statues, the tall staircases, the high mansions with wealth incomparable, and the marble floors: seeing all of them freely, my pair of eyes had their desires fully satisfied.

II. The Description of the Palace

7. The residents here, in the winter season see the dark clouds weighted with the burden of water, go over to the tops of mansions that are above the path of the clouds and become scorched by the rays of the sun; they freely take with their own hands the cold water from inside of these clouds and pour it in profusion on their bodies to remove the fatigue of heat.

8. In summer the employees there see the people in the royal palace afflicted by the rays of the hot sun and with haste go up to the tops of the mansions without being seen, behind the sun, and with the fountains there they pour water profusely on the disc of the sun, and in this way they usually try to make him very cool.

9. A girl with some paint in her hand, saw in the clear autumn the disc of the full moon at the window entering the

rooms freely, became very happy and went after him in haste, and when she extended her arms to take hold of him, the mark that was left on it at that time is now shining on his body as this dark stain.

10. The young damsels adorned with pearls and shining silk robes, glow very intensely like flames of fire and at night they always illuminate every building there; they consider the moon as of no purpose and when they shut him up securely in a box, normally all the people designate such a day as the moonless day (New moon day).

11. The young girls there, seeing at night in the spring season the stars strewn in the sky, mistake them to be flowers and for collecting a few of them, they stretch forth their hands and soon they get only hard and heavy stones which, though shining, they did not want and throw them back into the sky, night after night. They are the shooting stars.

12. In this city, the young girls are intensely attracted to the sport of dancing on the terraces, along with the sound of drums and very sweet songs of various kinds; their bodies are very delicate and they become fatigued in their limbs and when for rest they lie down on the marble floor, the gems that are dropped down from their bodies and that get strewn about, people call the stars.

III. Description of the Kings

13. The kings who reside there bring down the sun from his high position (or northerly position) when he competes with the prowess of their hands, and they exile him afar and keep him there during their pleasure, and then kindly give him permission to return to his own abode; therefore even now the sun repeats this movement in this way.

14. Out of fear for these kings, even the steadiest mountains there shake; under the commands of those kings, even the strong tempest becomes calm immediately; hoping to get their favour, even fire becomes cool like snow; according to their words, even the rivers flow up towards the hill tops freely.

15. The kings conquered by them with their arms bear the throne of gems on their own shoulders; their commands they carry on their heads with great attention as a garland; with their tongues they perform the repetition of their title of Kings of Kings; with their outstretched hands they receive in due form their favours.

16. In their kingdom the wolf and the lamb drink water in the same place with delight, because the only injury is that of the poverty of the learned people and of nothing else; the only destruction was only for the word "theft" in the language; it is only ignorance that has to wander about always in the woods not knowing where it should go.

17. The prowess of those kings are described by the shepherds assembled in various places; the maidens in the village hamlets sing their glories; people in want, having their desires fully realized, praise their liberality in all ways; babies lying on the laps of the mothers, by themselves lisp their names.

IV. Destruction of the Palace and Its Moral

18. This too has been heard by me: a certain king of the Greeks by name Alexander formerly came to this region and demolished the extensive and beautiful Capital City; he plundered all the various riches; later only the walls and the pillars remain as monuments of his hard-heartedness.

19. O Cruel Man of the West, that wickedness which has become manifest at your hands in former times, other nations from that side at present attempt to imitate. Is this known to you? That path along which your own country fell into the low position, along that you are easily leading them to ruin.

20. That wealth which was forcibly carried away by you in former times and that was thus ruined, is purely external; that which is eternal and that is related to the spirit, that other wealth is not within the sphere of your dull intellect. Let the stones be broken; let the gem-throne be dismantled. Even now the splendour of this shines, which comes only within the realm of imagination.

21. Even now the one who rules this country the King of Kings, intelligent and loved by the people; by his side remains the Prime Minister, a great warrior, endowed with modesty and diplomatic skill; the ancient culture kindles in the heart of the people without even the least sign of becoming weak.

Oh king of the Greeks, in your invasion of Iran, were you the Victor or the Vanquished?

	एषा	ते	ऽभिहिता	सांख्ये	बुद्धियोगे	त्विमां शृणु ।
II. 39.	Esaa	te	°bhihitaa	Saa*m*khye.	Buddhir-yoge	tu'imaa*m* s'r*n*u,
(86)	This	to thee	is declared	in the Saankhya system. [of enumeration knowledge.]	In intuitive understanding at-one-ment yoga,	verily this hear,

	बुद्ध्या	युक्तो	यया	पार्थ	कर्मबन्धं	प्रहास्यसि ॥ ३९ ॥
	Buddhyaa	yukto'	yayaa,	Paartha	karma-bandha*m*	prahaasyasi.
	with understanding	linked,	by which,	O Son of Prathaa,	action-bondage,	thou shalt forsake.

	नेहाभिक्रमनाशो	ऽस्ति	प्रत्यवायो	न विद्यते ।
II. 40.	Na'iha'abhikrama-naas'o	°sti.	Pratyavaayo'	na vidyate.
(87)	Not here thy near approach's loss	is there.	[Here] retrogression does not exist.	

	स्वल्पमप्यस्य	धर्मस्य	त्रायते	महतो	भयात् ॥ ४० ॥
	Svalpam-api'asya	dharmasya	traayate	mahato'	bhayaat.
	A little also of this	righteousness	protects	from great	fear.

	व्यवसायात्मिका	बुद्धिरेकेह	कुरुनन्दन ।
II. 41.	Vyavasaaya'aatmikaa	buddhir-ekaa'iha	Kuru-nandana.
(88)	The resolute-formed	understanding (is) one-(pointed) here,	O Kuru Rejoicer.

बहुशाखा ह्यनन्ताश्च बुद्धयो ऽव्यवसायिनाम् ॥ ४१ ॥
Bahu-s'aakhaa hi'an-antaas'ca buddhayo' °vyavasaayinaam.
Many-branched, indeed without end as well, (are) the understandings of the irresolute,

यामिमां पुष्पितां वाचं प्रवदन्त्यविपश्चितः ।
II. 42. *Yaam-imaam puspitaam vaacam pravadanti'avipas'citahh
(89) This florid speech (that which)* forth-speak the uninspired.

वेदवादरताः पार्थ नान्यदस्तीति वादिनः ॥ ४२ ॥
veda-vaada-rataahh, Paartha, na'anyat'asti'iti vaadinahh
The Vedic word rejoicers, O Son of Prthaa "Not anything [but this] is there," thus (are they) the sayers.

कामात्मानः स्वर्गपरा जन्मकर्मफलप्रदाम् ।
II. 43. Kaam'aatmaanahh svarga-paraa' janma-karma-phala-pradaam
(90) The craving selves, with heaven the ultimate goal, birth-action-fruit, offering,

क्रियाविशेषबहुलां भोगैश्वर्यगतिं प्रति ॥ ४३ ॥
kriyaa-vis'esa'bahulaam bhoga'aes'varya-gatim prati*.
(with) rites distinctive and many, (towards)* the enjoyment-lordship course [they go]

भोगैश्वर्यप्रसक्तानां तया ऽपहृतचेतसाम् ।
II. 44. Bhog(e)a-aes'varya-prasaktaanaam tayaa'apahrta-cetasaam
(91) In the enjoyment-lordship of these completely attached ones, by that carried away the conscious soul,

व्यवसायात्मिका बुद्धिः समाधौ न विधीयते ॥ ४४ ॥
Vyavasaaya'aatmikaa buddhihh samaadhao na vidhiiyate.
The resolute-formed understanding in rapt contemplation is not settled.

त्रैगुण्य- विषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन ।
II. 45. Trae-gunya visayaa vedaa. Nis-trae-gunyo' bhava'Arjuna.
(92) The three qualities are the subject [of the] Vedas. Without (these) three attributes, do thou become, Arjuna,

निर्द्वंद्वो नित्यसत्त्वस्थो निर्योगक्षेम आत्मवान् ॥ ४५ ॥
Nir-dvamdvo' nitya-sattva-stho' Nir-yoga-xema Aatma-vaan.
Without duality, constant in harmony fixed, without uniting nor securing Self-ful.
Cf. IX 22. Without [desire for] acquisition or security.

यावानर्थ उदपाने सर्वतः संप्लुतोदके ।
II. 46. Yaavaan-artha' udapaane sarvatahh sampluta'udake
(93) (1) As much use (is there) in water-conservation in an everywhere flooded-over water-place,
(2) As much use „ for a reservoir with from all sides flooding in water,

तावान् सर्वेषु वेदेषु ब्राह्मणस्य विजानतः ॥ ४६ ॥
taavaan sarvesu vedesu braamha*n*asya vijaanatahh.
so much [is there] in all the Vedas for the Braahma*n*a of superior knowledge.

कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन ।
II. 47. Karma*n*i'eva'adhikaaras-te Maa phalesu kadaacana.
(94) In action only [is there] a right of thine; never in (its) fruits at any time.

मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गो ऽस्त्वकर्मणि ॥ ४७ ॥
Maa karma-phala-hetur-bhuur*Maa te sango' °stu'a-karma*n*i.
Let not (there be)* an action (for) fruit motive. Nor (let) thy attachment be in inaction.

योगस्थः कुरु कर्माणि सङ्गं त्यक्त्वा धनंजय ।
II. 48. Yoga-sthahh kuru karmaa*n*i, sanga*m* tyaktvaa, Dhana*m*jaya.
(95) In At-one-ment yoga fixed, perform actions, attachment having abandoned, O Wealth Conquerer.

सिध्यसिध्योः समो भूत्वा समत्वं योग उच्यते ॥ ४८ ॥
Siddhi'a-sidhyohh samo' bhuutvaa, samatva*m* yoga ucyate.
In success (and) non-success the same having become, equability as at-one-ment yoga is said.

दूरेण ह्यवरं कर्म बुद्धियोगाद्धनंजय ।
II. 49. Duure*n*a hi'avara*m* karma buddhi-yogaat'Dhana*m*jaya.
(96) By far indeed lower is action than intuitive understanding's at-one-ment, O Wealth Conquerer.

बुद्धौ शरणमन्विच्छ कृपणाः फलहेतवः ॥ ४९ ॥
Buddhao S'ara*n*am-anviccha. Krpa*n*aahh phala-hetavahh.
In intuitive understanding refuge seek. Pitiable (are) the fruit-motivated.

बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुष्कृते ।
II. 50. Buddhi-yukto' jahaati'iha ubhe sukrta-duskrte
(97) The intuitive-understanding united one foregoes here [in this world] both good (and) evil actions.

तस्माद्योगाय युज्यस्व योगः कर्मसु कौशलम् ॥ ५० ॥
Tasmaat'yogaaya yujyasva. Yogahh karmasu kaos'alam.
Therefore to at-one-ment be united. At-one-ment in action (is) skill.

कर्मजं बुद्धियुक्ता हि फलं त्यक्त्वा मनीषिणः ।
II. 51. Karma-ja*m** buddhi-yuktaa hi phalam tyaktvaa maniisi*n*ahh,
(98) To Intuitive Understanding at-one'd [To Aatmaa's veil] (action-born)* fruit having abandoned, the thoughtful ones,

जन्मबन्धविनिर्मुक्ताः पदं गच्छन्त्यनामयम् ॥ ५१ ॥
janma-bandha-vinirmuktaahh padam gacchanti'an-aamayam
the birth-bondage-loosened ones, the goal achieve they—[that spot] free from pain.

यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्यति ।
II. 52. Yadaa te* moha-kalilam buddhir-vyatitarisyati,
(99) When * [a dark tunnel] of unconsciousness impenetrable (thy)* understanding shall have traversed.

तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥ ५२ ॥
tadaa gantaasi nirvedam s'rotavyasya s'rutasya ca.
then thou shalt go to satiety of what should be heard, of what has been heard, as well.

श्रुतिविप्रतिपन्ना ते यदा स्थास्यति निश्चला ।
II. 53. S'ruti-vipratipannaa te yadaa * sthaasyati nis'calaa
(100) (When)* by ' scriptural texts mutually contradicting, thy (understanding)** shall stand stock-still,
' doctrinal

समाधावचला बुद्धिस्तदा योगमवाप्स्यसि ॥ ५३ ॥
samaadhaau'acalaa buddhis-**tadaa yogam-avaapsyasi.
in absorbed contemplation unwavering then at-one-ment thou shalt attain.

अर्जुन उवाच—
Arjuna uvaaca :
Arjuna said :

स्थितप्रज्ञस्य का भाषा समाधिस्थस्य केशव ।
II. 54. Sthita-prajn'asya kaa bhaasaa samaadhi-sthasya, Kes'ava
(101) Of the steadfast-minded one, what description [is there], of this contemplation-fixed one, O Lord of the Glorious Hair?

स्थितधीः किं प्रभाषेत किमासीत व्रजेत किम् ॥ ५४ ॥
Sthita-dhiihh kim prabhaaseta, kim-aasiita, vrajeta kim
The firm-intentioned one, how may he converse, how may he sit, he proceeds how?

श्रीभगवानुवाच—
S'rii Bhagavaan uvaaca :
The Holy Blessed one said :

प्रजहाति यदा कामान् सर्वान् पार्थ मनोगतान् ।
II. 55. Prajahaati Yadaa* kaaman sarvaan Paartha mano'gataan
(102) (When)* completely one forsakes cravings all, O Son of Prthaa, mind-absorbed, concealed; [lit. " mind-gone "]

	आत्मन्येवात्मना	तुष्टः	स्थितप्रज्ञस्-	तदोच्यते ॥ ५५ ॥
	Aatmani'eva'aatmanaa	tustahh,	sthita-prajn'as-	tadaa'ucyate.
	In the Self, only, by the Self,	content,	" the steadfast-minded one ",	then is one said (to be)

	दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः	सुखेषु	विगतस्पृहः ।
II. 56.	Duhkhesu'anudvigna-manaahh	sukhesu	vigata-sprhahh*
(103)	In sorrows the unagitated-minded one;	in pleasures,	the desire-departed one

वीतरागभयक्रोधः	स्थितधीर्मुनिरुच्यते ॥ ५६ ॥
viita-raaga-bhaya-krodhahh	sthita-dhiir-munir-ucyate.
scattered passion, fear, anger,	the firm-intentioned one, " a silent sage " is said (to be)

	यः	सर्वत्रानभिस्नेहस्-	तत्तत्प्राप्य	शुभाशुभम् ।
II. 57.	yahh	sarvatra'an-abhisnehas-	tat-tat-praapya,	s'ubha'a-s'ubham
(104)	He who	everywhere is not over-attached,	such and such having obtained,	the auspicious, and unauspicious [the bright and non-bright]

नाभिनन्दति	न द्वेष्टि	तस्य प्रज्ञा	प्रतिष्ठिता ॥ ५७ ॥
na'abhinandati,	na dvesti	tasya prajn'aa	pratisthitaa.
Neither does he exult,	nor does he repel,	his judgment	is well-established.

	यदा	संहरते	चायं	कूर्मो	ऽङ्गानीव	सर्वशः ।
II. 58.	Yadaa	samharate*	ca'ayam	kuurmo'	°ngaani'iva	sarvas'ahh
(105)	When (again)*		(as) does this	tortoise [its] limbs, as it were,		from all sides,

इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्-	तस्य	प्रज्ञा	प्रतिष्ठिता ॥ ५८ ॥
indriyaani'indrya'arthebhyas-	tasya	praju'aa	pratisthitaa.
(he draws together)* his senses from sense objects,	his	judgment	is well-established.

	विषया	विनिवर्तन्ते	निराहारस्य	देहिनः ।
II. 59.	Visayaa	vinivartante	nir-aahaarasya	dehinahh,
(106)	Objects of senses	turn back	from the foodless	body-dweller,

रसवर्जं	रसो	ऽप्यस्य	परं	दृष्ट्वा	निवर्तते ॥ ५९ ॥
rasa-varjam.	Raso'	°pi'asya	param	drstvaa	nivartate.
savour-relish the exception.	Relish	also for him,	the Beyond	having seen,	retreats.

	यततो	ह्यपि	कौन्तेय	पुरुषस्य	विपश्चितः ।
II. 60.	Yatato'	hi'api,	Kaonteya,	purusasya	vipas'citahh
(107)	Of the striving one,	indeed even,	O Son of Kuntii,	of the man,	of the inspired one

इन्द्रियाणि प्रमाथीनि हरन्ति प्रसभं मनः ॥ ६० ॥
indriyaa*n*i pramaathiini haranti prasabha*m* manahh.
the senses violently churning about carry away forcibly the mind.

तानि सर्वाणि संयम्य युक्त आसीत मत्परः ।
II. 61. Taani sarvaa*n*i sa*m*yamya, yukta' aasiita mat-parahh.
(108) Them all having restrained, the attuned should sit, Me his Goal Beyond.

वशे हि यस्येन्द्रियाणि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता ॥ ६१ ॥
Vas'e hi yasya'indriyaa*n*i tasya prajn'aa prati*s*thitaa.
Under control, verily, whose senses (are) his judgment (is) well-established.

ध्यायतो विषयान् पुंसः सङ्गस्तेषूपजायते ।
II. 62. *Dhyaayato* vi*s*ayaan pu*m*sahh* sa*n*gas-te*s*u'upajaayate.
(109) For (the man)* meditating on the sense objects, intimacy in them in addition is born.

सङ्गात् संजायते कामः कामात् क्रोधो ऽभिजायते ॥ ६२ ॥
Sangaat sa*m*jaayate kaamahh. Kaamaat krodho' °bhijaayate.
From intimacy well born is craving. From craving, wrath is bred.

क्रोधाद्भवति संमोहः संमोहात् स्मृतिविभ्रमः ।
II. 63. Krodhaat'bhavati sa*m*mohahh. Sa*m*mohaat-smrti-vibhramahh.
(110) From anger becomes stupor. From stupor is memory's falling away.

स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात् प्रणश्यति ॥ ६३ ॥
Smrti-bhra*m*s'aat buddhi-naas'o buddhi-naas'aat pra*n*as'yati.
From memory's falling away intuitive understanding's destruction [is accomplished.] From understanding's ruin (man)* is lost.

रागद्वेषवियुक्तैस्तु विषयानिन्द्रियैश्चरन् ।
II. 64. Raaga-dve*s*a-viyuktaes-tu vi*s*ayaan-indriyaes'caran
(111) By attraction-repulsion disjoined, indeed, among sense objects, by the senses moving [experiencing],

आत्मवश्यैर्विधेयात्मा प्रसादमधिगच्छति ॥ ६४ ॥
aatma-vas'yaer-vidheya'aatmaa prasaadam-adhigacchati.
by the Self-controlled (senses)*, the well-governed Self translucent serenity approaches.

प्रसादे सर्वदुःखानां हानिरस्योपजायते ।
II. 65. Prasaade sarva-du*h*khaanaa*m* haanir-asya'upajaayate
(112) In limpid tranquillity all sorrows' destruction for him in addition is born.

प्रसन्न-	चेतसो	ह्याशु	बुद्धिः	पर्यवतिष्ठते ॥ ६५ ॥
Prasanna-	cetaso'	hi'aas'u	buddhihh	paryavati*s*t*h*ate.
To the bright pellucid	soul	indeed quickly	the understanding	in every way becomes steady.

	नास्ति	बुद्धिरयुक्तस्य	न	चायुक्तस्य	भावना ।
II. 66.	Na'asti	buddhir-a-yuktasya,	na	ca'a-yuktasya	bhaavanaa.
(113)	Nor is there	intuitive understanding for the unharmonized one ;	nor	too for the unharmonized [is there]	meditation.

न	चाभावयतः	शान्तिः	अशान्तस्य	कुतः	सुखम् ॥ ६६ ॥
Na	ca'a-bbaavayatahh	s'aantihh.	A-s'aantasya	kutahh	sukham
Nor	too for the non-meditating one [is there]	peace.	For the unpeaceful one,	whence	[comes] happiness ?

	इन्द्रियाणां	हि	चरतां	यन्मनो	ऽनुविधीयते ।
II. 67.	Indriyaa*n*aa*m*	hi	carataa*m*	yat'mano'	°nuvidhiiyate
(114)	Among the senses	indeed	roaming,	that which the mind	conforms to

तदस्य	हरति	प्रज्ञां	वायुर्नावमिवाम्भसि ॥ ६७ ॥
tat'asya*	harati	prajn'aa*m*	vaayur-naavam-iva'ambhasi
that	carries away (his)*	judgment (like)*	wind a ship, on the water.

	तस्माद्यस्य	महाबाहो	निगृहीतानि	सर्वशः ।
II. 68.	Tasmaat'yasya,	Mahaa-baaho,	nigrhiitaani	sarvas'ahh
(115)	Therefore, to whom,	O Great Armed,	restrained	everywhere [are]

इन्द्रियाणीन्द्रियार्थेभ्यस्-	तस्य	प्रज्ञा	प्रतिष्ठिता ॥ ६८ ॥
indriyaa*n*i'indriya'arthebyas-	tasya	prajn'aa	prati*s*t*h*itaa
his senses from sense objects,	his	judgment	is well established.

	या	निशा	सर्वभूतानां	तस्यां	जागर्ति	संयमी ।
II. 69.	Yaa	nis'aa	sarva-bhuutaanaa*m*	tasyaa*m*	jaagarti	sa*m*yamii
(116)	That which	(is) night	for all creatures,	in that	wakes	the thoroughly restrained one.

यस्यां	जाग्रति	भूतानि	सा	निशा	पश्यतो	मुनेः ॥ ६९ ॥
Yasyaa*m*	jaagrati	bhuutaani	saa	nis'aa	pas'yato	munehh.
That in which	wake	creatures,	that (is)	night	for the seeing	silent sage.

आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं

II. 70. Aapuuryamaanam-acala-pratistham

(117) As)* ever being filled, (yet) unstirring and stable,

(11+11 Rhythm)

समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत् ।

samudram-aapahh pravis'anti yadvat*

into the ocean, waters enter.

तद्वत्कामा यं प्रविशन्ति सर्वे

Tadvat-kaamaa' yam* pravis'anti sarve*

So (he into whom all)* cravings enter,

स शान्तिमाप्नोति न कामकामी ॥ ७० ॥

sa' s'aantim-aapnoti, na kaama-kaamii.

he peace attains— not craving-cravers.

विहाय कामान् यः सर्वान् पुमांश्चरति निःस्पृहः ।

II. 71. Vihaaya kaamaan yahh** sarvaan* pumaams'carati nihh-sprhahh

(118) Having abandoned (all)* cravings (such)** a man wanders, (the one) without desire. [through experience]

निर्ममो निरहंकारः स शान्तिमधिगच्छति ॥ ७१ ॥

Nir-mamo', nir-ahamkaarahh, sa' s'aantim-adhigacchati.

Without "mineness" without the I-making urge, he peace approaches.

एषा ब्राह्मी स्थितिः पार्थ नैनां प्राप्य विमुह्यति ।

II. 72. Esaa braambii sthitihh, Paartha; na'enaam praapya vimuhyati.

(119) This (is) the Absolute All-One state, O Son of Prthaa; not this having obtained, a man faints away.

स्थित्वा ऽस्यामन्तकाले ऽपि ब्रह्मनिर्वाणमृच्छति ॥ ७२ ॥

Sthitvaa °syaam-anta-kaale °pi, Bramha-nir-vaanam rcchati.

Having been established in this in the end of [his] time as well, The All-One's Ecstatic Bliss he attains.

[merged in the storm's still heart, blown therein by mighty winds]

NOTE: "Nir-vaanam literally means" "without blowing" from the root to "cease to blow." Derived meaning is "blown-out" or "extinguished" which has given rise to the doctrine of "Nirvaana" as the "annihilation of consciousness" on the one hand or "absorption into the All-One's bliss" on the other. The Chinese glyph for "negation" is a bird flying upward.

ॐ हरिः ओम् तत् सत्

A'um Harihh! A'um Tat Sat,

Colophon: Om! Hari Om! THAT! BEING(NESS)!

[The Ravisher, Visnu] [The Trinity] [The undefinable One]

इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां

Iti S'riimat'Bhagavat'Giitaasu'upanisatsu Bramha-Vidyaayaam

Thus in the auspicious blessed song of the Upanisads; of the Absolute All-One, the Science;

[Inner Teachings spoken at the Guru's Feet.]

योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे सांख्ययोगो नाम

Yoga-S'aastre S'rii-Krsna'Arjuna-samvaade "Saamkhya-yogo" naama

In the At-One-ment Scripture; in S'rii Krsna-Arjuna's converse; "The Enumeration At-one-ment Yoga" named,

द्वितीयो ऽध्यायः

dvitiiyo' °dhyaayah.

the Second Discourse.

प्रचेता अत्र चोवाच स्वमतं [1]तत्प्रवक्ष्म्यहम् ।
[2]भर्त्रा सह प्रमीतायाः मृतेऽहन्यपरेऽह्नि वा ॥ ९८६ ॥
आशौचं मरणोद्दिश्यं दहनादि तयोर्न तु ।
पुनः पक्षान्तरं प्रोक्तं कैश्चित्तत्र महर्षिभिः ॥ ९८७ ॥
पतिव्रता त्वन्यदिनेऽनुगच्छेद्या स्त्री पतिचित्त्यधिरोहणेन ।
दशाहतो भर्तुरघस्य शुद्धिः श्राद्धद्वयं स्यात्पृथगेककाले ॥ ९८८ ॥

तयोराशौचे मरणादि

भर्तारमनुगच्छन्ती पत्नी चेदार्तवा यदि ।
तैलद्रोण्यां विनिक्षिप्य लवणे वा स्वकं पतिम् ॥ ९८९ ॥
परं त्रिरात्राद्दहनं कुर्युस्ते बान्धवास्तया ।
श्राद्धं चैकदिने कुर्युर्द्वयोरपि हि निर्णयः ॥ ९९० ॥
एकोद्दिष्टं षोडशं च भर्तुरेकादशेऽहनि ।
द्वादशेऽहनि संप्राप्ते पिण्डमेकं द्वयोः क्षिपेत् ॥ ९९१ ॥
पितामहादिपिण्डेषु तं पितुर्विनियोजयेत् ।
ब्रह्मवादिमतं भूयस्त्वन्यद्वक्ष्यामि [3]शोभनम् ॥ ९९२ ॥
दह्यमानं तु भर्तारं दृष्ट्वा नारी पतिव्रता ।
अनुगच्छेत्तयोः श्राद्धं पृथगेकादशेऽहनि ॥ ९९३ ॥
शिलाप्रतिष्ठापनादिकृत्यं सर्वं पृथक् पृथक् ।
एकत्रैव प्रकुर्वीत पितुर्मातुः समन्त्रकम् ॥ ९९४ ॥
षोडशान्तं पृथक्कृत्वा सापिण्ड्यं द्वादशेऽहनि ।
प्रेतत्वात्तु विमुक्तेन सह मातुः सपिण्डकम् ॥ ९९५ ॥

[1] तत्र वक्ष्म्यहम्—क, ख, ङ.
[2] The following five lines are omitted by क and ख.
[3] शाश्वतम्—ख.

तत्पिण्डसंयोजनम्

स्त्रीपिण्डं भर्तृपिण्डेन संयुज्य विधिवत्पुनः ।
त्रेधा विभज्य तं पिण्डं क्षिपेन्मात्रादिषु त्रिषु ॥ ९९६ ॥

मातुः सापिण्ड्याभावस्थलम्

अत्र विष्णुर्मतं स्वस्य सुलभायावदत्किल ।
कृते पितुः सपिण्डत्वे मातुस्तु न सपिण्डनम् ॥ ९९७ ॥
पितुरेव सपिण्डत्वे तस्या अपि कृतं भवेत् ।
स्त्रीणां पृथक् न कर्तव्या सपिण्डीकरणक्रिया ॥ ९९८ ॥

दत्तेन पालकपितुः सापिण्ड्यम्

अन्यगोत्रप्रदत्तश्चेत्तनयः स्वपितुस्ततः[1] ।
पालकस्य प्रकुर्वीत तत्पित्रादिसपिण्डनम् ॥ ९९९ ॥

दत्तपुत्रकृत्यम्

[2]विवादो नात्र कोऽप्यस्ति तादृग्दत्तसुतः पितुः ।
स्वयं तद्भिन्नगोत्रोऽपि तद्गोत्रे योजयेच्च तम् ॥ १००० ॥
पितामहादिभिः सम्यक् यत्प्राचीनैकगोत्रकैः ।
दत्तपौत्रस्य पितरं प्रपितामहमुख्यकैः ॥ १००१ ॥
त्यक्त्वा पितामहं त्वन्यगोत्रं सम्यक् ततः परम् ।
योजयेन्नात्र सन्देहस्तज्ज्ञं[3] तत्प्रपितामहम् ॥ १००२ ॥
त्यक्त्वा सम्यग्विचार्यैव स्वगोत्रैरेव योजनम् ।
कुर्यात्तद्विधिना नो चेत् पितृणां संकरो भवेत् ॥ १००३ ॥
तेन दोषश्च सुमहान् प्रभवेदेव दुर्घटः ।

[1] तनयश्च पितुस्ततः—क, ख, ङ, घ.
[2] विहितो—ङ, घ.
[3] तज्ज्ञः—ङ, च, घ.

[1]दत्तपुत्रोद्भवो यत्नात्सपिण्डीकरणे पितुः ॥ १००४ ॥
त्यजेत्पितामहं यत्नात्तत्पुत्रः प्रपितामहम् ।
तत्पुत्रश्चेत्ततो वृद्धप्रपितामहमेव वै ॥ १००५ ॥
एवं मातुः सपिण्डे तु दत्तपुत्रोद्भवश्चरेत् ।

अन्यगोत्रदत्तः

यद्यन्यगोत्रजो दत्तः सन्ततौ तत्परंपराम् ॥ १००६ ॥
चतुष्कुलैकपर्यन्तं[2] जातानां सङ्कटं महत् ।
तस्मिन् सपिण्डीकरणे तदानीं समुपस्थिते ॥ १००७ ॥
भवत्येव हि तत्पश्चात् पञ्चमादि यथाक्रमम् ।
स्वयमेव भवेत्तावत्तद्वर्गे जन्मिनां महत् ॥ १००८ ॥
[3]अवेक्षणं जागरूकता च नित्ये स्मृते तराम् ।
तस्मात्सगोत्रे तनयं[4] संगृह्णीयादपुत्रकः ॥ १००९ ॥
शिष्टं सर्वं पूर्वमेव मया सम्यङ् निरूपितम् ।
पुत्रे जाते ततो भूयः पुत्रस्वीकरणादय ॥ १०१० ॥
जातोऽधिकः प्रदत्तात्तु धर्मतः[5] सर्वकर्मसु ।

पितुः श्राद्धस्य षण्मासात्पूर्वं प्रभृति कृत्यम्

पित्रोः श्राद्धस्य षण्मासात्पूर्वमेव तदा तदा ॥ १०११ ॥
श्राद्धस्मृतिं प्रकुर्वन्वै कथाः काश्चन सन्ततम् ।
प्रकुर्वन् स्वजनैस्तिष्ठेदिष्टान्[6] कांश्चिद्विशेषकान् ॥ १०१२ ॥
तिलमाषव्रीहियवान् गुडमुद्गादिकान् मधु ।

[1] तत्र for दत्त—क, ख.
[2] अपि for तु—ङ, च.
[3] आपेक्षणं—क, ख.
[4] तस्मात्स्वगोत्रतनयं—क, ख.
[5] Ms. च (D. No. 2613) ends here.
[6] द्रष्टान् for इष्टान्—क, ख, ङ.

कन्दमूलादिकान् कांश्चिद्वस्त्रकार्पासकादिकान् ॥ १०१३ ॥
संगृह्य स्थापयेद्यत्नाद्दिव्यचन्दनखण्डकम् ।
दिव्योशीरं गुग्गुलुं च निक्षिपेच्चावनीतले ॥ १०१४ ॥
शुष्कान् शलाटुकान् कांश्चिद्रोपयेच्छ्राद्धहेतवे ।
वृक्षेषु कांश्चिद्यत्नेन भूम्यन्तर्भूतले तथा ॥ १०१५ ॥
कुसूलेषु दुकूलेषु पुनः कुम्भघटेषु च ।
स्थापयेन्निक्षिपेदेवं निखनेत्कांश्चिदप्युत ॥ १०१६ ॥
समीचीनानि वस्तूनि दृष्टमात्राणि [1]चेत्तदा ।
श्राद्धार्थमिति निश्चित्य प्रोक्त्वा स्वीयैश्च केवलम् ॥ १०१७ ॥
गोपयित्वैव यत्नेन स्थापयेत्पालयेदपि ।
तदुक्तितत्कथातृप्ताः पितरो नित्यमेव वै ॥ १०१८ ॥
आशीर्भिरेनं सततं वर्धयन्त्यपि तारिताः ।

कथातृप्तिः

भवन्ति कथया स्वर्गे पितृलोके च तेऽनिशम् ॥ १०१९ ॥
कथया तृप्तिरेतेषां [2]स्मृत्योक्त्या वचनादपि ।
तदीयकृत्यसंभाषाप्रियवस्तुप्रचारणैः ॥ १०२० ॥

विद्यमानाग्निरपि त्रिदिनात्पूर्वं पुनः

यत्नाद्दिनत्रयात्पूर्वं विद्यमानाग्निरप्यलम् ।
पुनःसंधानविधिना श्राद्धायाग्निं सुसंस्क्रियात् ॥ १०२१ ॥

श्राद्धदिने वर्ज्यम्

औपासनं विना होममन्यं होमं तु तद्दिने ।
न कुर्यादेव विधिना यदि कुर्यात्तु तत्पतेत् ॥ १०२२ ॥

[1] चेत्ततः—क, ख.   [2] अनुक्त्वा—क, ख.

श्राद्धदिने दानजपादि न कर्तव्यम्

दानाध्ययनदेवार्चाजपहोमव्रतादिकान् ।
न कुर्याच्छ्राद्धदिवसे प्राग्विप्राणां विसर्जनात् ॥ १०२३ ॥
न दद्याद्याचमानेभ्यः फलपुष्पजलाक्षतान् ।
तण्डुलान् दधितक्राज्यशाकपात्रतृणस्थलम् ॥ १०२४ ॥
काष्ठमूलकन्दभाण्डविद्यापुस्तकभूषणम् ।
ऋणमेवं धनं धान्यं चेलं वाऽनुग्रहादिकम् ॥ १०२५ ॥
कल्याणवार्ताकोपादिचाटुपारुष्यभाषणम् ।
बालनिग्रहतद्वाहतत्सल्लापादि वर्जयेत् ॥ १०२६ ॥
उच्चैः संभाषणं हस्तताडनं हसनं वृथा ।
दुरालापं दुष्टलोकभाषणं दुष्टशिक्षणम् ॥ १०२७ ॥
नैतानि कुर्याद्यत्नेन प्रत्यब्दे तु विशेषतः ।

मृताहे दर्शे

दर्शादिषु मृताहश्चेन्मृताहं पूर्वमाचरेत् ॥ १०२८ ॥
पश्चाद्दर्शं प्रकुर्वीत पित्रोरेवायमुच्यते ।

मृताहे मातामहादिश्राद्धसंभवे

मातामहस्य तत्पत्न्याः सापत्नीमातुरेव च ॥ १०२९ ॥
[1]पितुः श्राद्धसमत्वेन प्रोचुः किल महर्षयः ।
दर्शे समागतं मन्वादिकं श्राद्धं समाचरेत् ॥ १०३० ॥
दर्शसिद्धिस्तावता स्याद्दैवतैक्येन केवलम् ।
सपिण्डकमपिण्डं वा दैवतैक्ये पृथङ् न तु ॥ १०३१ ॥
कार्यं भवति तच्छ्राद्धं भिन्नदैवतके पुनः ।

[1] पितृश्राद्धसमत्वेन—ङ.

नित्यनैमित्तिके प्राप्ते

पूर्वं नैमित्तिकं कार्यं प्रत्यब्दे यदि तत्तदा ॥ १०३२ ॥
प्रत्यब्दमागतं प्रत्यासत्तियोगवशाच्चरेत् ।
[1]पितुः श्राद्धं प्रथमतो [2]मातुः श्राद्धं ततः परम् ॥ १०३३ ॥
पश्चान्मातामहस्यापि तत्पत्न्याश्च[3] ततः परम् ।
पश्चात्सपत्नीमातुः स्यात्पश्चात्पत्न्या प्रकीर्तितम् ॥ १०३४ ॥
सुतभ्रातृपितृव्याणां मातुलादिकमात्स्मृतम् ।

दर्शे बहुश्राद्धसंभवे

पित्रादिभिन्नश्राद्धानां कारुण्यानां [4]यदा पुनः ॥ १०३५ ॥
दर्शादिष्वागतानां चेन्मृताहानां तदा परम् ।
दर्शादिकं समाप्यैव कारुण्यश्राद्धमाचरेत् ॥ १०३६ ॥
केचित्पत्न्याः पितृव्यस्य तत्पत्न्याश्च समागमम् ।
दर्शादिषु [5]मृताहं वै पूर्वं कृत्वा ततः परम् ॥ १०३७ ॥
दर्शादिकमनुष्ठेयमिति [6]प्रोचुश्च तत्कृतौ ।
तस्माद्यथारुचिपरमात्मतृप्तिः[7] प्रशस्यते ॥ १०३८ ॥
वस्तुतोऽत्र पुनर्वच्मि पितृव्यो यदि केवलम् ।
[8]एतस्य परमो मुख्यस्तत्पत्नी वापि पत्न्यपि ॥ १०३९ ॥
मातृत्वकार्यकारणे[9] महती सुमहत्यपि ।
तदा चेत्तन्मृताहं तु पूर्वं कृत्वा ततः पुनः ॥ १०४० ॥

[1] पितृश्राद्धं—क, ख.
[2] मातृश्राद्धं—क, ख.
[3] तु for च—घ.
[4] यथा—क, ख, ङ.
[5] श्रुताहं—क, ख.
[6] प्रायश्च—क, ख.
[7] आत्मतुष्टिः—क.
[8] ङ omits the following five lines.
[9] मातृत्वकाव्यकाराणि—क, ख.

दर्शादिकं प्रकुर्वीत न चेत्ते केवला यदि ।
नाममात्रेण कथितास्तदा दर्शादिकं पुरा ॥ १०४१ ॥
कृत्वैव पश्चात्तच्छ्राद्धं कारुण्यानामिति स्थितिः ।
सर्वत्रैवं प्रकथितं स्वामिनः सख्युरेव वा ॥ १०४२ ॥
पुरोहिताचार्ययोश्च प्रत्यासत्तिप्रभेदतः ।
श्राद्धस्य करणं प्रोक्तं पुनरप्युपकारिणः ॥ १०४३ ॥
तेषां तेषां क्रियाभेदाच्छ्राद्धानुष्ठानमुच्यते ।
सर्वत्रैवात्मतुष्टिः स्याद्विदुषः परमोत्तमा ॥ १०४४ ॥

केषांचित्कल्पप्रकारः

पुनर्विशेषः कोऽप्यस्ति प्रवक्ष्याम्यत्र तं पुनः ।
यतस्तातो [1]यतो वृत्तिर्यतो जीवो यतः प्रभुः ॥ १०४५ ॥
[2]स स्वीकृतः श्राद्धतिथिभ्रंष्टत्यक्तपितापि वा ।
दर्शादिश्राद्धपरतो मृताहश्राद्धमाचरेत् ॥ १०४६ ॥
[3]पित्रात्यन्तैककल्हे धावनावसरे सुते ।
[4]नाते नष्टे च पितरि तथा मातरि तत्परम् ॥ १०४७ ॥
अल्पकालमृतायां तु तत्तद्ग्रामस्थितैरपि ।
तदा तदा पालितो यो [5]दैवाज्जीवन्प्रवर्धितः ॥ १०४८ ॥
[6]दृष्टमात्रैर्बाल्य एव विप्रबुध्यैव तैस्तराम् ।
संस्कृतश्चाध्यापितश्च ज्ञाताज्ञातैकगोत्रकः ॥ १०४९ ॥
अज्ञातग्रामतातादिर्ज्ञातजातिर्जनोक्तितः[7] ।

[1] यतोत्पत्तिः—क, घ.
[2] स्वस्वीकृतः—क, ख.
[3] पितात्यन्तैककल्हे—क, ख, ङ.
[4] जातनष्टे—क, ख.
[5] दैवाज्जीवनवर्धितः—क, ख.
[6] दृष्टमात्रे बाल्य एव—घ.
[7] ज्ञातज्ञातिर्जनोक्षितः—क, ख.

ततो विद्वान् महात्मा यो यतस्तात इति स्मृतः ॥ १०५० ॥
एवमेव [1]तथान्योऽपि तथावस्थाप्रभेदतः ।
यतोत्पत्तिस्तु कथिता अज्ञातग्रामसंभवः ॥ १०५१ ॥
स्वजीवनप्रकारं यो बाल्ये द्वादशवार्षिकात् ।
न वेत्ति [2]नष्टजनको यतोत्पत्तिस्तु कथ्यते ॥ १०५२ ॥
मातरं यो न जानाति स्वकीयजनशून्यतः ।
तथा पित्रादिकान् [3]सर्वान् प्रोच्यतेऽसौ यतः प्रसूः ॥ १०५३ ॥
त एते किल [4]सर्वेपि विपत्कालसमुद्भवाः ।
नष्टपित्रादिकजना [5]दैवात्संप्राप्तजीवनाः ॥ १०५४ ॥
यैश्च कैश्चिद्दृष्टमात्रैर्विप्रबुध्यैकपालितैः ।
अवस्थाभेदतः सर्वे तत्तन्नामाङ्किताः स्मृताः ॥ १०५५ ॥
चत्वारः कथिताः सद्भिरतिदुःखैकजीवितम् ।
अतिबाल्ये ततो भूयो यौवने प्राप्तसंपदः ॥ १०५६ ॥
दैवयोगेन विद्वांसः [6]कर्मठाश्चापि वा भवन् ।
पितुर्मृततिथिं यो वा ज्ञात्वा बाल्येन केवलम् ॥ १०५७ ॥
स्वयमेव श्राद्धहेतोर्मार्गशीर्षे ह्यमादिकम् ।
शास्त्रदृष्ट्या समालोच्य सद्भिरुक्तोऽथवा गृणन् ॥ १०५८ ॥
स्वस्वीकृतश्राद्धतिथिरुच्यते ब्रह्मवादिभिः ।

भ्रष्टक्रिया

मद्यपानादिना भ्रष्टः पिता यस्य बभूव वै ॥ १०५९ ॥
मृतेस्तस्य परं प्रोष्य चतुर्विंशतिवार्षिकम् ।

[1] तथान्येऽपि—क, ख.
[2] नष्टं जनतो—क, ख.
[3] सर्वाः प्रोच्यते सा—क, ख.
[4] सर्वत्र—क, ख.
[5] वैताः संप्राप्तजीवितः—क, ख.
[6] कर्मजाश्चापि—क, ख.

भ्रष्टक्रिया प्रकर्तव्या पुत्रेण विदितात्मना ॥ १०६० ॥
तस्य श्राद्धं ततः कार्यं तादृशस्य दुरात्मनः ।
तादृक्पितृक्रियाकर्ता स उ भ्रष्टपिता स्मृतः ॥ १०६१ ॥
पितुस्तु भ्रंशमात्रेण नायं भ्रष्टपिता भवेत् ।
तादृक्कर्मैककरणसमयादथ तादृशः ॥ १०६२ ॥

सर्वथा पतितस्य पञ्चविंशद्वर्षात्परं क्रियारम्भः

भवत्यपि तथा त्यक्तपिता चापि प्रकथ्यते ।
स्वयं चण्डालतां बुध्या प्राप्तो यो स्वजनैरपि ॥ १०६३ ॥
बहिष्कृतश्च संत्यक्तस्तादृशं पितरं [1]मृतम् ।
पञ्चविंशतिवर्षेभ्यः परं पुत्रः स शास्त्रतः ॥ १०६४ ॥
षडब्दं षड्गुणत्वेन वर्षयित्वातिकृच्छ्रकैः ।
महाकृच्छ्रैस्तप्तकृच्छ्रैः पराकातिशतैरपि ॥ १०६५ ॥
चापाग्रस्नानशतकैर्मन्त्रकुम्भसहस्रकैः ।
गोमहस्रैर्विधानेन संस्कुर्यात्तस्य केवलम् ॥ १०६६ ॥
[2]प्रतिसंवत्सरं पश्चात्तादृक्कृच्छ्राद्धकरस्तु यः ।
स उ त्यक्तपिता ज्ञेयस्त एते तनयाः सदा ॥ १०६७ ॥
एवंजातीयका ये स्युस्ते सर्वे धर्मतत्पराः ।
दर्शादिश्राद्धपरतो मृताहश्राद्धमाचरेत्[3] ॥ १०६८ ॥
तेषां श्राद्धैककरणमेतेषां स्वस्य केवलम् ।
प्रत्यवायैकशून्याय न चेद्दोषो महान् भवेत् ॥ १०६९ ॥
[4]तत्संभूतमहादोषपरिहाराय वा न चेत् ।

[1] हुतम् —क, ख.
[2] ख omits the following five lines
[3] आचरन्—क, ख.
[4] तत्संभूतिमहादोष॰—क, ख.

प्राप्तये [1]कर्मठत्वस्य न [2]वेदत्वस्य तु केवलम् ॥ १०७० ॥
श्राद्धत्यागात् प्रत्यवायो भवेत्तस्मात्तथाऽऽचरेत् ।
निश्चयं तेषां मृताहेषु [3]दानधर्मादिकं चरेत् ॥ १०७१ ॥
विप्राणां भोजनात्पूर्वं नियमोऽयमुदाहृतः ।
दुरात्मनां विशेषेण पूर्ववद्दोषशान्तये ॥ १०७२ ॥
श्राद्धभुक्तेः परं तेषां न कुर्याद्भूरिभोजनम् ।

श्राद्धाङ्गतर्पणं परेऽहनि

परेद्युर्वा प्रयत्नेन श्राद्धाङ्गतिलतर्पणम् ॥ १०७३ ॥
सद्य एव प्रकर्तव्यं पूर्वं पश्चात्तु वा तथा ।
अभिश्रवणमेवं स्यादेकेनैव हि कारितम् ॥ १०७४ ॥
नाब्रसूक्तं त्यागकाले प्राचीनावीतिकं न तु ।
अग्नौकरणहोमेऽपि[4] तथावश्यकमुच्यते ॥ १०७५ ॥

उद्देशत्यागकाले सव्यम्

उद्देशत्यागकाले च सव्यमेव भवेद्धि वै ।

मधुवाताद्यन्ते न

मधुवातादिकं [5]भुक्तेरन्ते नैव वदेदपि ॥ १०७६ ॥

विकिरं न कुर्यात्

विकिरं नैव कुर्वीत नित्यकर्माणि यानि वा ।
तानि सर्वाणि सर्वत्र धृत्वा पुण्ड्रं विधानतः ॥ १०७७ ॥

[1] कर्मवत्वस्य—च ; कर्मतत्त्वस्य—ङ.
[2] वेदत्वं—क, ख.
[3] दानकर्मादिकं—ङ.
[4] तु for अपि—ङ.
[5] भुक्तेरन्तेनैव—क, ख ; भुक्तेस्तत्रैव—ङ.

निवेदितान्नतः पञ्चयज्ञान्तेऽतिथिपूजनात् ।
पूर्वं तेषां प्रकर्तव्यं प्रत्यब्दादिककर्म वै ॥ १०७८ ॥
तेषां श्राद्धे त्यागमात्रात्कृते सर्वं कृतं भवेत् ।

वमने

अपि प्राप्तेऽपि वमने पितृस्थानस्य वा किमु ॥ १०७९ ॥
न पुनः करणं कुर्याच्छ्राद्धशेषं समापयेत् ।
पादप्रक्षालने तेषां मण्डलार्चनं भवेत् ॥ १०८० ॥
पादप्रक्षालनार्थाय प्रदेयमुदकं परम् ।
त एते निखिला धर्मा मृताहे केवलं स्मृताः ॥ १०८१ ॥
न दर्शादिषु विज्ञेयास्तत्र धर्मा यथोक्तितः ।
प्रकर्तव्या विशेषेण विकारोऽत्यन्तकुत्सितः ॥ १०८२ ॥
मृताह एव कथितो नान्यतो यत्र कुत्रचित् ।
श्राद्धान्ते वा परेद्युर्वा शक्तो यः पितृकर्मणि ॥ १०८३ ॥
न कुर्यान्मोहतस्तूर्णीं विप्राणां भूरिभोजनम् ।
[1]अर्धतृप्ता हि पितरो भवेयुर्नात्र संशयः ॥ १०८४ ॥

कर्तुर्भोजनाभावे

श्राद्धं कृत्वा तु यो मूढो न भुङ्क्ते पितृसेवितम् ।
इष्टैः पुत्रैर्बन्धुभिश्च ब्राह्मणैर्बान्धवादिभिः[2] ॥ १०८५ ॥
आचार्यैर्गुरुभिः सद्भिरागताभ्यागतैरपि
पितरो नैव तृप्ताः स्युर्भुञ्जीयात्तेन तृप्तितः ॥ १०८६ ॥
तद्वंश्यानामर्भकाणां विप्रभुक्तेरनन्तरम् ।
आकाङ्क्षितानि वस्तूनि भक्ष्यादीनि फलान्यपि ॥ १०८७ ॥

[1] अर्ध तृप्ता—क, ख ; [illegible]—च.
[2] [illegible]—क, ख.

स्वच्छन्दतः प्रदेयानि तावन्मात्रेण ते परम् ।
अतितुष्टा महातुष्टाः परितुष्टाः प्रहर्षिताः ॥ १०८८ ॥
पूजिताश्च भविष्यन्ति तस्माद्बालमनोरथम् ।
पूरयेत्पितृतृप्त्यर्थं तद्दिनेषु विशेषतः ॥ १०८९ ॥
तृप्ताः स्थेति तथा प्रोक्ते त्रिवारं पितृसूनुना ।
भावयन्ति [1]तदा ते वै [2]चेतसा तु वयं तथा ॥ १०९० ॥
तृप्ता जातास्तथा त्वं च तृप्तो यदि तदा वयम् ।
तृप्ता भूप न चेत्सोऽद्य का तृप्तिरिति वै तराम् ॥ १०९१ ॥
दूयमानेन मनसा तिष्ठन्ति किल तेन वै ।
सम्यग्भुञ्जीत वै[3] पूर्वं यथा कुर्वन् भुजिक्रियाम् ॥ १०९२ ॥
अतृप्ता एव नो ते स्युरिष्टैः पुत्रैश्च बन्धुभिः ।
विप्रालंकरणे जाते गृहालंकरणं भवेत् ॥ १०९३ ॥
पत्न्यादीनामलंकारः शिष्टब्राह्मणभोजनम् ।
अन्वेव भोजनं तेषां तद्दिने क्रियते तु यत् ॥ १०९४ ॥
तत्सर्वं प्रीतये तेषां भवेदेव[4] न चान्यथा ।
यद्वा [5]तद्वा प्रकर्तव्यं तत्तत्सर्वं प्रयत्नतः ॥ १०९५ ॥
अनन्तरं विप्रमुक्तेः पित्रुद्वासनतः परम् ।
तत्पूर्वं लवमात्रं वा वस्तु किञ्चिदपि स्वयम् ॥ १०९६ ॥
न दद्याच्छ्राद्धकृद्वाचा दास्यामीति वदेन्न वा ।

तिलद्रोणत्रयः

[6]तिलद्रोणत्रयं कुर्यात्तद्दिने समुपस्थिते ॥ १०९७ ॥

[1] तथा—ङ, घ.
[2] चेतसा पावयन्यथा—ङ; चेतसा तु वयं यथा—घ.
[3] ते—ङ, घ.
[4] भवेदेष—क, ख.
[5] यद्वा—घ.
[6] ङ omits two quarter verses and four half verses in the middle and reads: तिलद्रोणत्रयं कुर्यात्तिलाः स्युः सोमदेवताः ।

[1]मत्स्यास्तिलमयाः कार्यास्तिलकल्कं विशेषतः ।
तिलचूर्णं तैलपिष्टं तिलमर्जनमप्युत ॥ १०९८ ॥
तिलार्चनं तिलमुखं रक्षोहननमाचरेत् ।
तिलैर्विकिरणं कुर्याद्द्रव्यलोपेषु कृत्स्नशः ॥ १०९९ ॥
समीचीनं तिलैः कुर्यात्तिलाः स्युः सोमदेवताः ।
सोमः पितॄणामाधारः [2]सोमायैव तु हूयते ॥ ११०० ॥
सोऽयं हि पितृभिः प्रीतस्तद्दत्तं कव्यमुत्तमम् ।
सोमतृप्त्यैकजनकं तस्मात्सोमहुतं हविः ॥ ११०१ ॥
तत्कलावृद्धिजनकं सा कला पीयते हि तैः ।
वस्वादिभिः पितृभिस्तु [3]तदेवं तत्तिलैः सदा ॥ ११०२ ॥
सर्वश्राद्धेषु पितरः पूजनीया विशेषतः ।

दर्शश्राद्धं तर्पणस्वरूपेण

सर्वाभावे विशेषेण तिलैर्जलविमिश्रितैः ॥ ११०३ ॥
दर्शादिकानि श्राद्धानि कार्याण्येव समन्ततः ।
स्वधा नमस्तर्पयामि पितरं च पितामहम् ॥ ११०४ ॥
प्रपितामहमेवं च वस्वादिकमयांस्तथा ।
नामगोत्रैकसंयुक्तान् श्राद्धं कृत्वापि [4]तत्परम् ॥ ११०५ ॥
तदङ्गतर्पणं कार्यं मृतस्यादौ तिलोदकम् ।
समारभ्य क्रियाः [5]कार्यास्तस्मात्सन्ततस्तिलोदकम् ॥ ११०६ ॥
प्रथमश्राद्धमेवोचुः श्राद्धप्रतिनिधित्वतः ।
तदेवोचुश्च निखिला दुर्बलानां हितेच्छवः ॥ ११०७ ॥

[1] भक्ष्या तिलमयाः—क, ङ.
[2] सोमो येन—ङ.
[3] तदेवतत्तिलैः सह—घ; तदेवतत्तिलैः सदा—क, ख.
[4] तत्परम्—क, ख.
[5] सर्वाः—क, ख.

समालोच्यैव शास्त्राणि श्रुतिमूलानि ते पुरा ।
मन्वादयो महात्मानस्तिला स्युस्तादृशाः किल ॥ ११०८ ॥
सतिलैर्विधयते श्राद्धं विना सर्वत्र केवलम् ।
मुख्यद्रव्यैस्तिलैरद्भिः पैतृकं निखिलं भवेत् ॥ ११०९ ॥
सर्वेषां कर्मणामाद्या आप एव विशेषतः ।
परमाः कारणानीह तस्माद्ब्राह्मणपुंगवाः ॥ १११० ॥
अप एव समाश्रित्य वर्षन्ते[1] तोयदा महत् ।
जलं तत्रैव[2] वर्तन्ते तदेव परमं स्थलम्[3] ॥ ११११ ॥
प्रभूतैवोदकग्रामः सर्वदेशोत्तमोत्तमः ।
नदीतीरं विशेषेण तच्छताधिकमुच्यते ॥ १११२ ॥
तत्रैव सकला धर्मा अनुष्ठेया हि सन्ततम् ।
नदी च सजला ज्ञेया न तच्छून्या कदाचन ॥ १११३ ॥

इति पूर्वाङ्गिरसम् ।

इत्याङ्गिरसस्मृतौ पूर्वाङ्गिरसं समाप्तम् ।

---

[1] वर्तन्तेऽतो वतो महत् —क, ख ; वर्तन्ते तोयतो नृणाम् —ङ.
[2] तत्रैव—घ.
[3] Ms. च (D. 2612) ends here.

श्रीः

उत्तराङ्गिरसम्

[1]प्रथमोऽध्यायः

विश्वरूपं नमस्कृत्य देवं त्रिभुवनेश्वरम् ।
धर्मस्य दर्शनार्थाय अङ्गिरा इदमब्रवीत् ॥ १ ॥
अथ त्रयाणां वक्ष्यामि प्रमाणं [2]विधिमादितः ।
धर्मस्य पर्षदश्चैव प्रायश्चित्तक्रमस्य च ॥ २ ॥
[3]प्रायश्चित्तं चतुष्पादं विहितं धर्मकर्तृभिः ।
परिषद्दशधा प्रोक्ता त्रिविधा वा समासतः ॥ ३ ॥
प्रमाणाभिहितं यत्तु [4]सर्वमङ्गिरसा [5]तदा ।
अप्रमेयप्रमाणस्य [6]दुःखेनाधिगमो भवेत ॥ ४ ॥
तस्मादङ्गिरसा पुण्यं धर्मशास्त्रमिदं कृतम् ।

---

1 आङ्गिरसस्मृतिः । हरिः ॐ—ग, ङ ; अङ्गिरःस्मृतिः—छ.
[2] सिद्धिमादितः—ग, छ, ङ.
[3] प्रायश्चित्तं चतुष्कं च विहितं धर्मकर्तृभिः—cited under अङ्गिरस् by पराशर-माधवीयम्, Vol. II. part. i. p. 232.
[4] तत्सर्वाङ्गिरसे तदा—क, ख.
[5] तुदा—ग, छ, ङ.
[6] दुःखेनाधिगमो भवे—ग, छ, ङ.

[1]उपस्थानव्रतादेशचर्याशुद्धिप्रकाशनम् ॥ ५ ॥

[2]स धर्मस्तु कृतो ज्ञेयः स्वाधिष्ठानक एव वै ।
चतुर्भिः साधनैश्चैव धर्मः प्रोक्तः सनातनः ॥ ६ ॥

[3]कृत्वा पूर्वमुदाहार्यं यथोक्तं [4]धर्मकर्तृभिः ।
पश्चात्कार्यानुसारेण [5]शक्त्या [6]कुर्युरनुग्रहम् ॥ ७ ॥

[7]यत्पूर्वमृषिभिः प्रोक्तं धर्मशास्त्रमनुत्तमम् ।
तत्प्रमाणं तु सर्वेषां लोकधर्मानुवर्णनम् ॥ ८ ॥

[8]न हि तेषामतिक्रम्य वचनानि महात्मनाम् ।
प्रज्ञानैरपि विद्वद्भिः शक्यमन्यत्प्रभाषितुम्[9] ॥ ९ ॥

[10]स्वाभिप्रायकृतं कर्म [11]विधिविज्ञानवर्जितम् ।
[12]क्रीडाकर्मेव बालानां तत्सर्वं स्यान्निरर्थकम् ॥ १० ॥

इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे उपोद्घातो नाम प्रथमोऽध्यायः

[1] Cited by प. मा. II. i. p. 232 under अङ्गिरस्; cf :

उपस्थानं व्रतादेशः स्वीयाशुद्धिप्रकाशनम् ।
प्रायश्चित्तचतुष्कं च विहितं धर्मकर्तृभिः ॥

[2] धर्मस्तु सुकृतो ज्ञेयो साधिष्ठानक एव च—ग, छ, झ.

[3] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 211 : Reads बधः for कृत्वा ; उदाहार्ये for उदाहार्यं ; धर्मवक्तृभिः for धर्मकर्तृभिः ।

[4] धर्मकर्मभिः—ग.

[5] शक्त्या:—ग, झ.

[6] कुर्यादनुग्रहम्—ग, छ, झ.

[7] यत्पूर्वमृषिभिर्धर्मशास्त्रं दिव्यमनुत्तमम्—क, ख, घ.

[8] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 211.

[9] Verse cited under अङ्गिराः by प. मा. I. i. p. 317; see विश्वरूप, याज्ञ. स्मृ. I, 50.

[10] स्वाभिप्रायकृतं—क.

[11] यत्किंचिज्ज्ञानवर्जितम्—प. मा.

[12] क्रीडाकर्मैव—ग, घ, छ, झ.

द्वितीयोऽध्यायः

[1]अत[2] ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि चोपस्थानस्य लक्षणम् ।
उपस्थितो हि न्यायेन व्रतादेशनमर्हति ॥ १ ॥

[3]सद्यो निःसंशयः पापो न भुञ्जीतानुपस्थितः ।
भुञ्जानो [4]वर्धयेत् पापं [5]परिषद्यत्र वर्तते ॥ २ ॥

[6]संशये न तु भोक्तव्यं यावत्कार्यविनिश्चयः ।
[7]प्रमाणेनैव कर्तव्यं [8]यावदाशासनं तथा ॥ ३ ॥

कृत्वा पापं न गूहेत [9]गूह्यमानं तु वर्धते ।
स्वल्पं वाथ प्रभूतं वा धर्मविद्भ्यो निवेदयेत् ॥ ४ ॥

ते हि [10]पापकृतां वैद्या [11]बोद्धारश्चैव पाप्मनाम् ।
[12]दुःखस्यैव यथा वैद्या [13]सिद्धिमन्तो रुजायताम् ॥ ५ ॥

प्रायश्चित्ते समुत्पन्ने श्रीमान् सत्यपरायणः ।
मृदुरार्जवसंपन्नः शुद्धिं [14]यायाद्द्विजः सदा ॥ ६ ॥

[1] The following eight verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 206—207.

[2] अथ—छ.

[3] सद्यो निःसंशये पापे—प. मा.

[4] वर्धते—क, ख.

[5] परिषद्यनिवर्तने—ग; पषद् यत्र न विद्यते and परिषद्यत्र विद्यते—प. मा.

[6] संशयेन न—क, ख.

[7] प्रमादश्च न कर्तव्यो—प. मा.; प्रमाणं चैव न कर्तव्यं—ग, छ, झ.

[8] यथैवाशंसनं—छ, झ; यथैवाशासनं—ख, ग; यथैवासंशये and यथैवासंशयः—प. मा.

[9] गूह्यमानं—क, ख.

[10] पापकृते—क, ख; पापकृतो and पापे कृते—प. मा.

[11] हन्तारश्चैव—प. मा.

[12] व्याधितस्य—प. मा.

[13] सिद्धिमन्तोऽथ आयताम्—क, ख; बुद्धिमन्तो रुजापहाः—प. मा; सिद्धिमन्तोऽथ जायताम्—घ.

[14] यो यो द्विजः—क, ख; यायेत मानवः—प, मा.

सचेलं वाग्यतः स्नात्वा क्लिन्नवासाः समाहितः ।
क्षत्रियो वाथ वैश्यो वा [1]ततः परिषदं व्रजेत् ॥ ७ ॥
उपस्थानं ततः शीघ्रमर्तिमान् धरणीं व्रजन् ।
गात्रैश्च शिरसा चैव न च किंचिदुदाहरेत् ॥ ८ ॥
[2]ततस्ते प्रणिपातेन दृष्ट्वा तं समुपस्थितम् ।
विप्राः पृच्छन्ति यत्कार्यमुपवेश्यासने शुभे[3] ॥ ९ ॥
किं ते कार्यं किमर्थं वा [4]किं वा मृगयसे द्विज ।
[5]पर्षदि ब्रूहि तत्सर्वं यत्कार्यं हितमात्मनः ॥ १० ॥

[6]इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे [7]परिषदुपस्थानं नाम द्वितीयोऽध्यायः

तृतीयोऽध्यायः

[8]सत्येन द्योतते [9]राजा सत्येन द्योतते रविः ।
सत्येन द्योतते वह्निः [10]सत्ये सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥
[11]भूर्भुवःस्वस्त्रयोलोकास्तेऽपि सत्ये प्रतिष्ठिताः ।
अस्माकं चैव सर्वेषां सत्यमेव [12]परा गतिः ॥ २ ॥

[1] ततः पर्षदमाव्रजेत्—क, ख.
[2] The following two verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा., II. i. p. 235.
[3] स्थितम्—ग, छ, झ, प. मा.
[4] सदा for किं वा—प. मा.
[5] परिषदि—All Mss.
[6] इत्याङ्गिरोधर्मशास्त्रे—क, ख.
[7] परिषदुपस्थानविधिर्नाम—छ.
[8] All these eleven verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. pp. 235—236.
[9] सूर्यः—क, ख, घ.
[10] सर्वं सत्ये—ग, छ, झ, प. मा.
[11] भूर्भुवःस्वस्तपोलोकास्तेऽपि—क, ख.
[12] परायणम्—ग, छ, झ; परं बलम्—प. मा.

यदि चेद्वक्ष्यते[1] सत्यं नियतं प्राप्यते[2] सुखम् ।
[3]यद्गृहीतो ह्यसत्येन न च [4]शुध्येत कर्हिचित् ॥ ३ ॥
सत्येनैव विशुध्यन्ति शुद्धिकामाश्च मानवाः ।
[5]तस्मात्प्रब्रूहि यत्सत्यमादिमध्यावसानकम् ॥ ४ ॥
एवं तैः [6]समनुज्ञातः [7]सत्यं ब्रूयादशेषतः ।
[8]तस्मिन्निवेदिते [9]कार्येऽपसार्यो यस्तु कार्यवान् ॥ ५ ॥
[10]तस्मिन्नुत्सारिते पापे यथावद्धर्मपाठकाः ।
ते तथा तत्र [11]कल्पेयुर्विमृशन्तः परस्परम् ॥ ६ ॥
[12]आप्तधर्मेषु यत्प्रोक्तं यच्च सानुग्रहं भवेत् ।
परिषत् संपदश्चैव कार्याणां च बलाबलम् ॥ ७ ॥
प्राप्य देशं च कालं च यच्च कार्यान्तरं भवेत् ।
[13]परिषच्चिन्त्य तत्सर्वं प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ॥ ८ ॥
सर्वेषां निश्चितं यत्स्यात्तच्च प्राणाश्च पातयेत् ।
आहूय श्रावयेदेको [14]यः परिषन्नियोजितः ॥ ९ ॥
शृणुष्व भो इदं विप्र यत्त आदिश्यते व्रतम् ।

[1] वक्ष्यसे—प. मा.
[2] प्राप्स्यसे—प. मा.
[3] Leaf No. 40 of घ Ms. is injured and only half of the leaf is preserved; यद्गृहीतोऽस्यसत्येन—ग, छ, झ; यथागतोस्यसत्येन—प. मा.
[4] शुध्यसि—प. मा; शुध्येतु—ग, छ, झ.
[5] तस्मात्सत्यं—प. मा.
[6] समनुक्रान्तः—ग, छ.
[7] सर्वं—प. मा.
[8] तस्मिन्निवेदके—क, ख.
[9] कार्ये निष्कास्यो यस्तु—प. मा; कार्ये स वाच्यो यस्तु—क, ख.
[10] तस्मिन्निपादिते—ग; तस्मिन्नुत्पादिते—छ, झ.
[11] कल्पेयुः—प. मा.
[12] आप्तधर्मेषु—प. मा.
[13] पर्षत् संचिन्त्य—प. मा.
[14] पर्षदा यो नियोजितः—प. मा.

तत्तद्यत्नेन[1] कर्तव्यमन्यथा ते [2]वृथा भवेत् ॥ १० ॥
[3]यदा च ते[4] भवेच्चीर्णं[5] तदा शुद्धिप्रकाशनम् ।
कार्यं [6]सर्वप्रयत्नेन [7]न शक्त्या विप्रपूजितम् ॥ ११ ॥

इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे प्रायश्चित्तविधानं नाम तृतीयोऽध्यायः

चतुर्थोऽध्यायः

[8]प्रायो नाम तपः प्रोक्तं चित्तं निश्चय उच्यते ।
तपोनिश्चयसंयोगात्प्रायश्चित्तमिति स्मृतम्[9] ॥ १ ॥
[10]प्रायश्चित्तसमं चित्तं चारयित्वा प्रदीयते ।
पर्षदा[11] क्रियते[12] [13]यत्तत्प्रायश्चित्तमिति स्मृतम् ॥ २ ॥
[14]चत्वारो वा त्रयो वापि [15]वेदवेदाग्निहोत्रिणः ।
[16]ये तु सम्यक्स्थिता विप्राः कार्याकार्यविनिश्चिताः ॥ ३ ॥
प्रायश्चित्तप्रणेतारः [17]सप्तैते परिकीर्तिताः ।

[1] तत्प्रयत्नेन—प. मा. [2] व्रतं—छ.
[3] यथा—क, ख. [4] मे—क, ख.
[5] यथा भवेत्तथा चीर्णे—प. मा. [6] सर्वे प्रयत्नेन—झ, प. मा.
[7] न शक्त्यापि प्रपूजितम्—ग ; शक्त्या विप्राभिभाषितम्—प. मा.
[8] The following two verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा., II. i. p. 3. [9] प्रायश्चित्तं तदुच्यते—प. मा.
[10] प्रायशश्च समं चित्तं—प. मा. [11] परिषदा—क, ख, ग, झ.
[12] कार्यते—प. मा. [13] यत्तु—प. मा.
[14] The following three and a half verses are cited under अङ्गिरस by प. मा., II. i. p. 217. [15] वेदवन्तोऽग्निहोत्रिणः—प. मा.
[16] ये सम्यङ्नियताः—प. मा.
[17] सप्त ते विप्रकीर्तिताः—क, ख ; सप्त तेऽपि प्रकीर्तिताः—प. मा.

एकविंशतिभिश्चान्यैः [1]पार्षदत्वं समागतैः ॥ ४ ॥
सावित्रीमात्रसारैस्तु चीर्णवेदव्रतैर्द्विजैः ।
यतीनामात्मविद्यानां[2] ध्यायिनामात्मवेदिनाम्[3] ।
शिरोव्रतैश्च स्नातानामेकोऽपि परिषद्भवेत् ॥ ५ ॥
[4]एवं पूर्वं मयाप्युक्तं तेषां ये ये परे परे ।
स्ववृत्त्या परितुष्टानां परिषत्त्वमुदाहृतम् ॥ ६ ॥
[5]एषां लघुषु कार्येषु[6] मध्यमेषु च मध्यमा ।
महापातकचिन्तासु शतशो भूय एव वा ॥ ७ ॥
[7]अत ऊर्ध्वं तु ये विप्राः केवलं नामधारकाः ।
परिषत्त्वं न तेष्वस्ति सहस्रगुणितेष्वपि ॥ ८ ॥
[8]जन्मशारीरविद्याभिराचारेण श्रुतेन च ।
धर्मेण च यथोक्तेन ब्राह्मणत्वं विधीयते ॥ ९ ॥

[1] पर्षदत्वं—ग, झ ; परिषत्त्वं—प. मा.
[2] अध्यविद्यानां—प. मा. [3] आत्मयाजिनाम्—प. मा.
[4] Verse not found under अङ्गिरस् in प. मा.; but compare this verse with पराशरसंहिता ८, १४:

पञ्च पूर्वं मया प्रोक्तास्तेषां चासंभवे त्रयः ।
स्ववृत्तिपरितुष्टा ये परिषत् सा प्रकीर्तिता ॥

[5] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 217.
[6] लाघवकार्येषु—प. मा.
[7] Verse not found under अङ्गिरस् in प. मा. but compare this with पराशरसंहिता, ८, १५:

अत ऊर्ध्वं तु ये विप्राः केवलं नामधारकाः ।
परिषत्त्वं न तेष्वस्ति सहस्रगुणितेष्वपि ॥

[8] The following two verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 222.

चित्रकर्म यथानेकैरङ्गैरुन्मील्यते शनैः ।
ब्राह्मण्यमपि तद्वत्स्यात्संस्कारैर्मन्त्रपूर्वकैः ॥ १० ॥

[1]इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे परिषल्लक्षणं[2] नाम चतुर्थोऽध्यायः

पञ्चमोऽध्यायः

[3]चातुर्वेद्यो विकल्पी च अङ्गविद्धर्मपाठकः ।
त्रयश्चाश्रमिणो मुख्या पर्षदेषा दशावरा ॥ १ ॥
[4]चतुर्णामपि [5]वेदानां पारगा ये द्विजोत्तमाः ।
स्वैः [6]स्वैरङ्गैर्विनाप्येते [7]चातुर्वेद्या इति स्मृताः ॥ २ ॥
धर्मस्य पर्षदश्चैव प्रायश्चित्तक्रमस्य च ।
त्रयाणां यः प्रमाणज्ञः स विकल्पी भवेद्द्विजः ॥ ३ ॥
शब्दे छन्दसि कल्पे च शिक्षायां चैव निश्चयः ।
ज्योतिषामयने चैव [8]सनिरुक्तेऽङ्गविद्भवेत् ॥ ४ ॥
वेदविद्याव्रतस्नातः कुलशीलसमन्वितः ।
अनेकधर्मशास्त्रज्ञः पठ्यते धर्मपाठकः ॥ ५ ॥
ब्रह्मचर्याश्रमादूर्ध्वमाश्रमाद्वृद्ध उच्यते[9] ।
एषामेव तु वृद्धानां य एते संप्रकीर्तिताः ॥ ६ ॥

[1] इत्यङ्गिरोधर्मशास्त्रे—क, ख, छ. [2] परिषल्लक्षणकथनं—ग, छ, झ.

[3] Cf. प. मा., II. ii. p. 50: 'चातुर्वेद्यो विकल्पी च' इत्याद्यङ्गिरसा प्रोक्ता सर्वापि परिषदुपलभ्यते । Compare पराशरस्मृति, ८, २७ which is identical with this verse.

[4] The following four and a half verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. 230.

[5] वर्णानां—ग, छ. झ.

[6] स्वैः स्वैरङ्गैर्विना—ग, झ, छ.

[7] चातुर्विद्या—प. मा.

[8] स निरुक्तो—क, ख.

[9] विप्रोऽयं वृद्ध उच्यते—प. मा.

[1]परिषद्ब्राह्मणानां च राज्ञां सा द्विगुणा [2]स्मृता ।
वैश्यानां त्रिगुणा चैव [3]पर्षद्व्रत व्रतं स्मृतम् ॥ ७ ॥
ब्राह्मणो ब्राह्मणानां तु क्षत्रियाणां [4]तु पाठकः ।
[5]वैश्यानां चैव यो प्रष्टा[6] [7]त एव व्रतदाः स्मृताः ॥ ८ ॥
अगुरुः क्षत्रियाणां तु वैश्यानां चाप्ययाजकः ।
प्रायश्चित्तं [8]समादिश्य ततकृच्छ्रं समाचरेत् ॥ ९ ॥
[9]एवमुद्दिश्य वर्णेषु क्षत्रियादिषु दर्शनम् ।
[10]प्रवृत्तानां तु वक्ष्यामि प्रायश्चित्तमनुत्तमम् ॥ १० ॥
शूद्रः कालेन शुध्येत गोब्राह्मणहिते रतः ।
[11]दानैर्वाप्युपवासैर्वा [12]द्विजशुश्रूषणे रतः ॥ ११ ॥
अपि वा मार्गमालम्ब्य क्षत्रधर्मेषु तिष्ठतः ।
अन्तरा ब्राह्मणं कृत्वा ततोऽस्य व्रतमादिशेत् ॥ १२ ॥
[13]तस्माच्छूद्रं समासाद्य तथा धर्मपथे [14]स्थितः ।
प्रायश्चित्तं प्रदातव्यं धर्मवेदविवर्जितम् ॥ १३ ॥

[1] The following three verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 231.

[2] मता—प. मा.

[3] परिषत्स्यं च तत्स्मृतम्—क, ख, च; परिषच्च व्रतं स्मृतम्—क, ख, प, मा.

[4] पुरोहितः—प. मा.

[5] वैश्यानां याजकश्चैव—प. मा.

[6] द्रष्टा—ग, छ, झ.

[7] तथैव—ग, छ, झ.

[8] समुद्दिश्य—क, ख.

[9] एवमुद्दृत्य—ग, छ, झ.

[10] वृत्तानां तु प्रवक्ष्यामि—क, ख.

[11] दण्डैर्वाप्युपवासैर्वा—क, ख.

[12] द्विजशुश्रूषणेन वा—ग, छ, झ.

[13] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा., II, ii. p. 178.

[14] स्थितम्—ग, छ, झ.

आपन्नो येन वा धर्मो [1]व्रतं वा येन [2]तुष्यति ।
ब्राह्मणानां प्रसादेन संतार्यः सर्व एव हि ॥ १४ ॥

[3]इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे [4]प्रायश्चित्तनियन्तृकथनं नाम पञ्चमोऽध्यायः

षष्ठोऽध्यायः

पर्षे तु [5]पर्षत्कल्पस्य कल्पस्य परिषद्बलम् ।
कारिणश्चाप्युपस्थानं बलं सम्यङ्निवेदितम् ॥ १ ॥
अकल्पा परिषद्यत्र कल्पो वा परिषद्विना ।
कार्यं वाप्यन्यथोक्तं वा शुद्धिस्तत्रास्य दुर्लभा ॥ २ ॥
[6]परिषत्कल्पतो कार्या यथा सर्वे बलीयसः ।
भवन्ति न तथा पापं [7]तस्मिन् योगेऽवतीर्यते ॥ ३ ॥
एवमेतत्समासाद्य तद्योगं च प्रणश्यति ।
महत्यां चाम्भसि क्षिप्तं यथाल्पलवणं तथा ॥ ४ ॥
एतद्योगप्रधानाय कार्याणि परिशोधने ।
तद्द्रव्यं कर्णसंयोगाद्वक्त्राणामिव[8] शोधने ॥ ५ ॥
यत्पापं शाम्यमानस्य [9]कर्तुर्धर्मेण [10]शाश्वतः ।
तद्वद्गच्छति [11]कात्स्न्र्येन भागशः प्रब्रवीमि ते ॥ ६ ॥
गुरुरात्मवतां शास्ता शास्ता राजा दुरात्मनाम् ।

[1] वृत्तं—ग, छ, झ.
[2] पुष्यति—ग, छ, झ.
[3] इत्यङ्गिरोधर्मशास्त्रे—क, ख.
[4] प्रायश्चित्तनिर्णेतारकथनं—ग, छ, झ.
[5] पर्षत्काल्यस्य—क, ख.
[6] पर्षत्कल्यतथा—ग, छ, झ.
[7] तदन्योगवतीर्यते—क, ख.
[8] वक्त्राणामिव—झ.
[9] कर्मधर्मेण—ग, छ, झ.
[10] वा स्मृता—छ.
[11] वै तेन—क, ख.

[1]अन्तःप्रच्छन्नपापानां शास्ता वैवस्वतो यमः ॥ ७ ॥
गुरू राजा यमो वापि [2]शास्ता धर्मेण शुध्यते ।
शास्ता संमुच्यते पापाद्दहतो[3] भयतः शुभम् ॥ ८ ॥
[4]प्रायश्चित्ते यदा चीर्णे [5]ब्राह्मणे दग्धकिल्बिषे ।
धर्मं पृच्छामि तत्त्वेन [6]तत्पापं क नु तिष्ठति ॥ ९ ॥
नैव गच्छति कर्तारं नैव गच्छति पार्षदम् ।
मारुतार्कांशुसंयोगाज्जलवत्संप्रशीर्यते[7] ॥ १० ॥
तेषां त्रेताग्निना दग्धं पावकस्य तु धीमतः ।
नश्यते नात्र संदेहः सूर्यदृष्टिर्हिमं यथा ॥ ११ ॥
प्रब्रूयात्पक्षतो यश्च वाह्यं यश्चापि पर्षदः ।
[8]गच्छतस्तावुभौ मूढौ नरकं तेन कर्मणा ॥ १२ ॥
[9]अजानन् यस्तु विब्रूयाज्जानन्वाप्यन्यथा वदेत् ।
उभयोर्हि तयोर्दोषः पक्षयोरुभयोरपि[10] ॥ १३ ॥
[11]अजानानां च दातॄणामदातॄणां च जानताम् ।
एवं भवेन्महादोषस्तस्माज्ज्ञात्वा वदेत्सदा ॥ १४ ॥
यत्तु दत्तमजानद्भिः प्रायश्चित्तं समागतैः ।

[1] गुह्यप्रच्छन्नपापानां—छ, झ.
[2] शास्त्रधर्मेण—छ, झ.
[3] दहन्यतोभयतः—छ.
[4] The following three verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 214—215.
[5] ब्राह्मणो दग्धकिल्बिषः—क, ख.
[6] यत्पापं—क, ख.
[7] संप्रलीयते—ग, छ, झ.
[8] व्रजतः—ग.
[9] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा., II. i. p. 235.
[10] इह for अपि—क, ख.
[11] क and ख omit about two verses in the middle and read: अजानानां च दातॄणां धर्मवेदाङ्गपारगाः ।

तत्पापं शतधा भूत्वा दातॄनेवोपतिष्ठति ॥ १५ ॥
ये तु सम्यक्कृस्थिता विप्रा धर्मवेदाङ्गपारगाः ।
शक्तास्ते तारणे तेषामात्मनोऽनुग्रहस्य च ॥ १६ ॥

[1]इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे [2]प्रायश्चित्ताचारकथनं नाम षष्ठोऽध्यायः

सप्तमोऽध्यायः

[3]आर्तानां मार्गमाणानां प्रायश्चित्तानि ये द्विजाः ।
जानन्तो न प्रयच्छन्ति [4]ते च यान्ति समं तु तैः ॥ १ ॥
तस्मादार्तं समासाद्य [5]ब्राह्मणं तु विशेषतः ।
जानद्भिः [6]पर्षदः पन्था न हातव्यः पराङ्मुखैः ॥ २ ॥

प्रायश्चित्तं वक्तव्यम्

तस्य कार्यो व्रतादेशः [7]प्रमाणार्थं हि दातृभिः ।
[8]अज्ञानादुपदेष्टव्यः क्रमशः सर्व एव वा ॥ ३ ॥
भयादभ्युत्तरेत्कश्चिद्यार्तं ब्राह्मणं क्वचित् ।
एवं पापात्समुद्धृत्य [9]तेन तुल्यफलो भवेत् ॥ ४ ॥
[10]अनर्थितैरनाहूतैरपृष्टैश्च यथाविधि ।

[1] इत्यङ्गिरोधर्मशास्त्रे—क, ख. [2] प्रायश्चित्ताचरणकथनं—ग, छ. झ.
[3] The following four verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 234.
[4] ते तेषां सममागिनः—प. मा. [5] ब्राह्मणांस्तु—प. मा.
[6] पार्षदा पन्था न हन्तव्या—क, ख. [7] पावनार्थे हितेप्सुभिः—प. मा.
[8] अज्ञानादुपदेष्टव्यं क्रमशः सर्वमेव वा—प. मा.
[9] तेन तुल्यं फलं लभेत्—प. मा.
[10] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 234.

प्रायश्चित्तं न दातव्यं जानद्भिरपि च द्विजैः ॥ ५ ॥
तस्माज्ज्ञनैः प्रदातव्यमनुज्ञाप्य च पर्षदम् ।
न चान्येषु प्रजल्पत्सु चैवं धर्मो न हीयते ॥ ६ ॥
[1]पातकेषु शतं पर्षत् सहस्रं महदादिषु ।
उपपापेषु पञ्चाशत् स्वल्पं स्वल्पेषु निश्चयः ॥ ७ ॥

पञ्चमहापातकिनः

ब्रह्महा स्वर्णहारी च सुरापो गुरुतल्पगः ।
एतैः संयुज्यते योऽन्यः पतितैः सह पञ्चमः ॥ ८ ॥

पतिताः

नारीपुरुषहन्ता च कन्यादूषी गवां च हा ।
चत्वारः पतिता प्रोक्ता यथा वै ब्रह्महादयः ॥
[2]उपपातकास्त्वसंख्यातास्ते च गोघ्नादयस्तथा ॥ ९ ॥

[3]इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे पापपरिगणनं नाम सप्तमोऽध्यायः

अष्टमोऽध्यायः

प्रतिग्रहे

[4]आहिताग्निस्तु यो विप्रः [5]प्रतिगृह्णाति शूद्रतः ।

[1] Verse cited under अङ्गिरस् by स्मृतिमुक्ताफलम्, प्रायश्चित्तकाण्डम्, p. 870 and under स्मृत्यन्तरे by मिताक्षरा, याज्ञ. स्मृ. ३, ३००.
[2] उपपातकास्तु ते प्रोक्तास्ते च—क, ख, घ.
[3] इत्यङ्गिरोधर्मशास्त्रे—क, ख.
[4] The following nine verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 375-376.
[5] शूद्रान्नं प्रतिगृह्य तु—प. मा.

भोक्तॄणां समतां[1] याति तिर्यग्योनिं च गच्छति ॥ १ ॥

शूद्रान्नभोजने

यस्तु वेदमधीयानो [2]भुङ्क्ते शूद्रान्नमेव च ।
शूद्रे वेदफलं याति शूद्रत्वं [3]च स गच्छति ॥ २ ॥

शूद्रं प्रशस्य स्वस्तिवचने

घ्रात्वा [4]पीत्वा निरीक्ष्याथ स्पृष्ट्वा च प्रतिगृह्य च ।
प्रशस्य स्वस्ति चेत्युक्त्वा भोक्ता एव न संशयः ॥ ३ ॥
एते दोषा भवन्तीह [5]शूद्रान्नस्य परिग्रहे ।
अनुग्रहं तु वक्ष्यामि मनुना चोदितं पुरा ॥ ४ ॥
आमं वा यदि वा पक्वं [6]शूद्रान्नमुपसेवते ।
किल्बिषं भुञ्जते भोक्ता यश्च विप्रः पुरोहितः ॥ ५ ॥

प्रतिगृह्यान्येभ्यो दातव्यम्

गुरुवह्न्यतिथीनां तु[7] भृत्यानां तु विशेषतः ।
प्रतिगृह्य प्रदातव्यं [8]न भुञ्जीत स्वयं ततः ॥ ६ ॥

शूद्रान्नरसपुष्टाधीयानस्य

[9]शूद्रान्नरसपुष्टस्य चाधीयानस्य नित्यशः ।

[1] भोगात्तामसतां—प. मा.
[2] शूद्रान्नमुपभुञ्जति—प. मा.
[3] चाधिगच्छति—ग, छ, झ; चापि गच्छति—प. मा.
[4] चैवोष्मणा चैव स्पृष्ट्वा—प. मा.
[5] शूद्रान्नस्वपरिग्रहे—क, ख.
[6] शूद्रान्नमुपसाधयेत्—प. मा.
[7] गुर्वग्न्यतिथीनां तु—क, ग, छ, झ; गुर्वर्थे ह्यतिथीनां तु—प. मा.
[8] न तु तृप्येत्—प. मा.
[9] Cited by अङ्गिरःस्मृति, verse No. ६८. (A.S.S.)

जपतो जुह्वतो वापि गतिरूर्ध्वं न विद्यते ॥ ७ ॥

षण्मासं भुक्तौ

षण्मासानथ यो भुङ्क्ते शूद्रस्यान्नं निरन्तरम् ।
जीवन्नेव भवेच्छूद्रो मृतः श्वा चाभिजायते ॥ ८ ॥
अकृत्वैव निवृत्तिं यः [1]शूद्रान्नान्म्रियते द्विजः ।
आहिताग्निर्विशेषेण स शूद्रगतिभाग्भवेत्[2] ॥ ९ ॥
पक्वान्नवर्जं विप्रेभ्यो गोधान्यं क्षत्रियादपि ।
[3]वैश्यात्तु सर्वधान्यानि [4]शूद्राद्धान्यं न किंचन ॥ १० ॥
अनूदकं तु तत्सर्वं गन्धमाल्यविवर्जितम् ।
यथा वर्णेषु [5]यद्दत्तं [6]प्रतिगृह्णीत वै द्विजः ॥ ११ ॥
यत्तु क्षेत्रगतं धान्यं खले वा कण एव वा ।
सार्वकालं गृहीतव्यं शूद्रादप्यङ्गिरोऽब्रवीत् ॥ १२ ॥
सत्पात्रे समनुज्ञातं दुग्धं यच्छुचिना भवेत् ।
यथा चौषधिकृत्यं स्याद्दध्ना वा पयसापि वा ॥ १३ ॥
पात्रेभ्योऽपि तथा ग्राह्यं शूद्रेभ्यः प्राकृतादपि ।
शूद्रवेश्मनि विप्राणां क्षीरं वा यदि वा दधि ॥ १४ ॥
निवृत्तेन न पातव्यं शूद्रान्नसदृशं हि तत् ।

[1] शूद्रान्नं निवृत्तो द्विजः—क, ख.
[2] छ and झ add one verse after this :
आमन्त्र्य यतिसंस्कारैरन्नं तेभ्यः प्रदीप्सितम् ।
तस्मादामं गृहीतव्यमन्नं सुतमृतान्तरात् ॥
[3] झ omits the following eight lines.
[4] शूद्राद्धार्यं—ग; शूद्राद्याचान्न—छ.
[5] यद्दृष्टं—ग, छ.
[6] प्रतिगृह्णाति—क, ख.

अभ्यगारे गवां गोष्ठे नदीविप्रगृहेषु च ॥ १५ ॥
कूपस्थाने तथारण्ये पेयं चैव पयो दधि ।
[1]आमं मांसं दधि घृतं धान्यं क्षीरमथौषधम्[2] ॥ १६ ॥
गुडो रसस्तथोदश्विस्तोऽन्यान्येतानि नित्यशः ।
अशृतं चारनालं च [3]ताम्बूलं सक्तवस्तिलाः ॥ १७ ॥
फलानि पिण्याकमथो ग्राह्यमौषधमेव च ।
अप्रणोद्यानि मेध्यानि [4]प्रतिग्राह्याणि नित्यशः ॥ १८ ॥
[5]सूतके तु यदा विप्रो ब्रह्मचारी विशेषतः ।
पिबेत्पानीयमज्ञानाद्भुङ्क्ते [6]वा संस्पृशेत वा ॥ १९ ॥
पानीयपाने कुर्वीत पञ्चगव्यस्य प्राशनम् ।
त्रिरात्रोपोषणं भुङ्क्ते [7]स्पर्शे स्नानं विधीयते ॥ २० ॥

[8]इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे शूद्रान्नादिनिषेधकथनं नामाष्टमोऽध्यायः

[9]नवमोऽध्यायः

[10]अन्तर्दशाहे भुक्त्वान्नं सूतके मृतकेऽपि वा ।

[1] The following four lines are cited under अङ्गिरस् by प. मा. II, i. p. 416.

[2] मांसं दधि घृतं धान्यं क्षीरमाज्यमथौषधम्—प. मा.

[3] कान्दुकाः—प. मा.

[4] प्रतिग्राह्याणि—ङ.

[5] See अङ्गिरःस्मृतिः, verse No. ८१-८२ (A.S.S.)

[6] चान्नं स्पृशेत वा—अ. स्मृ.

[7] त्रिरात्रोपोषितो भूत्वा स्पृष्ट्वा स्नानेन शुध्यति—अ. स्मृ.

[8] इत्यङ्गिरोधर्मशास्त्रे अभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तं नामाष्टमोऽध्यायः—क, ख, घ.

[9] This *adhyaya* is not found in क, ख and घ MSS.

[10] Line cited under अङ्गिरस् by प. मा., II. i. p. 422.

दशरात्रं पिबेत्कृच्छ्रं ब्राह्मणो ब्राह्मणस्य तु ॥ १ ॥
क्षत्रियस्यार्धमासं तु विशः पञ्चाधिकं तथा ।
शूद्रस्यैव तु भुक्त्वान्नं त्रिभिर्मासैर्व्यपोहति ॥ २ ॥
आहिताग्निस्त्रिरात्रेण[1] ब्रह्मक्षत्रविशामपि ।
पञ्चरात्रं चरेद्भुक्त्वा श्रोत्रियस्याग्निहोत्रिणः ॥ ३ ॥
अत ऊर्ध्वं तु स्नातानां मासाशौचं न विद्यते ।
दीक्षितानां च सर्वेषां राज्ञां सर्वनिषेधस्तथा ॥ ४ ॥
सतत्रे दानधर्मे च पक्वमन्नं तु गर्हितम् ।
पञ्चरात्रं चरेत्कृच्छ्रं षडहं मध्यमाचरेत् ॥ ५ ॥
तथा चान्येष्वभोज्येषु त्र्यहमेवं समाचरेत् ।
[2]अनापत्सु चरेद्भैक्ष्यं सिद्धं वस्तु गृहे वसन् ॥ ६ ॥
दशरात्रं चरेत्कृच्छ्रमापत्सु च त्र्यहं चरेत् ।
[3]पतितानां च सर्वेषां भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत् ॥ ७ ॥
प्रतिमासदिनं हृष्टमन्यथा पतितो भवेत् ।
प्रतिसंवत्सरं वापि श्रोत्रियस्य भवेदिदम् ॥ ८ ॥
ब्रह्मचारी यतिश्चापि विद्यार्थी गुरुपोषकः ।
अध्वगः क्षीणवृत्तिश्च षडेते भिक्षुकाः स्मृताः ॥ ९ ॥
व्याधितस्य दरिद्रस्य कुटुम्बात्प्रच्युतस्य च ।
अध्वानं वा प्रयातस्य भैक्ष्यचर्या विधीयते ॥ १० ॥
[4]ब्रह्मचारी शुना दष्टस्त्र्यहमेवं समाचरेत्[5] ।

[1] आहिताग्नेस्त्रिरात्रेण—ग.

[2] Verse omitted by ग.

[3] Line omitted by ङ.

[4] The following two verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा. I. i. p. 67.

[5] त्र्यहं स्नात्वा पयः पिबेत्—प. मा.

गृहस्थस्तु द्विरात्रं वाप्येकाहं वाग्निहोत्रवान् ॥ ११ ॥
नाभेरूर्ध्वं तु दष्टस्य तदेव द्विगुणं भवेत् ।
तदेव द्विगुणं वक्त्रे मूर्ध्नि चैव चतुर्गुणम् ॥ १२ ॥
अत ऊर्ध्वं तु यत्स्नातः स्नानेनैव विशुध्यति ।
सर्वेष्वेवावकाशेषु तदा प्रव्रजितः स्वयम् ॥ १३ ॥
[1]अव्रती सव्रती वापि शुना दष्टस्तथा द्विजः ।
दृष्ट्वाग्निं हूयमानं तु सद्य एव शुचिर्भवेत् ॥ १४ ॥
[2]ब्राह्मणी तु शुना दष्टा सोमे दृष्टिं निपातयेत् ।
यदा न दृश्यते सोमः प्रायश्चित्तं कथं भवेत् ॥ १५ ॥
यां दिशं तु गतः सोमस्तां दिशं तु विलोकयेत् ।
सोममार्गेण सा पूता पञ्चगव्येन शुध्यति ॥ १६ ॥

इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे अभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तविधिर्नाम नवमोऽध्यायः

दशमोऽध्यायः

[3]दण्डादूर्ध्वं तु यत्नेन प्रहरेत्तु निपातयेत् ।
द्विगुणं गोव्रतं तस्य प्रायश्चित्तं विधीयते ॥ १ ॥

दण्डलक्षणम्

[4]अङ्गुष्ठमात्रं स्थूलः स्याद्बाहुमात्रप्रमाणतः ।

[1] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 68.

[2] The following two verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 65.

[3] Cf. पराशरसंहिता, ९, २ :

दण्डादूर्ध्वं यदन्येन प्रहाराद्यदि पातयेत् ।
प्रायश्चित्तं तदा प्रोक्तं द्विगुणं गोवधे चरेत् ॥

[4] Cf. पराशरसंहिता, ९, १०.

सार्द्रश्च सपलाशश्च दण्ड इत्यभिधीयते ॥ २ ॥

गवां रोधनादिना मरणे

रोधने बन्धने वापि योजने वा गवां रुजा ।
उत्पन्ने मरणे वापि निमित्तं तत्र विद्यते ॥ ३ ॥
[1]पादमेकं चरेद्रोधे[2] द्वौ पादौ बन्धने चरेत् ।
योजने पादहीनं स्याच्चरेत्सर्वं निपातने ॥ ४ ॥
[3]न नारिकेलेन न फालकेन[4]
न मौञ्जिना नापि च वल्कलेन ।
एतैश्च गावो न हि बन्धनीया
बध्वा तु तिष्ठेत्परशुं प्रगृह्य ॥ ५ ॥
[5]कुशकाशैस्तु बध्नीयादूर्ध्वं दक्षिणतोमुखम् ।
पाशलग्ने तथा दाहे[6] प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ ६ ॥

[1] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा., II. i. p. 257; also compare पराशरसंहिता, ९, ३–४.

[2] पादं चरेद्रोधवधे—प. मा.

[3] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 275; also compare पराशरसंहिता ९, ३३ :

न नारिकेलैर्न च शाणवालैर्न वापि मौञ्जैर्न च वल्कशृङ्खलैः ।
एतैस्तु गावो न विबन्धनीया बध्वापि तिष्ठेत्परशुं प्रगृह्य ॥

[4] बालकेन—क, ख; वाल्लकेन—ग, छ, झ, घ.

[5] Cf. पराशरसंहिता, ९, ३४–३५ :

कुशैः काशैश्च बध्नीयाद्गोपशुं दक्षिणामुखम् ।
पाशलग्नाग्निदग्धासु प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥
यदि तत्र भवेत्काष्ठं प्रायश्चित्तं कथं भवेत् ।
जपित्वा पावनीं देवीं मुच्यते तत्र किल्बिषात् ॥

[6] पाशलग्नेऽथ दाहेषु—ग, छ, झ.

यदि तत्र भवेच्छोकः प्रायश्चित्तं कथं भवेत् ।
जपित्वा पावमानीयं मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ॥ ७ ॥
[1]अस्थिभङ्गं गवां कृत्वा लाङ्गूलच्छेदनं तथा ।
पातनं [2]चैव शृङ्गस्य मासार्धं यावकं पिबेत् ॥ ८ ॥
[3]व्रणभङ्गे च कर्तव्यः स्नेहाभ्यङ्गश्च पाणिना ।
यवसश्चोपहर्तव्यो[4] यावद्दृढव्रणो भवेत् ॥ ९ ॥
[5]अस्थिभङ्गे तथा शृङ्गकटिभङ्गे तथैव च ।
यावज्जीवति षण्मासान् प्रायश्चित्तं न विद्यते ॥ १० ॥
[6]शृङ्गभङ्गेऽस्थिभङ्गे च[7] चर्मनिर्मोचने तथा[8] ।
दशरात्रं पिबेद्दुग्धं [9]यावत्स्वस्ति भवेत्तदा ॥ ११ ॥
[10]अन्यत्राङ्कनलक्ष्मभ्यां वाहनिर्मोचने तथा ।
सायं संगोपनार्थं तु न दुष्येद्रोधबन्धयोः ॥ १२ ॥

[1] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 267.

[2] चैकशृङ्गस्य—प. मा.

[3] Cf. पराशरसंहिता—९, २०.

[4] यवसश्च प्रदातव्यो—क, ख.

[5] Cf. पराशरसंहिता—९, १९; प. सं. reads शृङ्गभङ्गेऽस्थिभङ्गे च कटिभङ्गे तथैव च *for the first line and* यदि जीवति for यावज्जीवति in the second *line.*

[6] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 267.

[7] तथैवात्र—क, ख.

[8] क *and* ख MSS. read the line 'सायं संगोपनार्थं तु न दुष्येद्रोधबन्धयोः' after this which is to be read after the next two lines as seen in the *text.*

[9] यदा स्वस्ति भवेत्तदा—क, ख; स्वस्थापि यदि गौर्भवेत्—प. मा.

[10] The following three verses are omitted by क, ख and घ. Compare this verse with पराशरसंहिता, ९, २७. परा. सं. reads वाहने मोचने तथा for वाहनिर्मोचने तथा ।

[1]यन्त्रेण गोचिकित्सार्थं मूढगर्भविमोचने ।
यत्ने कृते विपद्येत न दोषस्तत्र विद्यते ॥ १३ ॥
[2]औषधं स्नेहमाहारं दद्याद्गोब्राह्मणे हितम् ।
प्राणिनां प्राणवृत्त्यर्थं प्रायश्चित्तं न विद्यते[3] ॥ १४ ॥
गजे वाजिनि वा व्याघ्रे खड्गे श्याममृगे वृके ।
सिंहे शुनि वराहे च मयूरे पक्षिणामपि ॥ १५ ॥
काके हंसे च गृध्रे च टिट्टिभे खञ्जरीटके ।
यथा गवि तथा विन्द्याद्भगवान्मनुरब्रवीत्[4] ॥ १६ ॥
मोहाद्विरूढमाचार्यप्रत्यावृत्तौ तु यो द्विजः ।
प्रायश्चित्तं न [5]मृग्येत शृणु तस्यापि यो विधिः ॥ १७ ॥
[6]विहितं यदकामानां कामात्तद्द्विगुणं भवेत् ।
पश्चात्तु दद्यात्तापेन[7] कृत्वा पापानि मानवः ॥ १८ ॥
धनत्यागं गृहे कृत्वा सर्वत्यागेन शुध्यति ।
द्रव्यैर्वा विपुलैर्विप्रान् तोषयेद्यः[8] सुनिश्चितम् ॥ १९ ॥

बालवृद्धाङ्गनानां प्रायश्चित्तम्

तन्नार्यः[9] कामतः प्राप्ताः [10]पापमर्धं समादिशेत् ।
अर्वाक्तु द्वादशादब्दात् पुरुषो ह्यर्धभाग्भवेत् ॥ २० ॥

[1] Cf. परा. सं., ९, ४५; प. सं. reads यन्त्रिता for यन्त्रेण and प्रायश्चित्तं न विद्यते for न दोषस्तत्र विद्यते ।

[2] Verse cited under अङ्गिरस् by प. मा. II. i. p. 283.

[3] विपाके तु विपत्तिः स्यान्न स दोषेण लिप्यते—प. मा.

[4] भगवानब्रवीन्मनुः—ग, छ, झ.

[5] दृश्येत—क, ख.

[6] Line cited by प. मा. II. i. p. 202.

[7] दद्यात्पश्चात्तु तापेन—ग, छ, झ.

[8] द्रव्यैरनेकैर्विप्रान्वा तोषयेद्वा—क, ख.

[9] तन्नाद्यः—झ.

[10] पापार्धं—क, ख, घ.

अशीतिर्यस्य चापूर्णा वर्षार्धं सकलो विधिः ।
प्रायश्चित्तस्य ये[1] क्लीबबालवृद्धाङ्गनादयः ॥
तेषु सर्वेषु संचिन्त्य पादमेकं समाचरेत् ॥ २१ ॥

इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे[2] [3]हिंसाप्रायश्चित्तकथनं नाम दशमोऽध्यायः

एकादशोऽध्यायः

[4]उपपातकसंयुक्तो गोघ्नो भुञ्जीत यावकम् ।
अक्षारलवणं रूक्षं षष्ठे कालेऽस्य भोजनम् ॥ १ ॥
कृतावापो वने गोष्ठे चर्मणा तेन संवृतः ।
द्वौ मासौ [5]स्नानमभ्यङ्गं गोमूत्रेण विधीयते ॥ २ ॥
पादशौचक्रिया कार्या अद्भिः कुर्वीत केवलम् ।
व्रतिवद्धारयेद्दण्डं [6]समन्त्रां मेखलां तथा ॥ ३ ॥
गाश्चैवानुव्रजेन्नित्यं [7]रजस्तासां सदा पिबेत् ।
[8]तिष्ठन्तीष्वनुतिष्ठेच्च व्रजन्तीष्वप्यनुव्रजेत् ॥ ४ ॥
शुश्रूषित्वा [9]नमस्कृत्वा रात्रौ [10]वीरासनं वसेत् ।

[1] प्रायश्चित्तविधैः—क, ख. [2] इत्याङ्गिरोधर्मशास्त्रे—क, ख.
[3] हिंसाधिकप्रायश्चित्तकथनं—क, ख.
[4] The following ten verses are cited under अङ्गिरस् by प. मा., II. i. p. 247—248.
[5] स्नानमभ्यस्य—ग, छ, झ; स्नानमप्यस्य—प. मा.
[6] समग्रं—क, ख.
[7] व्रजंस्तासां—ग, छ, झ; पिबन्तीं तां—घ; व्रजन्तस्तां—क, ख; रज आसां—प. मा.
[8] तिष्ठन्तीमनुतिष्ठेच्च व्रजन्तीमप्यनुव्रजेत्—क, ख.
[9] नमस्कृत्य—ग, छ, झ. [10] वीरासनी भवेत्—प. मा.

गोमतीं च [1]जपेद्विद्वानोंकारं वेदमेव च ॥ ५ ॥
आतुरामभिशस्तां वा चोरव्याघ्रादिभिर्भयैः ।
पतितां पङ्कलग्नां वा सर्वप्राणैर्विमोक्षयेत्[2] ॥ ६ ॥
उष्णे वर्षति शीते वा मारुते वाति वा भृशम् ।
न कुर्वीतात्मनस्त्राणं गोरकृत्वा स्वशक्तितः ॥ ७ ॥
आत्मनो यदि वान्येषां गृहे क्षेत्रेऽथवा खले ।
भक्षयन्तीं न कथयेत् पिबन्तं चैव वत्सकम् ॥ ८ ॥
अनेन विधिना गोघ्नो यस्तु गा अनुगच्छति ।
[3]स गोहत्यात्मकात् पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ ९ ॥
ऋषभैकादशा गाश्च दद्यात्सुचरितव्रतः ।
अविद्यमाने [4]सर्वस्वं वेदविद्भ्यो निवेदयेत् ॥ १० ॥
एतेषां [5]विहितं पुण्यं कृच्छ्रमङ्गिरसा स्वयम् ।
धर्मविद्भिरनूचानैरुपपातकनाशनम् ॥ ११ ॥

[6]इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे गोवधप्रायश्चित्तं नामैकादशोऽध्यायः[7]

द्वादशोऽध्यायः

अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्तविधिं शुभम् ।
यमधीत्य विमुच्यन्ति श्रुत्वा स्मृत्वा च वै द्विजाः ॥ १ ॥
सदा त्रिषवणं स्नायात् सकृत्स्नात्वा पयः पिबेत् ।

[1] जपेद्विद्यामोंकारं—प. मा; जपेन्नित्यं विद्वानोंकारमेव च—ग.
[2] सर्वप्राणैर्वियोजयेत्—क, ख; सर्वप्राणैर्विमोचयेत्—ग, घ.
[3] स तद्वधकृतं द्वाभ्यां मासाभ्यां तु व्यपोहति—प. मा.
[4] सः सर्वं—क, ख. [5] विधिवत्पुण्यं—ग.
[6] इत्याङ्गिरोधर्मशास्त्रे—क, ख. [7] दशमोऽध्यायः—घ.

प्रातः स्नात्वा समारम्भं कुर्याज्जप्यं तु नित्यशः ॥ २ ॥
सावित्रीं व्याहृतीं वापि[1] जपेदष्टसहस्रकम्[2] ।
ओंकारमादितः[3] कृत्वा रूपे रूपे तथान्तरम् ॥ ३ ॥
स्थानं वीरासनं शक्तः कुर्यादासनमेव वा ।
[4]आसनं शल्यविद्धं स्यादमधःशायी भवेत्सदा ॥ ४ ॥
गव्यस्य पयसोऽलाभे गव्यमेव भवेद्दधि ।
दध्यभावे[5] भवेत्तक्रं तक्राभावे तु यावकम् ॥ ५ ॥
एषामन्यतमं यच्चाप्युपपद्येत तत्पिबेत् ।
गोमूत्रेण तु संयुक्तं यावकं तत्पिबेद्द्विजः ॥ ६ ॥
एतत्तु विहितं पुण्यं कृच्छ्रमङ्गिरसा स्वयम् ।
प्रणवात्तु समारम्भो नाम्ना वज्रमिति स्मृतम् ॥ ७ ॥
[6]एतत्पातकयुक्तानां प्रायश्चित्तं विधीयते ।
महापातकसंयुक्ता वर्षैः शुध्यन्ति ते त्रिभिः ॥ ८ ॥
अथोपपातकाश्चिन्त्यास्तथा कालं समादिशेत् ।
कालस्य तु यथोक्तस्य ब्राह्मणस्तत्र कारणम् ॥ ९ ॥
ब्राह्मणा एव च क्षेत्रं[7] ब्राह्मणा एव दैवतम् ।
ब्राह्मणानां प्रसादेन सूर्यो दिवि विराजते ॥ १० ॥
न ब्राह्मणसमं क्षेत्रं न ब्राह्मणसमोऽनलः ।
विधिर्न ब्राह्मणादूर्ध्वं न दैवं ब्राह्मणात्परम् ॥ ११ ॥

[1] चापि—झ.
[2] सहस्रशः—ग, छ. झ.
[3] ओंकारमग्रतः—घ.
[4] आसनं कार्यसिद्ध्यर्थमधःशायी—क, ख.
[5] दध्नोऽभावे—क, ख, ग.
[6] ग omits two quarter verses and two half verses in the middle and reads : एतत्पापं तथोक्तस्य ब्राह्मणस्तत्र कारणम् ॥
[7] MS. D. No. 14501 (ज) begins here.

जपतां जुह्वतां चैव यच्छतां [1]च सतामपि ।
[2]क्षेत्रोऽस्मेस्तु सुसंभूतो ब्राह्मणोऽद्य विशिष्यते ॥ १२ ॥
न स्कन्दते न व्यथते [3]न विनश्यति कर्हिचित् ।
वरिष्ठमग्निहोत्रेभ्यो ब्राह्मणस्य मुखे हुतम् ॥ १३ ॥
देवतापितृभूतानां काचिद्भवति कस्यचित् ।
ब्राह्मणे देवताः सर्वाः स च सर्वस्य [4]देवता ॥ १४ ॥
यो हि यां देवतामिच्छेदाराधयितुमव्ययम् ।
सर्वोपायप्रयत्नेन [5]तोषयेद्ब्राह्मणान् सदा ॥ १५ ॥
[6]समस्तसंपत्समवाप्तिहेतवः समुत्थितापत्कुलधूमकेतवः ।
अपारसंसारसमुद्रसेतवः पुनन्तु मां ब्राह्मणपादपांसवः ॥ १६ ॥

इत्याङ्गिरसधर्मशास्त्रे [7]कृच्छ्रादिस्वरूपकथनं नाम [8]द्वादशोऽध्यायः[9]

इत्युत्तराङ्गिरसम्

इत्याङ्गिरसस्मृतिः

94378

[1] चिन्वतामपि—ग, ज.
[2] क्षेत्रामेस्तु सुसंभूतात्—ग, ज, छ, झ, घ.
[3] न लीनस्य तु कर्हिचित्—क, ख.
[4] दैवतम्—ग, ज, छ, झ.
[5] संतोषयति ब्राह्मणान्—ज, छ, झ, ग.
[6] This last verse is not found in ज ; छ has समस्तसंपत् only.
[7] कृच्छ्रकथनं—क, ख, घ.
[8] एकादशोऽध्यायः—घ.
[9] आङ्गिरसधर्मशास्त्रं समाप्तम् । हरिः ॐ—ग; आङ्गिरसस्मृतिः समाप्ता । श्रीमते रामानुजाय नमः । शुभमस्तु—छ; इत्याङ्गिरसस्मृतिः समाप्ता—झ.

QM m2, N37
N53-12-4

श्लोकार्धानुक्रमणी

अ

अकल्पा परिषद्यत्र, १३६
अकार्यकरणेष्वेषु, २२
अकालमुक्तिराशौचे, ७
अकिंचनैर्दुर्बलैर्वा, ७५
अकृते तर्पणे भूयः, १०२
अकृते प्रत्यवायो न, ९८
अकृत्वा तु समीपे तु, १०९
अकृत्वा नित्यकर्माणि, ३३
अकृत्वा प्रेतसंस्कारं, १९
अकृत्वैव तदा श्राद्धं, १०
अकृत्वैव निवृत्तिं यः, १४१
अक्रोधनश्च सुमुखो, ९०
अक्षारलवणं रूक्षं, १४८
अक्षेण शष्पमन्त्रैर्वा, ७४
अगुरुः क्षत्रियाणां तु, १३५
अग्निधामा धरानाथो, ६३
अग्निहोत्री स एव स्यात्, ७४
अग्नेर्मन्त्रेऽनुवाकस्य, ८९
अग्नौकरणहोमेऽपि, १२२
अग्न्यगारे गवां गोष्ठे, १४२
अग्न्यादिभिर्भोजनेन, ११०
अग्राह्यामेयमूर्तीनां, २९
अङ्गानि तत्तत्कालेषु, १४
अङ्गापकर्षणं नैव, १४
अङ्गुष्ठमात्रं स्थूलः स्यात्, १४४
अचञ्चलं स्थिरं तुष्टं, ४८
अच्छिद्रं सद्गुणं साङ्गं, १०४
अजश्रीरजचर्माख्यो, ६२
अजानन्यस्तु विब्रूयात्, १३७
अजानानां च दातृणाम्, १३७
अजीर्णः स्यात्तदा दोषः, ३७
अजीर्णवमने स्नानं, २३
अज्ञातग्रामतातादिः, ११९
अज्ञात्वा पूर्ववृत्तान्तं, ४४
अज्ञानादुपदेष्टव्यः, १३८
अज्ञानिनां ज्ञानिनां च, ३
अतः षट्त्रिंशत्कसंख्या, ६१
अत ऊर्ध्वं तु यत्स्नातः, १४४
अत ऊर्ध्वं तु ये विप्राः, १३३
अत ऊर्ध्वं तु स्नातानाम्, १४३
अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि, १२९, १४०
अतस्मिन् तत्त्वमारोप्य, १६
अतिक्षुद्रैककालेषु, २७

अतिक्षुधातुरो रोगी, ३३
अतिचातुर्यतोऽतीव, ७०
अतितुष्टा महातुष्टा:, १२४
अतिथौ तद्दिनभ्रान्त्या, १०८
अतिप्रशस्यं चोवाच, ७०
अतिबाल्ये ततो भूयो, १२०
अतिमानिनमप्राज्ञम्, ६७
अतिशुद्धमतिश्रेष्ठं, ३१
अतिहर्षं गताः सद्यः, ६८
अतीतो यदि पक्षः सः, ८३
अतीत्याप्राप्य तत्कालं, ७६
अतृप्ता एव नो ते स्युः, १२४
अत्यक्रमं चात्यशास्त्रं, १३
अत्यन्तचपलं भ्रान्तम्, ८८
अत्यन्ततृप्तिमुक्त्यैक, ५८
अत्यन्तपितृतृप्त्यैक, ७२
अत्यन्तावश्यको न स्यात्, ७५
अत्यन्तैकपवित्रा हि, १०५
अत्यन्यायमतिद्रोह, १३
अत्युत्क्रान्तिप्रवृत्तस्य, ३७
अत्र केचित्पुन: प्रोचुः, ११२
अत्र पितरोऽमुत्र च, ९९
अत्र विष्णुर्मतं स्वस्य, ११४
अत्रानुक्तैर्महाकाल, ९८
अत्रैव पितृयज्ञश्च, ७३
अथ त्रयाणां वक्ष्यामि, १२७
अथोपपातकाश्चिन्त्याः, १५०
अदर्शने वृश्चिकस्य, ८४
अदैवं पार्वणश्राद्धं, १०१
अदैविकानि च पुनः, ८०
अदैविकानि प्रोक्तानि, ८०
अद्रिराजो धर्मदेशी, ६३
अधिकारप्रभेदेन, ३६
अधिकारित्वसिद्ध्यर्थं, १६
अधिकारो न चान्यस्य, २१
अधिकारो मिलितयो:, ४८
अधिका कन्दलीयाश्च, २९
अधिकाशमतृप्तं च, ८८
अध्वगः क्षीणवृत्तिश्च, १४३
अध्वानं च प्रयातस्य, १४३
अनग्निको न पुत्री स्यात, ४०
अनन्तरं विप्रमुक्तेः, १२४
अनर्थितैरनाहूतैः, १३८
अनाथप्रेतसंस्कारात्, १९
अनापत्सु चरेद्भैक्ष्यम्, १४३
अनिकेतो निमिश्रीवो, ६३
अनिर्वाच्योऽखिलै: शास्त्रैः, ८२
अनुक्तमन्त्रपठनात्, ९४
अनुक्तमन्त्रैः काश्चित्तु, ९३
अनुगच्छेत्तयोः श्राद्धम्, ११३
अनुग्रहं तु वक्ष्यामि, १४०
अनुपेतोऽप्यसौ यश्च, ५३
अनुमासिकमोक्तारं, ८९
अनुमासिकेऽत्र कर्तव्ये, १०९
अनुव्रज्य विधानेन, १०३
अनूदकं तु तत्सर्वं, १४१
अनेकधर्मशास्त्रज्ञः, १३४
अनेकविप्रपक्षे तु, ८२
अनेन विधिना गोघ्नो, १४९
अनेनैव तु मन्त्रेण, ९२

अन्त:प्रच्छन्नपापानाम्, १३७
अन्तरा ब्राह्मणं कृत्वा, १३५
अन्तर्जला श्वेयतोया, १०७
अन्तर्दशाहे भुक्त्वान्नम्, १४२
अन्नं च पायसं भक्ष्यं, ९५
अन्नं पक्वात् समुद्धृत्य, ३०
अन्नं वस्तूनि यानीह, ९५
अन्नत्यागं ततः कृत्वा, १०९
अन्नत्यागं प्रकुर्वीत, १११
अन्नमाज्येनाभिघार्य, ९५
अन्नमादाय पक्वात्तु, ९४
अन्नाभिमर्शने प्रोक्तम्, ९६
अन्नेनैव प्रकुर्वीत, ३५
अन्यगोत्रप्रदत्तश्चेत्, ११४
अन्यत्राह्वनलक्ष्मभ्यां, १४६
अन्यथा न भवेदेव, ९
अन्यथा निष्कृतिर्नास्ति, २४
अन्यपात्रे च पनसं, ६४
अन्वये लिङ्गतोऽर्थाद्वा, २
अन्वेव भोजनं तेषां, १२४
अप एव समाश्रित्य, १२६
अपराह्णे च मध्याह्ने, १०
अपराह्णे न मध्याह्ने, ३६
अपवित्रसहस्रेभ्यो, १०५
अपसव्यं तथा शून्यं, ७८
अपां मध्येन चाच्छिन्न्य, ९९
अपात्रीकरणेऽन्यत्र, ९२
अपारसंसार, १५१
अपावृत्ते तृतीये च, १२
अपि कर्ता कृतार्थः स्यात्, ६०
अपि जीवत्पिता पिण्ड, १४
अपिण्डकानि ख्यातानि, ८१
अपि प्राप्तेऽपि वमने, १२३
अपि वा मार्गमालम्ब्य, १३५
अपि शक्तोऽपि तन्न्यूने, ३५
अपि शास्त्रकृतं कर्म, १९
अपुत्रदत्तवृत्त्या यः, ४१
अपुत्राणां पितृव्यानाम्, ८५
अपुत्रा वा सपुत्रा वा, ५०
अपेक्षितं मृतस्यात्र, ५८
अप्यन्ये कुलजा एव, १०५
अप्ययं मुख्यकर्ता न, ५५
अप्रणोद्यानि मेध्यानि, १४२
अप्रत्यक्षा हि पितरो, १००
अप्रमेयप्रमाणस्य, १२७
अप्राशनोत्पन्नमृति, ३७
अप्रोक्ष्यापरिषिच्यैवं, ३१
अब्दं दृष्ट्वा ततो यत्नात, ८
अभावे तस्य सूत्रस्य, ८
अभिश्रवणमेवं स्यात्, १२२
अभिषेकं कारयित्वा, १२
अभोज्यभोजनेष्वेवं, २२
अभ्यक्तश्च तथा स्नायात्, ३२
अभ्यागतं तेन तद्धि, ४
अभ्यनुज्ञापि परमा, ८०
अमन्त्रकं विधानेन, ९४
अमामनुयुगक्रान्ति, ७२
अमावास्या द्वादश स्युः, ७२
अमावास्या मासिके च, १०९
अमावास्यास्तत्र क्लृप्ता:, ७३

अथर्वैः संस्तुतो वेदः, २१
अयं वो पितरश्चेति, ९२
अयं हि परमो मन्त्रः, ९२
अयनग्रहणे मुक्ते, ३६
अयने द्वे च विषुवे, ७६
अयने द्वे च विषुवौ, ७५
अयोग्यं सततं स्याद्धि, २९
अर्कश्रुतिव्यतीपात, २४
अर्घ्यं कृत्वा कृतः प्रोक्तः, ९२
अर्घं क्षिपेद्द्विप्रपात्रे, ९४
अर्घतृप्ता हि पितरो, १२३
अर्धरात्रात्तदूर्ध्वं वा, ७६
अर्धरात्रादधस्तूर्ध्वे, २३
अर्धोदये महोदये, १०५
अर्वाक्तु द्वादशादब्दात्, १४७
अर्वाक्तु अजहोमस्य, ११, १२
अर्हति स्वर्गवासेऽपि, ११२
अलक्कालर्ककारुषा, ६१
अल्पं महदशक्यं वा, ४६
अल्पकालमृतायां तु, ११९
अवतीर्णो न सन्देहः, ६०
अवक्षेपेकरहितः, ७१
अवशाद्गृहितो वापि, ९
अवशिष्टं प्राशयेच, ११
अवस्थाभेदतः सर्वे, १२०
अविद्यमाने सर्वस्वं, १४९
अवृतस्तेन तत्प्रेष्य, १८
अवेक्षणं जागरूक, ११५
अव्रती सव्रती वापि, १४४
अवश्यत्वेन कर्तव्यम्, ८५
अशीतिर्यस्य वापूर्णा, १४८
अशुद्धाश्च कदाचित्स्युः, १०५
अशृतं चारनालं च, १४२
अशौचभुक्तवाशौचि, १०८
अश्रोत्रियकलत्राणाम्, ८३
अश्रोत्रियसुतं काष्ठ, ८८
अष्टकासु च पुण्यासु, ७०
अष्टकासु च वृद्धौ च, ७८
अष्टकासु यथादर्शे, ८५
अष्टाविंशत्प्रभृति वे, १०७
अष्टोत्तरशतश्राद्ध, ६०
अष्टोत्तरशतानि स्युः, ७२, ७३
अष्टोत्तरसहस्रं चेत्, १२
अष्टोत्तराणि कथितानि, ८५
असंख्याकान्यनन्तानि, २१
असंनिधौ संनिधौ वा, ५४
असंभाव्यः प्रयत्नेन, ८९
असंशयं प्रकुर्वीत, १०२
असंस्कृतं दत्तसूनुः, ३८
असकृन्मनाचापा, १०
असकृत्पठितानि स्युः, ९१
असगोत्रमपि प्रेतं, २०
असगोत्रसुतं तस्मात्, ४४
असगोत्रस्तु न ग्राह्यो, ४२
असतां पतितानां च, १८
असमर्थस्य तु प्रोक्तो, ८५
असवर्णेषु तत्कुर्वन्, ४२
असह्योष्णं महोष्णं वा, ३०
असावघोदयो योगः, २४
अस्त्वित्यपि च स्वहस्ते, १०२

अस्थिभङ्गं गवां कृत्वा, १४६
अस्थिभङ्गे तथा शृङ्ग, १४६
अस्पष्टस्पष्टवर्णे वा, ५७
अस्पृश्यत्वं न सूत्यां स्यात्, ७
अस्पृश्यस्पर्शने चैवं, २२
अस्माकं चैव सर्वेषां, १३०
अस्मिन् स्नातो चापकोटौ, २४
अहःसंक्रमणे पुण्यम्, ७५
अहोरात्रं भुक्तिहैम्यं, ७
अह्नि द्वितीययामे वै, १२

आ

आकाशरूपमापन्नाः, १००
आगच्छन्त्विति तां चापि, ९३
आगामिसूतकं ज्ञात्वा, १४
आचार्यैर्गुरुभिः सद्भिः, १२३
आतर्पणं विधानेन, ५
आतुराभिशस्तां वा, १४९
आत्मनो ब्राह्मणानां च, ९८
आत्मनो यदि वान्येषां, १४९
आत्मानं पातयेद्घोरे, १०
आत्मान्यकायं स्पृशेच्च, २९
आद्यान्तये च पाये च, ९१
आदौ संकल्प्य प्रयतः, ९०
आद्यदत्तैकतत्त, ४४
आद्यश्राद्धे तु भुञ्जानः, १०९
आधत्त पितरश्चेति, १००
आधिक्यं तत्प्रकथितं, १०७
आनन्दसागरे मग्ना, ९७
आपन्नो येन वा धर्मो, १३६
आपोशनं न कुर्वीत, ३०
आप्तधर्मेषु यत्प्रोक्तं, १३१
आब्दिके तु परेऽह्न्येव, १११
आब्दिके वानुमासे वा, १११
आमं मांसं दधि घृतं, १४२
आमं वा यदि वा पक्वं, १४०
आमश्राद्धग्रहीतारं, ८९
आयुष्यसूक्तं हुत्वाथ, १२
आरान्यक् सोदरसुतः, ३८
आर्तानां मार्गमाणानाम्, १३८
आर्द्रकं षट्छतसमं, ६५
आर्द्रशुष्कप्रभेदेन, ६२
आवश्यकत्यत्र परमा, ८०
आवाहनं च तत्पूर्वं, ९३
आवाहने विश्वेदेवाः, ९३
आ वो राजानमन्त्रं वा, ९७
आशीर्भिरेनं सततम्, ११६
आशीर्भिश्च प्रशस्ताभिः, ६८
आशौचं मरणोद्दिश्यम्, ११३
आशौचादशुचित्वं हि, ७
आशौचे वर्तमानस्य, ७
आषाढीमवधिं कृत्वा, ८३
आसनं शल्यविद्धं स्यात्, १५०
आसमाप्तेर्विधानेन, ९४
आहिताग्निर्दत्तसुतो, ५३
आहिताग्निर्विशेषेण, १४१
आहिताग्निस्तु यो विप्रः, ११९
आहिताग्निस्त्रिरात्रेण, १४३
आहूय श्रावयेदेको, १३१

एवं कुल्येषु तेल्वेषु, ४२
एवं जातानि गोत्राणि, ४३
एवंजातीयका ये स्युः, १२१
एवं तुलायां त्रितयं, ६५
एवं तैः समनुज्ञातः, १३१
एवं घृतिश्च पातश्च, ७७
एवं पञ्चत्रिंशवर्षं, २०
एवं पञ्चदशार्षं च, ४३
एवं पापात्समुद्धृत्य, १३८
एवं पितामहे जीवे, १४
एवं पितृव्यतनय, ५१
एवं पूर्वं मयाप्युक्तं, १३२
एवं भवेन्महादोषः, १३७
एवं मातुः सपिण्डे तु, ११५
एवं वर्षाष्टकेऽतीते, ९
एवं सत्यत्र जनने, ४३
एवं सत्यत्र यः कश्चित्, ६७
एवं सत्यत्र यो मर्त्यः, ६६
एवं स्थिते पुनर्वच्मि, ३७
एवं स्याद्ग्रहणश्राद्धं, ५९
एवमन्येषु नवसु, ५१
एवमुद्दिश्य वर्णेषु, १३५
एवमेतत्समासाद्य, १३६
एवमेव क्षुरस्नानं, ३२
एवमेव तथान्योऽपि, १२०
एवमेव तु वृद्धानां, १३४
एवमेव प्रकर्तव्यो, ८२
एवमेव भवेदन्यः, ४१
एषां लघुषु कार्येषु, १३३
एषामन्यतमं यच्च, १५०

ओ

ओंकारमादितः कृत्वा, १५०
ओं भूर्भुवः सुवरिति, ९२
ओदनश्राद्धमात्रस्य, ७६

औ

औत्तरे चायने सम्यक्, ७७
औपासनं विना होमम्, ११६
औपासने त्वनारब्धे, १२
औरसेनैव तुलितौ, ५२
औरसो धर्मपत्नीजो, ५५
औरसो वयसा न्यूनो, ४७
औषधं स्नेहमाहारं, १४७

क

कक्ष्यामन्तरबिष्टेन, ५७
कणशः कणशः सकृत्, ४२
कण्टकानि ततो भूयः, ६८
कण्ठतो वापि यत्नेन, ३१
कथं तत्कर्मकरणम्, २४
कथया तृप्तिरेतेषाम्, ११६
कथिताः किल सर्वाश्च, ७७
कदाचिद्धर्मकृत्यानाम्, २८
कदाचिच्च पृथक्त्वेन, ४८
कदाचिच्च भवत्येव, ३५
कनिष्ठो धर्मतो दत्तो, ४७
कन्दमूलादिकान् कांश्चित्, ११६
कन्यादानं पितृश्राद्धम्, ८७
करका कण्टकी या, १०६
करके तु समुत्पाते, १०९

करणाजातकादीनाम्, २६
करतोया कालतोया, १०७
करिष्य इति वागुक्ति, ३४
करिष्ये कर्म चैवेति, ९०
करोति वैदिकं कर्म, ३२
कर्णकारोऽक्षिरोगघ्नः, ६३
कर्ता कारयिता चापि, १३
कर्ताऽनाचम्य यत्प्रोक्ता, ९१
कर्तृभोक्तृमहादोष, १०४
कर्दमाख्यः कर्दमाघः, ६३
कर्मकाले तदा शौचं, ४
कर्मणोऽकरणे जात, ३
कर्मणो बाधकायैव, ९८
कर्मणो वैदिकस्यैवं, ७
कर्म तत्पुरतो नूनम्, ५५
कर्म नैमित्तिकं तस्मात्, ३२
कर्मन्दी महाभूतस्य, १५
कर्ममध्ये पुराणोक्त, २
कर्ममध्ये पैतृकेऽस्मिन्, १०४
कर्ममात्रस्य सर्वत्र, ३४
कर्माणि यानि ख्यातानि, ७७
कलत्रे सति वा पौत्रे, ५५
कलत्रैः परिवारैश्च, १००
कलिका वरुणा वामा, १०६
कल्याणवार्ताकोपादि, ११७
कल्याणाधार ईशानः, ६३
कस्मैचिद्द्विजपुत्राय, ६७
काके हंसे च गृध्रे च, १४७
कामघ्नं कामदं कम्रः, ६२
कामवाही कामदुः, ६२

कायपोरेव संबन्धः, २९
कारकाणि महाद्रुमेः, ५८
कारणान्तरसंगत्या, ६
कारयेज्ज्येष्ठमुखतः, ५३
कारयेद्द्विजप्रमुखतः, ९७
कारवल्ली त्रयी कावः, ६२
कारवल्ल्यादयो यूयं, ६९
कारश्च कारवल्लीकः, ६८
कारिणश्चाप्युपस्थानम्, १३६
कार्मुकः कर्मकृत्कार्यो, ६२
कार्यं भवति तच्छ्राद्धम्, ११७
कार्यं वाप्यन्यथोक्तं वा, १३६
कार्यं सर्वप्रयत्नेन, १३२
कालस्य तु यथोक्तस्य, १५०
काव्यश्रीः श्रीकरः श्रीगः, ६४
काशा दशविधा दर्भाः, ६५
काष्ठमूलकन्दभाण्ड, ११७
किं ते कार्यं किमर्थं वा, १३०
किं त्वमौकरणाद्ब्रह्म, ७४
किं वाच्यमस्ति तज्ज्ञात्वा, ५१
किमन्येषां कर्मणां तु, ३
किल्बिषं भुञ्जते भोक्ता, १४०
कीर्तितानि द्वादश हि, ७३
कुक्षौ तिष्ठति यस्यान्नम्, ४६
कुण्डकं गोलकं भ्रात्यम्, ४४
कुतपस्य तु यत्र स्यात्, ७७
कुतपे तद्दिने भूयः, ९२
कुतपे तद्धि कुर्वीत, ७६
कुतपो वेदवचसा, ७७
कुसुमरसाभिभरत, ९०

इ

इच्छंस्तदन्यथयितुं, ४६
इतरैः सर्वपित्र्याणां, ७३
इति चिन्तापरा देवाः, २४
इति चोवाच लोकेशं, ७०
इति ब्राह्मणपादेषु, १०२
इति सर्वे त्रयो लोकाः, ७३
इति स्तुतः पूजितश्च, ७१
इत्युक्तस्तु ततो भूयः, १०३
इत्युक्त्वाभाष्य ते तेन, ६८
इत्युद्वास्य तु तान् पश्चाद्, १०३
इत्येवं दक्षिणे हस्ते, ९०
इत्येवमेनं जहुवुः, ६०
इदं विष्णुर्व्याहृतीर्वा, ९७
इदमूचुर्वचो दुःखात्, ६८
इन्द्राय सोमसूक्तेन, ११०
इष्टैः पुत्रैर्बन्धुभिश्च, १२३

ई

ईशानाद्विमुखान्येवं, ६५

उ

उक्तप्रायं विजानीयात्, १०७
उच्चैः संभाषणं हस्त, ११७
उच्छिष्टं शिवनिर्माल्यं, १०४
उच्छिष्टपिण्डं च दद्यात्, ९८
उच्छिष्टपिण्डदाने च, ९१
उच्छिष्टमप्यकृत्वैव, ३१
उच्छिष्टस्पर्शनं कृत्वा, १०९
उच्छिष्टेन तु संस्पृष्टो, १०९
उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पर्शे, ११०
उत्तमः पितृकृत्येषु, ५६
उत्तमा इति ताः प्रोक्ताः, १०७
उत्तारका व्याहृतयो, ३
उत्तिष्ठत पितरो म, ९९
उत्तिष्ठतेति पितरः, १०३
उत्पत्तिप्रभृतिस्थैर्य, १०८
उत्पन्ने मरणे वापि, १४५
उदग्भागगतं पिण्डं, ११२
उदङ्मुखस्तु देवानां, ९१
उद्देशत्यागकाले च, १२२
उद्देशत्यागमात्रं च, ९४
उद्धृत्य प्रोक्ष्य तत्पात्रे, ९२
उन्मत्तं दुर्बलं सक्तं, ८८
उपक्रान्तस्य तस्यास्य, ४
उपनीतः कलत्री वा, ४७
उपनीतस्तु चेदुप, १७
उपपातकसंयुक्तो, १४८
उपपातकास्त्वसंख्या, १३९
उपपापेषु पञ्चाशत्, १३९
उपवासः स विज्ञेयः, १११
उपस्थानं ततः शीघ्रम्, १३०
उपस्थानं पितृणां तु, १०३
उपस्थानमतादेश, १२८
उपस्थितो हि न्यायेन, १२९
उपावृत्तिस्तु पाकेभ्यो, १११
उपोष्य रजनीमेकां, ११०
उभयत्र प्रकथितं, ९३
उभयोर्भोजनं कुर्यात्, ७
उभयोर्हि तयोर्दोषः, १३७

उभयोस्तु तदा नित्यं, ११
उर्वारुस्तादृशः प्रोक्तः, ७२
उष्णेन भवने विप्र, ३२
उष्णेन शक्तो न स्नायात्, ३२
उष्णे वर्षति शीते वा, १४९

ऊ

ऊर्ध्वं लोकं न यातो वै, ४६
ऊनमासिकभोक्तारं, ८९
ऊष्मभागा हि पितरः, ९५

ऋ

ऋणमेवं धनं धान्यम्, ११७
ऋतुस्नातदिने सोऽयं, ४१
ऋत्विक्त्वेन वृते तस्मिन्, १५
ऋषभैकादशा गावश्च, १४९

ए

एक एव यदा विप्रो, १११
एकचित्यां समारूढौ, ११२
एकत्रैव प्रकुर्वीत, ११३
एकदैव समाक्रान्तः, ८
एकदैव हि देया स्यात्, ८२
एकद्वित्रिचतुःपञ्च, २७
एकद्वित्रिचतुर्नारी, ७
एकमेव वदेद्गोत्रं, ४३
एकविंशतिभिश्चान्यैः, १३३
एकविप्राख्यपक्षस्य, ८१
एकविप्रानेकविप्र, ८१
एकस्मिन्नेव तत्पिण्डे, ४९
एकस्मिन्नेव दिवसे, ३४, १०८
एकादशे द्वादशे वा, १०२
एकाशौचेन वा पश्चात्, ८
एकोद्दिष्टं षोडशं च, ११२, ११३
एकोनविंशतिदिन, १०७
एतत्तेति च मन्त्रेण, ९९
एतत्तु विहितं पुण्यं, १५०
एतत्त्रयात्पूर्वकस्य, ७९
एतत्पातकयुक्तानां, १५०
एतत्समष्टिलोकानां, ६०
एतत्सर्वं चैकपात्रे, ६४
एतदस्ति ह्यनुष्ठानम्, ८३
एतदुच्चारणाशक्तौ, ९६
एतद्धि वरणं प्रोक्तं, ९०
एतद्योगप्रधानाय, १३६
एतद्विरुद्धं तत्सर्वं, ७९
एतन्मन्त्रत्रयं वाचा, ९६
एतन्मन्त्रत्रयं श्राद्धे, ९६
एतस्मिन्नन्तरे तत्र, ७०
एतस्मिन् पनसे लब्धे, ६५
एतस्य परमो मुख्यः, ११८
एतादृशेषु कृत्येषु, २८
एतावन्त्येव सर्वत्र, ४४
एतासां तनयाः सर्वे, ५६
एते दोषा भवन्तीह, १४०
एतेषां मासजानां स्यात्, ६१
एतेषां विहितं पुण्यं, १४९
एतेषामम्लयोगेन, ६४
एतैः संयुज्यते योऽन्यः, १३९
एतैश्च गावो न हि, १४५

कुम्माण्डः कुण्डली चक्रः, ६३
कुम्भोद्भवो दधीचिर्वा, ६०
कुर्यात्तद्विधिना नो चेत्, ११४
कुर्यादहरहः श्राद्धं, १०१
कुर्यादाब्दिकपर्यन्तम्, १०१
कुर्यादेव पितुः श्राद्ध, ८४
कुर्यादिवेति हारीतो, ३३
कुर्याद्वा कारयेद्वापि, २४
कुर्वन् स्वभृत्या प्रयतन्, ६६
कुर्वन्ती भोजनं भर्तुः, १०१
कुर्वीत मनसा संध्यां, १३
कुर्वीतेव तथा दर्शं, १०२
कुलंकारी मनुर्मानी, ६२
कुलं तारयते तेषाम्, ८६
कुशकाशैस्तु बध्नीयात्, १४५
कुशलः कर्मसुखकृत्, ६३
कुसूलेषु दुकूलेषु, ११६
कूपस्थाने तथारण्ये, १४२
कृच्छ्रं विधानतः कृत्वा, २६
कृतं कर्म हि दत्तेन, ५४
कृतं चेत्कर्म तद्भूयः, १८
कृतं चेत्तत्पुरं सम्यक्, १०२
कृतं भवति तत्कर्म, ७४
कृतकर्मत्रयकृतो, १८
कृतत्रयविवाहस्य, ५०
कृतप्राया इति तथा, ८५
कृता एव भवेन्नूनम्, ८५
कृताकृतं प्रकथितं, ९३
कृतार्थतां प्रापयति, ४२
कृतार्धक्षुरकर्माणम्, ८८
कृतावापो वने गोष्ठे, १४८
कृते कर्मणि तस्य स्यात्, ५४
कृतेऽकृते वा सापिण्ड्ये, १०१
कृतेन धनदानेन, ४२
कृते पितुः सपिण्डत्वे, ११४
कृत्यं घोरं हि दुष्टं तत्, ११
कृत्वा च शपथं गाढं, ४८
कृत्वा च शपथं गाढं, ४५
कृत्वा तत्प्रारभेत्कर्म, ३२
कृत्वा तु मण्डलं शुद्धम्, ९१
कृत्वा तु यावकाहारा, २६
कृत्वा तु वरणं पश्चात्, ९०
कृत्वा पापं न गूहेत, १२९
कृत्वा पूर्वमुदाहार्य, १२८
कृत्वा यानारसुखोष्णं च, ३१
कृत्वा सुखोष्णं संस्कृत्य, ३०
कृत्वैव पश्चात्तच्छ्राद्धम्, ११९
कृत्स्नक्रियाविशेषेषु, ७१
कृत्स्नार्घेयं त्वेकगोत्रे, ४३
कृत्स्नेष्वशुचिषु स्नानं, २२
क्लृप्तस्यावृत्तिरित्येव, ७५
केचित्तमेव पिण्डं तु, ११२
केचित्तु मातृकं प्राहुः, ११२
केचित्पत्न्याः पितृव्यस्य, ११८
केचिदत्र पृथक्प्रोचुः, ११२
केचिद्रात्रौ तु पूर्वेद्युः, ९१
कोणैकदेशसंस्पृष्टे, ३६
क्रमेणैव परं यावत्, ७९
क्रयेण पञ्चषान् गृह्य, ६७
क्रियतां किमिति प्रोक्ते, १०३

क्रियते कृतिवा तत्तु, ७४
क्रियते पितृतृप्तिः स्यात्, ६१
क्रियां कुर्यादजमतिः, १६
क्रीडकर्मैव कास्यतां, १२८
क्रूरमहातितमस्य, ३७
क्रोशस्थितनदीस्नानात्, ३४
क्षणं कृत्वा प्रसादोऽस्य, ९०
क्षणं दद्यात्तु दर्भेण, ९२
क्षत्रियस्यार्धमासं तु, १४३
क्षत्रियो वाथ वैश्यो वा, १३०
क्षुद्रजीवं कार्यजीवम्, ८८
क्षुरस्नानात्परं यस्तु, ३२
क्षुरिका काशिका श्यामा, १०६
क्षेत्रं चापि तथा ज्ञेयं, १०८
क्षेत्राभेस्तु सुसंभूतो, १५१

ख

खड्गं दशविधं मांसं, ६५
खड्गपात्रं हि कुतपो, १०८
खननाचाधिकजला, १०८
खननोत्पन्नसलिला, १०८
खनित्वा याममात्रं वा, २८
खनित्वैव विनिक्षिप्य, १०१
खर्वात्मध्यस्ता विज्ञेयाः, ६
ख्यातो महात्म्यः सद्भिः, ८२

ग

गच्छतस्तावुभौ मूढौ, १३७
गजच्छाया तथा चैका, ७२
गजे वाजिनि वा व्याघ्रे, १४७
गयादिपुण्यक्षेत्राणि, ६५
गयाफल्गुनिकाशाक, ५९
गयाश्राद्धं च फल्गुन्याः, ५८
गयाश्राद्धसमः कोऽपि, ८२
गयो रामोऽथवा श्रीमान्, ६०
गव्यस्य पयसोऽलाभे, १५०
गात्रैश्च शिरसा चैव, १३०
गायकं भणिनं क्षुद्र, ८८
गायत्री दशसाहस्र, २०
गायत्र्या वा जपो नो चेत्, २०
गारुत्मता गतिमती, १०७
गालवस्तु पुरा विप्रे, ६७
गावैवानुव्रजेन्नित्यं, १४८
गुडो रसस्तथोदश्वित, १४२
गुणाढ्या गुणदा शेषा, १०७
गुरुप्रियो विनीतश्च, ७०
गुरुदारमवर्ता शास्ता, १३६
गुरुत्वहयतिथीनां तु, १४०
गुरू राजा यमो वापि, १३७
गुहावासो गुहामूल्यं, ६४
गृहक्षेत्रादिकं सर्वं, १४
गृहस्थस्तु द्विरात्रं वा, १४४
गृहाण इति मन्त्रं च, ९९
गृहालंकरणं चापि, ७८
गृहीत असगोत्रश्चेत्, ४२
गृही न रात्रौ स्नायीत, ३१
गृहीयात्तु तदन्तर्वै, ३०
गोत्रं वर्ज्यं विवाहादौ, ४४
गोत्रनामानुवन्धानां, १७
गोत्रमेकं भवेदेवं, ४३

गोत्राणि शाखसिद्धानि, ४३
गोदावरी भीमरथी, १०५
गोपयित्वैव यत्नेन, ११६
गोमतीं च जपेद्विद्वान्, १४९
गोमूत्रेण तु संयुक्तं, १५०
गोसहस्रैर्विधानेन, १२१
गौणमातरि मातृत्वं, १६
गौरीदानं तथैवेति, ६०
गौरीदानं वृषोत्सर्गः, ५९
ग्रहणेषु शक्यश्चेत्, ३५
ग्रहणे श्राद्धकालेषु, ३३
ग्रहस्पर्शादथ यतन्, ५९
ग्रहस्य चाक्रिकस्यास्य, ३६
ग्रहे मुहूर्तद्वितये, ३५
ग्राहकस्य न कुर्वीत, १८
ग्राम्यकायस्थराणां वे, २९

घ

घ्रात्वा पीत्वा निरीक्ष्याथ, १४०

च

चण्डालेष्वेव निष्कम्पं, ४४
चतस्रो विष्णुपत्न्यश्च, ७५, ७६
चतुःषष्टिकुलान्यस्य, ४१
चतुर्गुणं श्रद्धयोगात्, २५
चतुर्णामपि वेदानां, १३४
चतुर्थदिवसे कुर्यात्, १२
चतुर्दश्यां विशेषेण, ८३
चतुर्भिः साधनैश्चैव, १२८
चतुष्कुलैकपर्यन्तम्, ११५
चत्वारः कथिताः सद्भिः, १२०
चत्वारः पतिताः प्रोक्ताः, १३९
चत्वारिंशद्देवताकम्, ८०
चत्वारो वा त्रयो वापि, १३२
चन्दनैः स्पन्दनैर्नीपैः, ६६
चम्पकैः पाटलीभिश्च, ६६
चरेदेव न सन्देहः, ३८
चरेद्यत्नेन शुध्यर्थं, २२
चरेद्यदि विशेषेण, ८२
चाक्रिकं ग्रहणं मुख्यं, ३५
चातुर्वेद्यो विकल्पी च, १३४
चापाग्रयानं कृत्वादौ, २५
चापाग्रयानतः पश्चात्, २६
चापाग्रस्नानशतकैः, १२१
चित्रकर्म यथानेकैः, १३४
चुल्लिस्थानि भवेयुर्हि, ९५
चूर्णकल्कप्रभेदेन, ६४
चोदना सेव नान्या सा, १

ज

जकारपञ्चकं स्वेकं, ५८
जकारपञ्चकं प्रोक्तं, ५९
जकारपञ्चकं वत्सः, ५९
जनकस्यैव गोत्रे तान्, ४२
जननक्रमतश्चेदं, ७९
जनित्रुर्मुक्यसत्रुः स्यात्, १७
जन्मभूम्यादिकं तत्र, ५८
जन्मशारीरविद्याभिः, १३३
जपतां जुह्वतां चैव, १५१
जपतो जुह्वतो वापि, १४१
जपित्वा पावमानीयं, १४६
जप्त्वा द्विवारं यत्नेन, ११
जप्त्वैता व्याहृतीर्दिव्याः, ३
जलं तत्रैव वर्तन्ते, १२६
जलबुद्बुदसंकाशं, ३९
जलार्धं जाह्नवीतीरं, ५९
जातकर्मादिना तस्य, ३९
जातपुत्रोऽप्याहिताग्निः, ५३
जातमात्रे धर्मपत्नी, ५३
जातिप्रथनकर्मिष्ठान्, १८
जाते नष्टे च पितरि, ११९
जातेऽपि चौरसे भूयः, ४५
जातोऽधिकः प्रदत्तात्तु, ११५
जानद्भिः पर्षदः पन्थाः, १३८
जानन्तो न प्रयच्छन्ति, १३८
जाह्नवी सरितां मुख्या, १०६
जीर्णशक्तिमतो नुचेत्, ३७
जीवच्छ्राद्धं तु तत्प्रोक्तं, ८०
जीवत्तातोऽपि कर्ता स्यात्, ८४
जीवन्नेव भवेच्छूद्रो, १४१
जीवे पितरि चेच्छूद्रे, १४
ज्ञात्वा तद्धृदयं सर्वं, ७०
ज्ञानेनाज्ञानतो वापि, ६६
ज्येष्ठः कनीयांश्च, ५३
ज्येष्ठाद्वास्तत्कनिष्ठाजः, ५४
ज्येष्ठेन दत्तपुत्रेण, ५४
ज्योतिष्टामयवे चैव, १३४
ज्वलनो जलमोत्पन्न, ५९

त

तं तं ज्ञात्वा च संभाव्य, २७
तं तस्य पितरः सर्वे, ६६
तं देशाद्धार्मिको राजा, ४५
तं प्राश्य विधिनाचम्य, १०१
तं योगं सुपमीक्ष्येत, २४
त एते किल सर्वेऽपि, १२०
त एते तनयाः सर्वे, ४१
त एते दिव्यशाकाः स्युः, ६४
त एते निखिला धर्माः, १२३
त एव नान्ये कर्तव्याः, ४२
त एव पिण्डाः पितरः, १००
तत्र पञ्चशताब्दानां, ३६
तत्राक्रिकमिति प्रोक्तं, ३६
तत्रापि वैष्णवं धाम, १०५
तत्रैवामलको प्राह्यः, ६२
तच्छान्तिस्तेन नान्येन, २५
तच्छुद्ध्यर्थं रसायां तु, २८
तच्छेदतिलदर्भैस्तु, ८४
तच्छेदेन यमाचेति, ९४
तच्छ्राद्धं भवतीत्याहुः, ६
तज्जातानां विवाहस्य, ४३
तण्डुलान् दधितक्राज्ये, ११७
तण्डुलैरक्षतैः पुष्पैः, ९९
ततः शुद्धा भवेत्सा तु, २५
ततः शुद्धो भवेदेवम्, २५
ततः श्राद्धैकसाद्गुण्य, १०३
ततः स्वयं च नित्यं वै, २७
ततस्ते प्रणिपातेन, १३०
ततोऽसौ करणं कुर्वन्, ९३
ततो ज्येष्ठस्य चेत्पुत्रः, ५१
ततोऽधिको महत्तः, ४१

ततो मातामहानां च, ७८
ततो विद्वान् महात्मा यो, १२०
तत्कर्तृकाणि श्राद्धानि, १५
तत्कर्ममध्ये न पुनः, ९४
तत्कलावृद्धिजनकं, १२५
तत्काङ्क्षितानि वस्तूनि, १२३
तत्कार्यकरणं तद्वत्, ५८
तत्कालभक्षणमपि, ३७
तत्कालभक्षणात्तृप्तिः, ३७
तत्कालाजीर्णराहित्ये, ३६
तत्काष्ठपत्रकुसुम, ६६
तत्किंचिद्द्विगुणीभूयात्, ९४
तत्क्रमेणैव कर्तव्यं, ३४
तत्कान्तियुग्मश्राद्धादि, ७७
तत्क्रियाकरणे तत्तु, ४
तत्क्रियामथ कुर्वीत, ४
तत्क्रिया मन्त्रपूर्वेवं, ५८
तत्क्रियार्थं प्रथमतः, ४
तत्तत्कर्मसु कर्तारो, ५७
तत्तत्कालेषु विधिवत्, १५
तत्तत्क्रियाविशेषेषु, ९४
तत्तदुच्चारणं कृत्वा, १७
तत्तद्यत्नेन कर्तव्यम्, १३२
तत्तन्मन्त्राः संभवन्ति, २
तत्तन्मातुस्तत्तनयाः, ५७
तत्त्वं तस्यास्तु विहाय, २७
तत्पक्षमेऽथ दिवसे, १२
तत्पतिः पितृभिः सार्धं, २५
तत्पत्नीकर्मकर्ता चेत्, ५३
तत्पत्नीनां च सर्वासां, ८५
तत्पत्न्यास्तस्य च श्राद्ध, १८
तत्पत्राणि पवित्राणि, ६७
तत्परं प्रातरेव स्यात्, २३
तत्पश्चाद्या कुलीना वा, ५५
तत्पात्रं परिहृत्याथ, १०९
तत्पापं शतधा भूत्वा, ११४
तत्पुत्रश्चेत्ततो वृद्ध, ११५
तत्पुत्रस्य च मर्यादा, ४५
तत्पुरस्कृत्य चेत्कर्म, १६
तत्पूजां विधिना कुर्यात्, १००
तत्पूर्वं लवमात्रं वा, १२४
तत्पूर्वंकृतसंकल्प, ९३
तत्पैतृकमहासत्र, ७८
तत्प्रमाणं तु सर्वेषां, १२८
तत्प्रविश्यैव पुत्राणां, १००
तत्प्रेतकृतपापौघं, १९
तत्प्रेतपर्पटं साक्षात्, १०८
तत्प्रेष्यत्वेन कुर्वीत, १८
तत्र चेतासु याः क्रूराः, ७०
तत्र निक्षिप्य तत्राम्भः, ९३
तत्र पक्षे यतीनां तु, ४३
तत्र पूजा प्रकर्तव्या, ८०
तत्र साक्षात्कनिष्ठस्य, ५०
तत्रादौ तु त्रिदेवत्यं, ७८
तत्रापि परिशुद्धस्य, २१
तत्रैव विकिरेत्पात्र, ९४
तत्रैव विसृजेत्पाद्यं, ९१
तत्रैव विहितोऽयं हि, ७४
तत्रैव सकला धर्माः, १२६
तत्संभूतमहादोष, १२१

तत्समापनपर्यन्तं, १३
तत्समेनाथवा भ्रात्रा, ५७
तत्सर्वं प्रीतये तेषां, १२४
तत्सहायश्च सर्वे ते, १४
तत्सान्निध्यस्पर्शमात्रात्, ५८
तत्साम्यं तत्त्रयस्यैव, ६९
तत्साम्यचेतसो भूत्वा, ६९
तत्साम्यमिच्छुरारान्मे, ६९
तत्सूक्तजपहोमाभ्यां, ११०
तत्स्थाननामगोत्रेण, १०९, १११
तत्स्थाने वरणं कृत्वा, ९२
तत्स्थाने सर्वशून्ये तु, ९
तत्स्नानं कथितं सद्भिः, ३२
तथा घोषः प्रकर्तव्यः, ९७
तथा चान्येष्वभोज्येषु, १४३
तथा निवेदितं भूयो, ३०
तथान्नप्राशनस्यापि, ३
तथा पल्लविकं क्रूरम्, ८७
तथा पिण्डप्रदानस्य, ९६
तथा पित्रादिकान् सर्वान्, १२०
तथा महालयश्राद्धे, १०९
तथा शून्यतिथौ यत्नात्, ३५
तथा शून्यललाटं च, ७८
तथैव गर्भिणीनाथम्, ८८
तथैव पश्चात्कुर्वीत, ४९
तथैव मातृवर्गेऽपि, ७९
तथैव वरणं गौर्याः, ५८
तथैवाग्निं समाधाय, १११
तदन्नतर्पणं कार्यं, १२५
तदन्नस्नानतः सद्यः, ३४
तदन्त एव कुर्वीत, ६
तदन्नं तस्य कुक्षिस्थं, ८६
तदन्नमपि यत्नेन, ३१
तदन्यथाकृतं तच्चेत्, १७, ३५
तदन्यस्मिन् तादृशे वे, ८२
तदभ्यनुज्ञया तत्तु, १९
तदभ्यनुज्ञारहितं, १९
तदवश्यककृत्येषु, ३३
तदा चेत्तन्मृताहं तु, ११८
तदा तदा तु विहिताः, ७६
तदा तदा पालितो यो, ११९
तदा तु तदन्नं सर्वं, ३९
तदा तु पनसः किंचित्, ६४
तदानीं स्वीकृतसुतो, ४९
तदाप्नेनैव तच्छ्राद्धं, ५९
तदा पुनस्तत्संपाद्य, १०
तदा यथाहितो गर्भो, १०
तदा संवत्सरं दृष्ट्वा, ८
तदा सकृत्सन्निपाते, १०
तदिच्छिन्नयतः श्रुते, ७१
तदीयकृत्यसंभाषा, ११६
तदीयोदकसंबन्धाद्, १०५
तदुक्तितत्कथातृप्ताः, ११६
तदुच्छिष्टं न कुर्वीत, ३०
तदुत्तरक्षणाद्रात्रा, १०५
तदूर्ध्वमिति विशेषं, ७९
तदेतत्किल वेवेशो, ७९
तदेतत्परमं शुद्धं, ३०
तदेवं सप्तपूर्णाख्यं, ५९
तदेव द्विगुणं कर्के, १४४

तदेव प्रकृतिः प्रोक्ता, ७३
तदेवोचुश्च निखिलाः, १२५
तदोपदंशं स्वीकुर्यात्, ३०
तदौपासनहोमः स्यात्, ११
तद्गृहक्षेत्रमनसां, १२
तद्गोत्रद्वययुक्त्यर्थं, ४३
तद्दिने चोपवासः स्यात्, १०८
तद्दिने वा परेद्युर्वा, ११२
तद्दोषपरिहाराय, ४४, ९१
तद्दोषशमनायाथ, १९, २५
तद्दोषशमनायैवं, २७
तद्दोषशमनायैव, २४, २६
तद्धनं तु न चेत्सम्यक्, ३९
तद्बन्धुभिस्तेन राज्ञा, ४६
तद्भार्या कर्मकर्ता चेत्, ५४
तद्भार्याभिस्तत्तनयैः, ४६
तद्भिन्नस्नानदानादि, ७६
तद्भिन्नानां तु सर्वेषां, ८५
तद्भिन्नैकादशानां च, ६१
तद्भव्यं कर्णसंयोगाद्, १३६
तद्भव्यैरनिशं भक्त्या, ६७
तद्राक्षसं भवेच्छ्राद्धं, ९५
तद्रूपाः पितरः सर्वे, ५
तद्वंश्यानामर्भकाणां, १२३
तद्वत्फलानां च पुनः, ६२
तद्वद्गच्छति कार्त्स्न्येन, १३६
तद्वीर्यां तेन तच्छ्राद्धं, ४
तनयाः शास्त्रमार्गेण, ५१
तन्मार्यः कामतः प्राप्ताः, १४७
तन्निमित्तमिदं रूपं, १४
तन्निर्माल्यं ततो गङ्गा, १०४
तन्निवेदितमस्त्यर्थं, २९
तन्न्यूना एव कथिताः, ५१
तन्मात्रस्य समीचीन, ९८
तपस्तद्वा वरेणाथ, ६१
तपोनिश्चयसंयोगात्, १३२
तप्तकृच्छ्रसहस्राणि, २८
तप्ता तापा तापसा च, १०६
तमुत्तराग्रे कुर्याद्, ७७
तथा चेतेषु कृत्येषु, २८
तयाथ संगमो मासात्, १२
तयोरेवाधिकारोऽयं, ३८
तस्माच्छ्राद्धमुपक्रान्तं, ५
तस्माच्छ्राद्धं समासाद्य, १३५
तस्माज्जनैः प्रदातव्यं, १३९
तस्मात्तु क्लृप्ता इत्युक्ताः, ७५
तस्मात्पुत्रस्य जातस्य, ४१
तस्मात्प्रत्युपकारेक, ९०
तस्मात्प्रब्रूहि यत्सत्यं, १३१
तस्मात्संकल्पयित्वाथ, ९४
तस्मात् सगोत्रे तनयं, ११५
तस्मात्सन्तः किलैतेषां, ४२
तस्मात्सर्वत्र ता दृष्टाः, ३
तस्मात्स्नानानि सर्वत्र, २०
तस्मादङ्गिरसा पुण्यं, १२८
तस्मादर्कं समुद्धृत्य, ३१
तस्मादात्महितं नित्यं, ४०
तस्मादार्ते समासाद्य, १३४
तस्मादुद्धृत्य पश्चात्तु, २८
तस्मादृतुमती भार्या, ४०
तस्मादेतत्प्रभृति ते, ६९
तस्माद्दत्तः स्वयं पश्चात्, ४७
तस्माद्दत्तजपुत्रांस्तान्, ४४
तस्माद्दत्तसुतः स्वस्व, ४२
तस्माद्यत्नेन महता, ९६
तस्माद्यथारुचिपरम्, ११८
तस्माद्यामद्वयं सर्वैः, ३७
तस्माद्विद्वान् सूत्रवेद, ९८
तस्माद्वैदिककृत्यानां, ३
तस्मान्न्यूनो भवेत्पुत्रः, ५०
तस्मिन्निवेदिते कार्ये, १३१
तस्मिन्नुत्सारिते पापे, १३१
तस्मिन् श्राद्धदिने भक्त्या, १५
तस्मिन् सपिण्डीकरणे, ११५
तस्य कार्यो व्रतादेशः, १३८
तस्य पुण्यफलं वक्तुं, ६१
तस्य शीघ्रं विधायैव, ११०
तस्य श्राद्धं ततः कार्यं, १२१
तस्य सूनुस्तथा न्यूनः, ५१
तस्याः षडब्दं संप्रोक्तं, २४
तस्या औपासने श्राद्धं, ५०
तस्यापि वारको यागः, ५
तस्याप्यग्नं सोदकुम्भं, १०१
तस्यास्य दिव्यरूपस्य, ६०
तस्यैतत्कथितं दिव्यं, २
तस्यैताः कथिताः सद्भिः, ३
तस्योपनयनं भूयः, १०
तातस्तद्धर्मपत्नी च, ५४
ताते भ्रष्टे च संन्यस्ते, ८५
ताते सति कलत्रस्य, ५४
तादृक्कर्मैककरण, १२१
तादृक्तयजनं चास्य, १५
तादृक्पितृक्रियाकर्ता, १२१
तादृशं कर्म कुर्वीत, १०
तादृशं तं समुद्वीक्ष्य, ७०
तादृशं तमिमं यो वै, ७२
तादृशं प्रयतं दान्तम्, ९०
तादृशश्राद्धकर्तापि, ८२
तादृशस्यास्य वेदस्य, २१
तानि कुर्यात्तु मोहेन, १३
तानि शिष्टानि सर्वाणि, ८५
तानि सर्वाणि सर्वत्र, १२२
तानि सर्वाण्यवाप्नोति, ५६
तानि स्वकरतः शीघ्रं, ६७
तान्येकवेदवर्णः स्यात्, २१
तापी पयोष्णी दिव्याः स्युः, १०५
ताभ्यामाच्छाद्य तत्पश्चात्, १२
तावतः शूलान् ग्रसति, ८६
तावत्तु सूतकं सर्वं, ७९
तावत्स तु मृतो तातः, ५७
तावदेव ततो भक्त्या, ८४
तावदेव प्रकुर्वीत, ९८
तावल्लोपुच्छलोमानि, ९
तावन्मात्रेण च ततः, १०१
तावन्मात्रेण तत्कर्म, १०४
तावन्मात्रेण तत्तातः, ५७
तावन्मात्रेण ते चापि, ६७
तावन्मात्रेण पितरो, ६७
तावन्मात्रेण संतुष्टा, ६८
तासां च पितरः सर्वे, ४९

तासां भवति तस्मात्तु, १६, ५३
तिथिः काल इति प्रोक्तो, ३४
तिथ्यम्री न तिथिस्तिथ्या, ७५
तिथ्यर्कौ न शिवोऽश्वोऽमा, ७५
तिरस्कुर्वन्ति सहसा, ४६
तिरोधानं जटारण्ये, १०४
तिलचूर्णं तैलपिष्टं, १२५
तिलद्रोणत्रयं कुर्यात्, १२४
तिलमाषव्रीहियवाः, ६५
तिलमाषव्रीहियवान्, ११५
तिलाः सर्वत्र तूष्णीकाः, ८०
तिलार्चनं तिलमुखं, १२५
तिलैर्विकिरणं कुर्यात्, १२५
तिलैर्हस्तोदकं कार्यं, १०२
तिष्ठत्सु चान्यापुत्रेषु, ५६
तिष्ठन्ति किल तत्पूजा, १००
तिष्ठन्तीष्वनुतिष्ठेच्च, १४८
तिस्रस्ताभ्यस्तु या न्यूनाः, ६
तिस्रो रात्रीरापगास्ताः, १०७
तिस्रोऽष्टका गजच्छाया, ७२
तीर्थजीवी तदावासी, ८९
तीर्थप्रतिग्रही दृष्टो, ८९
तुर्यभागः सगोत्रादेः, ४७
तुर्यांशोऽपि समांशः स्यात्, ५४
तुलामेषोभयं ज्ञेयं, ७५
तुल्यं शाकसहस्रस्य, ६५
तुल्यत्वेनैव कथितं, ५०
तृप्ताः स्थेति तथा प्रोक्ते, १२४
तृप्ताः स्थेति द्विवारं तत, ९७
तृप्ता जातास्तथा त्वं च, १२४
तृप्ता भूम न चेत्प्रोच्य, १२४
तृप्तिदं फल्गुनीश्राद्धं, ५९
तृप्त्यै संतरणार्थाय, ५९
ते गृहीत्वा न तुर्यांशं, ५१
ते तथा तत्र कल्पेयुः, १३१
तेन दोषश्च सुमहान्, ११४
तेन प्राधानिकं कर्म, ५६
तेन वैकल्पदोषा ये, ९७
तेनापराधः सुमहान्, २९
तेनाप्युदकमात्रेण, ७४
तेनायं श्राद्धकर्ता स्यात्, १४
तेभ्यः स तु ततः प्रीत्या, १
तेभ्यो दद्यात्तु तत्पौत्रः, १४
तेषां च विश्वेदेवास्ते, ७९
तेषां तामाशिषं गृह्य, १०३
तेषां तेषां क्रियाभेदात्, ११९
तेषां त्रेताग्निना दग्धम्, १३७
तेषां शङ्कानिरासाय, १०२
तेषां श्राद्धे त्यागमात्रात्, १२३
तेषां श्राद्धैककरण, १२१
तेषामकरणात्सोऽयं, १५
तेषु सर्वेषु संचिन्त्य, १४८
ते सर्वे पनसस्त्वेकः, ६५
ते सर्वे स्मरणात्तस्य, १०४
ते हि पापकृतां वैद्याः, १२९
तैलद्रोण्यां विनिक्षिप्य, ११३
तैलेन लवणेनापि, ३०
तैस्तैस्ते निखिला ज्ञेयाः, ३७
तोषयित्वा प्रदानाद्यैः, ४५
त्यक्तभार्यं दत्तपुत्रम्, ८७

त्यक्तस्नानं त्यक्तसंध्यम्, ८८
त्यक्तुं न शक्यते श्राद्धम्, ७५
त्यक्त्वा पितामहं त्वन्य, ११४
त्यक्त्वा सम्यग्विचार्यैव, ११४
त्यजेत्पितामहं यस्मात्, ११५
त्यजेद्दृढप्रहारेण, १८
त्रयश्चाश्रमिणो मुख्याः, १३४
त्रयस्त्रिंशत्कोटिसंख्य, ७१
त्रयाणां यः प्रमाणज्ञः, १३४
त्रयोदश तृतीये स्यात्, ७२
त्रयोदशीप्रभृत्येताः, १०६
त्रिंशत्कर्कटके नाड्यो, ७६
त्रिंशद्वर्षं त्यक्तपितृ, २४
त्रिदिनं चैकदिवसं, ७९
त्रिपूर्वचर्यावृत्तान्तः, ९०
त्रिमासयावकाहारा, २८
त्रिरात्रफलदा नद्यः, १०५
त्रिरात्रोपोषणं भुक्त्वे, १४२
त्रेधा विभज्य तं पिण्डं, ११४
त्रेधा विभज्य तत्पिण्डं, ११२
त्वमस्माकं तु तत्साम्यं, ६८
त्वमुर्वारो स्थाणुसृष्टो, ७०
त्वरिता लुलिता तारा, १०७

द

दक्षिणा च प्रदातव्या, ८२
दक्षिणाभिश्च ताम्बूलैः, १००
दक्षिणायनकाले तु, १०६
दण्डादूर्ध्वं तु यत्नेन, १५५
दत्तजो वाथ तज्जो वा, ४३
दत्तपुत्रोद्भवो यस्मात्, ११५
दत्तपौत्रस्य पितरं, ११४
दत्तसूनुः पित्रान्येन, ३९
दत्तसूनुर्धर्मपत्न्याः, ५२
दत्तसूनोस्तयोरन्य, ५२
दत्तस्य तद्कुलाभः स्यात्, ३९
दत्तस्य पितरौ प्रोक्तौ, ५२
दत्तां विवाह्य तज्ज्ञात्वा, २७
दत्तेन तत्कलत्रस्य, ५४
दत्तोऽधिकश्चेद्भवति, ५४
दत्तोऽयमसगोत्रश्चेत्, ३९
दत्तो रिक्थमवाप्नोति, ४२
दत्वाञ्जनाभ्यञ्जने च, ९९
दद्यातां दम्पती पुत्रं, ३८
दद्यात्तमर्घ्यं देवेभ्यः, ९३
दधिनान्नं च प्रच्छाद्य, ९५
दधिश्राद्धं तृणश्राद्धं, ८०
दध्यभावे भवेत्तक्रं, १५०
दम्पती दम्पती चित्तं, ४८
दर्भपाणिः कृतप्राणा, ९०
दर्भानास्तीर्य भूपृष्ठे, ९२
दर्विभ्यश्च समुद्धृत्य, ९५
दशतुल्यं व्यतीपाते, ८३
दशमीप्रभृति प्रोक्ताः, १०६
दशरात्रं चरेद्व्रतम्, १४३
दशरात्रं पिबेद्व्रतम्, १४३, १४६
दशास्वेवं फलानां च, ७१
दशाहतो भर्तुरघस्य, ११३
दर्शनस्पर्शनध्यानैः, १०५
दर्शमात्रेऽनुष्ठितेऽस्मिन्, ७३

दर्शसिद्धिस्तावता स्यात्, ११७
दर्शादिकं प्रकुर्वीत, ११९
दर्शादिकं समाप्यैव, ११८
दर्शादिकमनुष्ठेयम्, ११८
दर्शादिकानि श्राद्धानि, १२५
दर्शादिश्राद्धपरतो, ११९, १२१
दर्शादिषु मृताहं वै, ११८
दर्शादिषु मृताहश्चेत्, ११७
दर्शादिष्वागतानां चेत्, ११८
दर्शादिष्वेव कथितं, १११
दर्शानुष्ठानतः सर्वं, ७३
दर्शे समागमं मत्वा, ११७
दर्शे मृताहश्च समौ, ७४
दह्यमानं तु भर्तारम्, ११३
दाता चाङ्गारशयनं, २५
दाता सेतुगतः सद्यो, २५
दातृहस्तं च छिन्दन्ति, ८६
दानतीर्थव्रतादिभ्यः, ७
दानहोमात्परं तस्मात्, ५२
दानाध्ययनदेवार्चा, ११७
दानैर्वाप्युपवासैर्वा, १३५
दारिद्र्यनाशिनी देया, १०६
दिनत्रयं वर्जयित्वा, ८८
दिनत्रयचतुष्पञ्च, ३
दिनत्रयमसंस्पृश्याः, १०५
दिनभेदेन तन्न्यूनो, ५१
दिने दिने गयातुल्यम्, ८३
दिनैकसाध्याः कथिताः, ३
दिवसद्वयसाध्यायाः, ३
दिवसात्प्रभृति प्रोक्ताः, १०६
दिवारात्रमसंभाष्यो, ८९
दिव्योशीरं गुग्गुलुं च, ११६
दीक्षाप्राप्त्या तु भूयिष्ठा, ५
दीक्षामहत्त्वस्ता ज्ञेयाः, ६
दीक्षितानां च सर्वेषाम्, १४२
दुःखस्यैव यथा वेद्याः, १२९
दुःश्रुतं परुषं क्रूरं, ४७
दुरात्मनां विशेषेण, १२२
दुरालपं दुष्टश्लोक, ११७
दुर्लभे तु सगोत्रेषु, ४२
दूयमानेन मनसा, १२४
दृढयित्वा स्वयं पश्चात्, ४५
दृश्यन्ते ब्राह्मणाः सप्त, ४४
दृष्टमात्रे तु तस्मात्तु, ६६
दृष्टमात्रेऽथवा भक्त्या, ६६
दृष्टमात्रैर्बाल्य एव, ११०
दृष्ट्वाग्निं हूयमानं तु, १४४
दृष्ट्वार्कं च ततस्तूष्णीं, ६७
दृष्ट्वा विभूतिं परमां, ६८
दृष्ट्वा समागतं पापं, ७४
दृष्ट्वा समादायैतानि, ६७
देवतापितृभूतानां, १५१
देवद्रोही श्रुतिद्रोही, ७२
देवनामान्यनन्तानि, २१
देवानां शृण्वतां चापि, ६९
देवानां सुमहाभेदः, २९
देवानामपि तद्रूोऽयं, ३०
देशं कालं च संकीर्त्य, ९०
देशः कालश्च संकल्पे, ३४
देवपात्रेऽभिघार्याथ, ९४

दैवयोगेन विद्बुद्धेः, ६
दैवयोगेन विद्वांसः, १२०
दैविकेषु च पित्र्येषु, ७१
दोषाय भोजनत्यागः, ३८
दौर्बल्ये स्वस्य संजाते, ३९
दौहित्रो यदि दत्तः स्यात्, ५२
द्रव्यैर्वा विपुलैर्विप्रान्, १४७
द्रुपदा नाम गायत्री, २६
द्रोणप्रियो द्रोणराजो, ६३
द्वयं वाथ पुनश्चैकं, ९६
द्वयमेतत्प्रकथितं, २३
द्वात्रिंशदाहुतेः पश्चात्, १०
द्वादशानां तथान्येषां, ७६
द्वादशाब्दमलभ्यैतं, ५०
द्वादशेऽहनि संप्राप्ते, ११२, ११३
द्वादश्यां शतमित्याहुः, ८३
द्विगुणं गोव्रतं तस्य, १४४
द्विगुणं निखिलं कृत्यं, २७
द्विगुणं राजयोगेन, २५
द्वितीयातनयश्चेत्तु, ५४
द्वितीयादिपुरोद्भूता, ५३
द्वितीयादिसमुद्भूतो, ५१
द्वितीयादिसुतान् सर्वान्, ५२
द्वितीयादिसुतानां स्यात्, ५३
द्वितीया भोगिनी नारी, ५५
द्विभार्यके क्रियाकुर्वेत, ५२
द्वे तिस्रो वा स्थिताश्चेत्तु, ४९
द्वैविध्यं किल संप्राप्तं, ६२
द्वौ मासौ स्नानमभ्यङ्गं, १४८
द्वौ विप्रौ विसृजेदमं, ११०
दूषार्षेयाणि स्वार्षेयाणि, ४४

ध

धनतो यस्य यो लोके, ४१
धनत्यागं गृहे कृत्वा, १४७
धनवृत्तिगृहक्षेत्र, २०
धनसंग्रहणोद्युक्त, ८७
धनुर्मासे तु संप्राप्ते, ८४
धर्मं पृच्छामि तत्त्वेन, १३७
धर्मः स्याच्चोदना प्रोक्तः, १
धर्मन्यूनो नोपनयेत्, ४८
धर्मपत्नीसमुद्भूतो, ५५, ५७
धर्मपत्नीसुतं प्राहुः, ५२
धर्मपत्नीसुतान्न्यूनाः, ५६
धर्मपत्नीसुते बाले, ५७
धर्मपत्नीसुतो ज्येष्ठं, ५२
धर्मपत्नीसुतोत्पत्त्या, ५३
धर्मपत्नीसुतो बालो, ५३, ५६
धर्मपत्नीसुतो वर्णी, ५३
धर्मपत्न्यां समुद्भूतः, ५१
धर्मविद्भिरनूचानैः, १४९
धर्मस्य दर्शनार्थाय, १२७
धर्मस्य पर्वदश्चैव, १२७, १३४
धर्मेण च यथोक्तेन, १३३
धारयीत विधानेन, ८
धुरिलोचनसंयुक्तम्, ८२
धूपदीपदुकूलादि, ९३
धृतयश्चापि पाताश्च, ७२
धेना सेना सना सोमा, १०६

न

न कव्याय भवेदेव, ४१
न कार्यमिति वाच्यं किं, ६
न कुर्याच्छ्राद्धदिवसे, ११७
न कुर्यादेव विधिना, ११६
न कुर्यादेव सहसा, ३३
न कुर्यान्मोहतस्तूर्ष्णीं, १२३
न कुर्वीत क्रियां यत्नात्, १८
न कुर्वीतात्मनस्त्राणं, १४९
न केनापि च तस्मात्तु, ७३
नक्षत्रजीवनं दास, ८७
न खण्डयेच्छब्दयेच्च, ३१
न खण्डयेन्मिथोऽज्ञानात्, ३०
न गृह्णन्ति महात्मानो, ४२
नग्नश्राद्धे वर्षमात्रं, ८९
न चान्येषु प्रजल्पत्सु, १३९
न चाप्येकद्वित्रिभेदात, ५१
न चेच्छ्राद्धं भवेत्तैः, ९६
न चेज्जलचरेभ्यो वा, ८१
न चेत्तस्करशुद्धिश्च, १०२
न चेत्तत्शतं कुर्यात्, २६
न चेत्तु पौरुषं सूक्तम्, ९७
न चेत्तु वामदेवाय, १०३
न चेत्सर्वत्र ताः प्रोक्ताः, १०३
न चेदयं गयाश्राद्ध, ८२
न चेदमाविना शुद्धः, ३५
न चेदेकस्य संकल्पः, ९४
न चेद्दोषो महानेव, ४५
न तत्र साक्षाच्छ्राद्धं च, ७३
न तदा तस्य वाधिक्यं, ५४
न तद्धनमवाप्नोति, ३८
न तयोर्द्वन्द्वभावोऽस्ति, ४८
न तिष्ठति तदन्यत्र, १६, ५२
नत्वा बद्धाञ्जलिपुटः, ७०
न दद्याच्छूद्रकद्दाचा, १२४
न दद्याद्याचमानेभ्यः, ११७
न दर्शादिषु विज्ञेयाः, १२३
नदीगाः सिन्धुगा वापि, १०७
नदी च सजला ज्ञेया, १२६
नदीति नित्यं कथ्यन्ते, १०७
नदीतीरे विशेषेण, १२६
नदीनां प्रवरा गङ्गा, १०८
नदीस्नानानि सर्वत्र, २०
न दोषः कथितः सद्भिः, ३७
न धर्मपत्नी भवति, ५६
न नारिकेलेन, १४५
ननु सा शम्भुसंबन्धात्, १०६
न परेषामयं योग्यः, २८
न पश्यतस्तल्लपनं, ४१
न पुत्रवानपत्नीकः, ४०
न पुनःकरणं कुर्यात्, १२३
न ब्राह्मणसमं क्षेत्रं, १५०
न भोजयेत्प्रयत्नेन, ८८
न मातरं पितृत्वेन, १६
नमोद्वादशसंयुक्तं, १०४
नमोब्रह्मण्यमन्त्रं वा, ९७
नमो वः पितरो मन्त्र, ९७
नमो व इति मन्त्रेण, ९९
नरांस्तानुल्लङ्घयतः, ४८
नलिनी निर्मला नारा, १०६

नवदैवतकेनापि, ८२
नवम्यां तु ततो भक्त्या, ८५
न वर्धते क्षीयते च, १००
न वर्षेत्किल पर्जन्यः, ४६
न वेत्ति नष्टजनको, १२०
न वैदिकः पुराणोक्तैः, १
न व्याहृतिसमस्तीर्थो, २
न व्याहृतिसमो मन्त्रो, २
न व्याहृतिसमो यज्ञो, २
न शूद्रं भोजयेच्छ्राद्धे, १०१
नश्यते नात्र सन्देहः, १३७
नश्येत्तु वैदिकं कर्म, २
नष्टक्रियैर्नष्टधनैः, ७५
नष्टपित्रादिकजनाः, १२०
नष्टमेव भवेत्सद्यः, ३४
नष्टे तु पालके ताते, ४७
नष्टे त्रिप्रायके श्राद्धे, १०
न संकल्पं विना कर्म, ३४
न संस्कुर्याच्चापि पश्वेत्, ६
न सास्य धर्मपत्नी स्यात्, ५५
न स्कन्दते न व्यथते, १५१
न स्वाध्यायं न वा होमं, १३
न स्वीकुर्याद्दूरगं वा, ४५
न हि तेषामतिक्रम्य, १२८
न हि प्रमाणं जन्तूनां, ४०
न हि स्नानेन सदृशी, २०
न हेम्नाशेन होमेन, ७४
न होमादिश्च कार्यो वै, ४५
नाकिन्यां पुरतो भूयः, ६८
नात्मनोरस्ति संबन्धः, २९
नान्दिं ताभ्यां प्रकुर्वीत, ३४
नाम्नसूक्तं त्यागकाले, १२२
नापुत्रस्य तु लोकोऽस्ति, ४०
नाप्यकुर्म स्वीकरणं, ४७
नाभेरूर्ध्वं तु दष्टस्य, १४४
नाभ्यञ्जनं प्रकुर्वीत, ३३
नामगोत्रैकसंयुक्तान्, १२५
नाममात्रेण कथिताः, ११९
नारीपुरुषहन्ता च, १३९
नालकः कारकः स्वाथो, ६२
नावगाहः प्रकर्तव्यः, २३
नावेक्ष्यः एव चैते वै, ८९
नास्तिक किंभविष्यन्तम्, ८८
निःशेषमपि बोद्धव्यं, ७९
निक्षिप्य तदुपर्येवं, ९२
निखिलागमशास्त्रौघ, ६१
निखिला मातरो ज्ञेयाः, ४९
निखिलेभ्यो सुतेभ्योऽसौ, ५५
नित्यं च सलिलाकांक्षी, ५७
नित्यं तेषां मृताहेषु, १२२
नित्यं त्रिवारं तत्रैव, २५
नित्यं त्रिषवणस्नायी, २५
नित्यं नैमित्तिकं काम्यं, १३
नित्यं वै गार्हपत्यं च, ९६
नित्यं शाकसहस्रस्य, ६९
नित्यतृप्ता भवेयुर्वै, ५
नित्यमाकाशरूपास्ते, १००
नित्ययुक्तः सदा योग्यः, ७१
नित्यश्रीको नित्यपुष्पो, ६३
नित्याग्निं पूर्ववयसं, ९०

नित्याप्रयतवर्ष्माणम्, ८७
नित्याभिवन्दने सन्ध्या, ४३
नित्याम्लयुक्तो वर्तस्व, ६९
निधानस्य पवित्रस्य, ६१
निमन्त्रणं च पूर्वेद्युः, ८६
निमित्तग्रहणश्राद्धं, ३५
नियतात्मा यावत्काशी, २८
नियमोऽयं प्रकथितो, ३६
निरुद्धप्रेतकृत्यानां, १३
निरुद्धप्रेतकृत्या ये, १३
निरूममन्योद्देशेन, २९
निर्दयं दानविमुखम्, ८८
निर्दोषा सैव कथिता, १०५
निर्लज्जया लोकपुरः, २६
निवसेदेव सततं, ५७
निवृतेन न पातव्यम्, १४१
निवेदनादथ पुनः, ३०
निवेदितस्य हविषो, ३०
निवेदितानि वस्तूनि, ३१
निवेदिताव्रतः पञ्च, १२३
निवेदितेन हव्यर्थं, ३०
निष्कृतिः कथिता सद्भिः, २०
निष्कृतित्वेन विप्राणां, २०
निष्कृतिर्विहिता सद्भिः, २०
निष्फलं याति तत्कर्म, १६
नृपवृत्तिं वैश्यवृत्तिम्, ८८
नृपवैश्यश्राद्धमिस्सा, ८९
नैकस्य तनयास्ते स्युः, ४२
नैतस्मात्तु परं श्राद्धं, ७३
नैतानि कुर्याद्यत्नेन, ११७
नैते मन्त्रा याजमानाः, ९५
नैतेषां तुल्यमपरं, ६०
नैमित्तिके च तासां स्यात, ७०
नैमित्तिकेषु निरवेषु, ७१
नैव गच्छति कर्तारम्, १३७
नोपेयात्तत्प्रविष्टः सन्, १०
न्यक्कृत्य वाचा धिक्कृत्य, ४७
न्यूनोऽपि वयसा ज्येष्ठः, ४७

प

पक्वान्नवर्जं विप्रेभ्यो, १४१
पक्केन जलतैलाभ्यां, ६४
पक्षमात्रं प्रयत्नेन, २५
पक्षेण केनचित्कुर्यात, ८२
पञ्चगव्यैस्तिलैः श्वेतैः, १२
पञ्च प्राणाहुतौ मन्त्राः, ९६
पञ्चयोजनपर्यन्त, १०८
पञ्चरात्रं चरेद्भुक्त्वा, १४३
पञ्चरात्रं चरेद्व्रतम्, १४३
पञ्चविंशतिवर्षेभ्यः, १२१
पञ्चविंशत्यादितो वै, १०७
पञ्चसप्तार्धकं वैतत्, ४३
पञ्च स्नानसहस्राणि, २८
पञ्चैते ब्रह्मपुरतो, ६८
पञ्चैवेति त्रयं चेति, ७७
पठेयुर्वै विधानेन, ५६
पणे तु पर्षत्कल्पस्य, १३६
पतितां पञ्चसमां वा, १४९
पतितानां च सर्वेषां, १४३
पतिना सह कर्तव्यं, ७८

पतिव्रता त्वन्यदिने, ११३
पत्नी तनयराहित्य, ५५
पत्नी पुत्रोऽथवा मौर्ख्यात्, ४६
पत्न्याः कुर्यादपुत्रायाः, १११
पत्न्यादीनामलंकारः, १२४
पत्यन्यनरयोगस्य, २४
पत्रतस्त्रिविधो ज्ञेयः, ६४
पत्रपुष्पमहावल्ली, ७०
पत्रैः पुष्पैश्च तत्काष्ठैः, ६६
पद्मकापिलषष्ठयां वा, १०५
पनसं यत्र कुत्रापि, ६६
पनसं सहकारैश्च, ६६
पनसस्यापकं प्रोचुः, ६०
पयसो वत्सपीतत्वात्, १०४
पयो मधु घृतं चान्ये, ९५
परं तद्ग्रहणात्पुत्रः, ५१
परं तृप्ताः स्मेति चोक्त्वा, ६८
परं त्रिदिनपर्यन्तं, १०६
परं त्रिरात्राद्दहनम्, ११३
परं वस्त्रद्वयं दत्वा, १२
परदारपरं दुष्टं, ८७
परमा चोत्तमा चेति, १०८
परमाः कारणानीह, १२६
परलोकानुकूला या, ५८
पराणि तत्कलत्राणि, ५४
परा दुर्वर्णनामानि, ५६
पराश्रितं पराधीनम्, ८८
परिपूताः ततः सद्यः, ३
परिवृत्तीति तामेके, ५६
परिषच्चिन्त्य तत्सर्वं, १३१
परिषत्कल्पतो कार्या, १३६
परिषत्त्वं न तेष्वस्ति, १३३
परिषद्दशधा प्रोक्ता, १२७
परिषद्ब्राह्मणानां च, १३५
परिषत्संपदश्चैव, १३१
परिषिच्य ततः पश्चात्, ११०
परिषिञ्चेन्नैवमेव, ३०
परेद्युर्वा प्रयत्नेन, १२२
परेषां शूद्रतुल्योऽयं, २६
परेऽहनि पुनः श्राद्धं, १११
पर्वणोर्योगकालेषु, ८९
पर्षदा क्रियते यत्तत, १३२
पर्षदि ब्रूहि तत्सर्वं, १३०
पश्चाच्चतुर्थदिवसे, ११
पश्चाच्छुद्धिमवाप्नोति, १२
पश्चाज्जातः कनिष्ठोऽपि, ५२
पश्चात्कार्यानुसारेण, १२८
पश्चात्तन्तं प्रयोक्तव्यम्, ११
पश्चात्तु दद्यात्तापेन, १४७
पश्चात्पिण्डप्रदानेऽपि, ९६
पश्चात्सपत्नीमातुः स्यात्, ११४
पश्चादभ्यञ्जनस्नानं, ३२
पश्चादाराधनं कुर्यात्, १५
पश्चादुद्भवद्वाणी, २४
पश्चाद्दर्शं प्रकुर्वीत, ११७
पश्चान्मातामहस्यापि, ११८
पश्चान्मौञ्जी प्रकर्तव्या, ३
पश्यतश्चक्षुषी चैव, ८७
पश्यतस्तस्य पुरतो, ६८
पाकारम्भसमारम्भः, ४

पाकारम्भस्य पूर्वं तत्, ४
पातकेषु शतं पर्षत्, १३९
पातनं चैव शूद्रस्य, १४६
पात्रेभ्योऽपि तथा ग्राह्यम्, १४१
पादप्रक्षालनं श्राद्धे, ९१
पादप्रक्षालनार्थाय, १२३
पादप्रक्षालने तेषां, १२३
पादमेकं चरेद्रोधे, १४५
पादशौचक्रिया कार्या, १४८
पानीयपाने कुर्वीत, १४२
पापप्रख्यापनं कुर्वन्, २७
पारमेश्वरसायुज्यं, १०५
पार्वणं तद्विधानेन, १५
पार्श्वतः परितो वापि, ९
पालकस्य प्रकुर्वीत, ११४
पालयेदेव धर्मेण, ४४
पावकप्रतिमं साक्षात्, १
पावनं परमं प्रोक्तं, १०८
पावनी नर्मदा चैव, १०५
पाशलभे तथा दाहे, १४५
पास्यामि सलिलं वेति, ६७
पिण्डगोलकसंयोगे, १०८
पिण्डदानात्परं यस्य, ११०
पिण्डानि वायसेभ्यो वा, ८०
पिण्डान्वा निक्षिपेत्तेषां, ४९
पितरं भ्रातरं पत्नीं, १८
पितरस्तुन्दिलाः सद्यो, ६५
पितरो नित्यतृप्तास्ते, १०५
पितरो नैव तृप्ताः स्युः, १२३
पितामहादिपिण्डेषु, ११२
पितामहादिभिः सम्यक्, ११४
पितामहादिवत्कृत्वा, १०९
पितामहे तत्परस्मिन्, ११०
पितुः कर्म कृतं तेन, ५५
पितुः पिण्डप्रदानेन, १५
पितुः श्राद्धं प्रथमतो, ११८
पितुः श्राद्धप्रमत्वेन, ११७
पितुः श्राद्धात्परं श्राद्धं, ३५
पितुरुच्छिष्टपात्राणि, १०१
पितुरेव सपिण्डत्वे, ११४
पितुर्मृततिथिं यो वा, १२०
पितुर्वियोगात्परतः, १४
पितुस्तु प्रंशमात्रेण, १२
पितृकृत्यं प्रेतकृत्यं, १९
पितृक्रियादिनप्राप्त, ५
पितृतृप्तिमकृत्वैव, ६८
पितृत्वं जनितर्येव, १६
पितृत्वं मातरि गतं, १६, ५२
पितृत्वमपि दत्तेन, ५२
पितृत्वमपि मातृत्वं, १६, ५२
पितृपिण्डार्चनं येस्तु, ९९
पितृभ्यश्च प्रथमतः, १०३
पितृयज्ञमुखादेव, ७४
पितृवर्गस्तु पूर्वं स्यात, ७८
पितृवर्गो यत्र पूर्वं, ७८
पितृव्यपत्न्यादीनां स्यात्, १६, ५३
पितृव्यादिकमुख्यार्थं, १७
पितृसूक्तानि सर्वाणि, ६५
पितृस्थान उशन्तस्त्वा, ९३
पितृस्थानस्य विप्रस्य, ११०

पितृणां च क्रमो मुख्यो, ७८
पितृणां नरकं घोरं, ९१
पितृणां पनसः श्रीमान्, ६८
पितृणां सर्वदात्यन्तं, ७१
पितृणामपि सर्वेषां, ५९
पितॄन् देवान् प्राकृतान्वै, ९०
पित्रन्त एव कथितं, ७८
पित्रात्यन्तैककलहे, ११९
पित्रादिक्रियया कालत्, ५२
पित्रादिभिन्नश्राद्धानां, ११८
पित्रोः श्राद्धं स्वपत्न्याश्च, ८५
पित्रोः श्राद्धस्य षण्मासात्, ११५
पित्रोः श्राद्धे विशेषेण, ८७
पित्रोर्मृताहं कथितं, ३५
पित्रोर्मृताहः कथितो, ७२
पित्रोर्मृताहस्त्वनेन, ७४
पिबत्यनेकतरसा, ६७
पिबेत्पानीयमज्ञानात्, १४२
पीडितस्य विशेषेण, ३७
पीतमातृस्तनरसो, ३८
पुटगर्भविधानेन, २६
पुण्यं श्राद्धविशेषं वै, ८२
पुण्यकाले स्वसंभाष्यः, ८९
पुण्यक्षेत्रेषु नियतं, २७
पुण्यवैदिकदीक्षासु, ३३
पुण्यायां विष्णुरथ्यां च, ७६
पुण्या व्याहृतयश्चेति, २
पुत्रं न प्रतिगृह्णीयात्, ४८
पुत्रग्रहः प्रकथितो, ५०
पुत्रग्रहणकाले तु, ४५
पुत्रग्रहणतुष्ट्येव, ४९
पुत्रत्वं समवाप्नोति, १७
पुत्रत्वेनोदरपरो, ५३
पुत्रप्रदानसमये, ४६
पुत्रयत्नं सदा कुर्यात्, ४०
पुत्रवानभिमाभित्यं, ४०
पुत्रसंपादनं धीमान्, ४१
पुत्री साक्षाद्ब्रह्मविच्च, ४०
पुत्रेण जातमात्रेण, ४१
पुत्रेण स्थावरं दानं, ४०
पुत्रे जाते ततो भूयः, ११५
पुत्रेषु सत्सु दत्तेन, ५४
पुत्रो ज्ञातिमतो दत्तः, ३९
पुनःकरणसंप्राप्तौ, १०८
पुनः पक्षान्तरं प्रोक्तम्, ११३
पुनः पाकं प्रकुर्वीत, १०९
पुनःपाकेन तच्छ्राद्ध, ११०
पुनःपाकेन सद्यो वै, १११
पुनः संकल्पयित्वैव, ९४
पुनः संधानविधिना, ११६
पुनःसंस्कारतः शुद्धः, ८
पुनः समेतं तत्प्रोक्तुः, ८०
पुनर्नं इति भूयश्च, ९९
पुनर्निरूप्यते स्पष्टं, ७२
पुनर्विवाहिता मूढैः, २५
पुनर्विवाहिता सा तु, २५
पुनर्विवाहितेनैवं, ५०
पुनर्विशेषः कोऽप्यस्ति, ११९
पुरा किल पितृतृप्ति, ६१
पुरा कुशवने पुण्ये, ६७

पुराणोक्तेष्वेषु सत्सु, २
पुरुषसूक्तजपो वापि, २०
पुरुषसूक्तेन जुहुयात्, १०९
पुरोक्तान्यन्यथा कृत्वा, ४५
पुरोहिताचार्ययोश्च, ११९
पुष्पवन्मण्डलसम, ३५
पूजिताश्च भविष्यन्ति, १२४
पूरयेत्पितृतुष्ट्यर्थं, ११४
पूर्णपात्रं शर्मपात्रं, ६३
पूर्वं तेषां प्रकर्तव्यं, १२३
पूर्वं नैमित्तिकं कार्यं, ११८
पूर्वधर्मं विनिक्षिप्य, २७
पूर्वद्वये तु सततम्, ८४
पूर्वमेव दिने कुर्यात्, ७६
पूर्वसूत्रेऽथ विख्याते, ४४
पूर्वाह्ण एव कुर्वीत, ८०
पूर्वोक्तेनैव मन्त्रेण, ९२
पृथक्त्वेन महाभागैः, २०
पृथक्पाकास्तस्य शुद्धि:, १०
पृथगग्नौ स्थापितेऽथ, ११
पृथिवी तेति तत्सर्वम्, ९६
पृष्ट्वा तत्संशयस्त्याज्य:, ४३
पैतृकं मरणं यत्र, ११९
पौर्णमासं च दर्शं च, ५
प्रकर्तव्यं प्रयत्नेन, २३
प्रकर्तव्या विशेषेण, १२३
प्रकुर्वन् स्वजनैस्तिष्ठेत्, ११५
प्रकृतिश्राद्धमात्रं च, ७४
प्रगृह्याञ्जलिना भक्त्या, १००
प्रणेता अत्र चोवाच, ११३
प्रजपेयु: केचनात्र, ९३
प्रजापतिभ्यो, ५३
प्रज्ञानैरपि विद्वद्भि:, १२८
प्रणवात्तु समारम्भो, १५०
प्रतद्विष्णुमन्त्रगिरा, ९७
प्रतिकल्पैकपठितं, ९४
प्रतिगृह्य प्रदातव्यम्, १४०
प्रतिनित्यं पञ्चगव्यं, २६
प्रतिमासं तथा दर्शे, १०२
प्रतिमासं प्रकर्तव्य, ७२
प्रतिमासजभेदेन, ६१
प्रतिमासविनं दृश्यम्, १४३
प्रतिवर्गं न चेद्विप्रा:, ८२
प्रतिवर्षं प्रयत्नेन, १८, ७३
प्रतिसंवत्सरं पश्चात्, १२१
प्रतिसंवत्सरं वापि, १४३
प्रतिसंवत्सरं सिद्धि, १५
प्रत्यब्दं श्राद्धमात्रं स्यात्, ८५
प्रत्यब्दधर्मा निखिला:, ८४
प्रत्यब्दमपि पित्रोस्तत्, ५
प्रत्यब्दमागतं प्रत्या, ११८
प्रत्यब्दमासस्तन्मास, ५
प्रत्यब्दस्य परेऽह्न्येव, १११
प्रत्यवायैकरहितं, १०४
प्रत्यवायैकशून्याय, १२१
प्रथमश्राद्धमेवोक्तु:, १२५
प्रथमा धर्मपत्नी च, ५६
प्रथमाब्दे न कर्तव्यं, १०१
प्रथमोद्वाहकस्यैव, २८
प्रथितो प्राणतरणो, ६४

प्रथितो भव सर्वेषां, ७१
प्रदक्षिणनमस्कारै:, १००
प्रदद्यात्पार्वणे सर्वं, ९१
प्रदद्याद्धर्मकेभ्यो वै, ३१
प्रदूरीकृत्य तत्क्षातीन, ३९
प्रदेयं स्यात्प्रयत्नेन, ८७
प्रधानमेतद्धोमश्च, ९६
प्रनष्ट: प्रभवेद्दोष:, १०८
प्रनष्टपितृकर्मेषु, ८४
प्रपठेदत्र विधिना, ९५
प्रपालयेद्विशेषेण, २८
प्रपितामहपूर्वं स्यात्, ७८
प्रपितामहमेवं च, १२५
प्रपितामहाश्च कथिता:, ७९
प्रपितामहाश्च पितर:, १०३
प्रपितामहेभ्यश्च तद्वत्, १०३
प्रभूयात्पततो यत्र, १३७
प्रभवत्येव सुमहत्, ८१
प्रभवेत्पतित: सद्य:, २३
प्रभवेत्सद्य एवैवं, १०४
प्रभवेद्धि विशेषेण, ४
प्रभूतेधोदकग्राम:, १२६
प्रमाणाभिहितं यत्तु, १२७
प्रमाणेनैव कर्तव्यं, १२९
प्रमादाकरणे कृत्स्ने, ३
प्रमादेन त्युपनयेत्, ४८
प्रयच्छेन्मध्यमं पिण्डं, १००
प्रयोक्तव्य: श्राद्धदिने, ९२
प्रलपंस्तत्सुकृतानि, ४५
प्रवदामि समुद्भूत:, ५२
प्रवदेतेन मनुना, १०४
प्रवर: कथित: सद्भि:, ५०
प्रवर्तन्ते यतस्तस्मात्, ६०
प्रवाहनादिकर्माणि, ११
प्रविष्टपरकायेन, २८
प्रविष्टपरकायो य:, १०
प्रविष्टपरकर्माणं, २८
प्रवृत्तानां तु वक्ष्यामि, १३५
प्रशस्य स्वस्ति चेत्युक्त्वा, १४०
प्रसंगात्तत्स्वरूपस्य, १०७
प्राणादिपञ्चभिर्मन्त्रै:, १११
प्राणिनां प्राणवृत्त्यर्थं, १४७
प्राणिलोकं ततस्तत्तु, ८३
प्रात: स्नात्वा समारम्भं, १५०
प्राप्तवे कर्मठत्वस्य, १२२
प्राप्नुवन्तु भवन्तश्च, ९२
प्राप्य देशं च कालं च, १३१
प्रामाणिको हि तद्विधो, ९८
प्रायश्चित्तं चतुष्पादं, १२७
प्रायश्चित्तं दृश्यते न, २
प्रायश्चित्तं न दातव्यम्, १३९
प्रायश्चित्तं न मृष्येत, १४७
प्रायश्चित्तं प्रदातव्यम्, १३५
प्रायश्चित्तं समाश्रित्य, १३५
प्रायश्चित्तक्रियाहेतो:, २
प्रायश्चित्तप्रणेतार:, १३२
प्रायश्चित्तसमं चित्तं, १३२
प्रायश्चित्तस्य वै क्लीब, १४८
प्रायश्चित्ते यदा चीर्णे, १३७
प्रायश्चित्ते समुत्पन्ने, १२९

सति वत्सुवे तस्मात्, ५४
सतिलैर्विधते श्राद्धं, १२६
सत्कर्णीति च कल्याणी, ५६
सत्पात्रे समनुज्ञातम्, १४१
सत्यं स्वर्तेन विधिना, ९६
सत्यन्वातनये तावत्, ५४
सत्येन द्योतते राजा, १३०
सत्येन द्योतते वह्निः, १३०
सत्येनैव विशुध्यन्ति, १३१
सत्यौरसे तत्समोऽयं, ५२
सत्स्वौरसेषु मुख्यत्वात्, ५७
स दर्शस्तादृशस्यात्तु, ७४
सदा त्रिषवणं स्नायात्, १४९
सदानेनैव कुर्वीत, २४
सदेविकानि ईयातानि, ८०
सदोषकं च सद्वेषम्, ८७
सद्यः शापप्रदानाय, ८४
सद्य एव पितृद्रोही, ७२
सद्य एव प्रकर्तव्यं, १२२
सद्य एव प्रकर्तव्यम्, २३
सद्य एव ब्राह्मणेभ्यो, ६६
सद्य एव विमुक्तः स्यात्, २१
सद्यश्चेद्गमनं तत्र, २३
सद्यो देशान्तरे पित्रोः, ८
सद्यो नष्टा भवेयुर्हि, ९७
सद्यो निःसंशयः पापो, १२९
सद्योमूलः पथ्यमतिः, ६४
सद्यो विलयमायान्ति, १०४
सद्यो हैन्यमवाप्नोति, ५४
स धर्मस्तु कृतो ज्ञेयः, १२८
सपत्नीजननीतातो, ४९
सपत्नीजननी निज, ४९
सपत्न्या वासपत्न्या वा, ११२
सपाद्यार्घ्यगन्धधूप, ८०
सपिण्डकमपिण्डं वा, ११७
सप्तत्यूर्ध्वं तु चेत्तस्याः, ९
सप्तमीप्रभृति ह्येवं, १०३
सप्तस्वेतेष्वच्युतश्चेत्, ६१
स प्रनष्टप्रसूर्नित्यं, ८४
समगोपुच्छलोमानि, ८
समभागः सदा प्रोक्तः, ४७
सममेव क्रमन्तेऽशं, ५१
समर्थस्तु यथाकल्पं, ८६
समवाप्नोति बन्धूनां, १७
समस्तसंपत्समवाप्ति, १५१
समागतं महाप्राज्ञं, ७०
समागतं समाप्यादौ, ५
समागतात्पुनः प्रोक्तः, ९९
समागते तदा सम्यक्, ४३
समागते सूतकेऽपि, १४
समागत्यातिचपलात्, ७०
समाचरेत्ततः स्वस्य, २८
स मानसः स्यात्संकल्पः, ३४
समानोदकसंज्ञाश्च, ७९
समायान्ति मनोवेगात्, १००
समारम्भ क्रियाः कार्याः, १२५
समालोक्यैव शास्त्राणि, १२६
समालोच्य विधानेन, ५१
समाहूतास्तदा सद्यो, १००
समीक्ष्य चरेत्सम्यक्, ९०

समीचीनं तिलैः कुर्यात्, १२५
समीचीनानि वस्तूनि, ११६
समुच्चार्य क्रियां कुर्यात्, १६
समुच्चार्य पुनश्चैव, ९४
समुत्पुत्रश्च पुत्रं तत्, ६७
समुपस्पर्शयित्वाथ, ९६
स मौञ्जिवत्त इत्याख्यः, ४१
सम्यक्कारयितुं न्याय्यं, ५६
सम्यक् पितृत्वमाप्नोति, ५७
सम्यगालोचनीयोऽसौ, ९८
सम्यग्गृह्णीत वै पूर्वं, १२४
सव्यं पुण्यललाटं च, ७८
सरस्वती विशोका च, १०६
सर्वं कारयितव्यं स्यात्, ५७
सर्वं ज्ञात्वा विधास्यामि, ६९
सर्वं व्याहृतिभिर्दद्यात्, ९३
सर्वं सम्यक्परिज्ञाऽयम्, ९८
सर्वकृत्येषु सर्वत्र, २२
सर्वत्र शुद्धशब्दश्च, ७९
सर्वत्रैवं प्रकथितम्, ११९
सर्वत्रैवं विजानीयात्, ९४
सर्वत्रैवं समाख्याता, ८१
सर्वत्रैवात्मतुष्टिः स्यात्, ११९
सर्वदा सर्वसंशुद्धो, ७१
सर्वदेवस्वरूपस्य, ६०
सर्वदेवं समाख्यातो, ५४
सर्वपापप्रशमनी, २
सर्वब्रह्ममहातीर्थं, ६१
सर्वशेषं समादाय, ११
सर्वश्राद्धेषु पितरः, १२५
सर्वश्राद्धेष्वनेनाथ, ४९
सर्वस्य प्रतिमन्त्रस्य, ३९
सर्वस्वं तस्य गृह्णीयात्, ४६
सर्वस्वर्णपदेर्वाऽथ्या, ५६
सर्वाणि कुर्याच्छ्राद्धानि, ८६
सर्वाणि पृथगेव स्युः, ८५
सर्वाण्यनुष्ठितानि स्युः, ७३
सर्वाण्यपि कृतानि स्युः, ७३
सर्वाण्यपि कृतान्येवे, ७४
सर्वाण्येतानि शिष्टानाम्, ९८
सर्वाद्यन्तेषु सत्रेषु, २२
सर्वाभावे विशेषेण, १२५
सर्वास्ताः कथिताः सद्भिः, १०७
सर्वे कण्टकरूपेण, ६०
सर्वेषां कर्मणामाद्याः, १२६
सर्वेषां निश्चितं यत्स्यात्, १३१
सर्वेषां व्रतकृच्छ्राणां, ५
सर्वेषामपि वर्णानां, ३७
सर्वेष्वपि च तीर्थेषु, २५
सर्वेष्वेवावकाशेषु, १४४
सर्वोपायप्रयत्नेन, १५१
सवर्णेष्वेव कुर्वीत, ४२
ससत्रे दानधर्मे च, १४३
स स्वीकृतः श्राद्धतिथिः, ११९
सह वा भोजनं दुष्टं, ९८
सहिष्णुर्न भवेत्तस्मात्, ३८
साक्षाद्यस्य भुक्तिर्मे, ७
साक्षिणां पुरतो नूनं, ४८
साचारः साग्निहोत्री च, ८६
सा चेद्दर्तद्वयं समस्या, २६

प्रायो नाम तपः प्रोक्तं, ११२
प्रार्थनीयं विशेषेण, ६८
प्रीणिताः पितरस्तेन, ९९
प्रीयन्तां पितरः पश्चात्, १०३
प्रेतकार्यस्पर्शमात्रं, ५७
प्रेतकृत्यं प्रकुर्वीत, १९
प्रेतत्वाच्च न निर्मुक्तः, ५७
प्रेतत्वात्तु विमुक्तेन, ११३
प्रेतनिर्वापणं प्रोक्तं, १९
प्रेतश्राद्धेषु सर्वत्र, ८०
प्रेताहुतिस्तु कर्तव्या, १०९
प्रोवाच किल सर्वेशो, ५९
प्लक्षराजन्यसंभूतो, ६२

फ

फलप्रदा हि सरितो, १०५
फलश्रीर्मधुरग्रीवो, ६२
फलानि पिण्याकमथो, १४२
फलैः शलाटुभिर्वापि, ६१
फल्गुं कुब्जं तथा चान्धम्, ८८

ब

बहिष्कृतश्च संत्यक्तः, १२१
बहुविप्रतिरस्कार, १९
बाधितैर्वाथमानैर्वा, ७५
बालनिग्रहतग्राह, ११७
बिन्दुमाधवविश्वेश, ६५
बुद्धिमान् धर्मवित्किं तु, ४४
ब्रुवन्तु च भवन्तो वै, १०३
ब्रूहि धर्मानशेषाञ्च, १
बृहती त्रिशतसमा, ६५
ब्रह्मचर्याश्रमादूर्ध्वम्, १३४
ब्रह्मचारी यतिश्चापि, १४३
ब्रह्मचारी शुना दष्टः, १४३
ब्रह्मभूतस्य तस्यास्य, १५
ब्रह्मलोकमवाप्येह, ६६
ब्रह्मलोकादयो लोकाः, ४०
ब्रह्मत्रादिमतं भूयः, ११३
ब्रह्मविद्भिर्महाभागैः, ७
ब्रह्मविद्वेषिणं चैव, ८७
ब्रह्महा स्वर्णहारी च, १३९
ब्राह्मणा एव च क्षेत्रं, १५०
ब्राह्मणानां प्रसादेन, २५, १३६, १५०
ब्राह्मणानां सपिण्डेषु, ३८
ब्राह्मणी तु शुना दष्टा, १४४
ब्राह्मणे देवताः सर्वाः, १५१
ब्राह्मणो ब्राह्मणानां तु, १३५
ब्राह्मण्यं तस्य नष्टं स्यात्, १०
ब्राह्मण्यमपि तद्वत्स्यात्, १३४
ब्राह्मण्यसूचनायैवं, ९

भ

भक्षयन्तीं न कथयेत्, १४९
भक्ष्यास्तिलमयाः कार्याः, १२५
भगीरथप्रार्थनया, १०४
भयपरवेन भयपे, १७
भयादम्युत्तरेत्कश्चित, १३८
भर्तारमनुगच्छन्ती, ११३
भर्तुः पितुर्वा यद्वाक्यं, ४६
भर्तुः पित्रादिभिः कुर्वात्, ११२

भर्त्रा सह प्रमीतायाः, ११३
भर्त्रा सहैव शुद्धिः स्यात्, ११२
भर्मणेयं यतः साध्या, ५६
भर्मणो यानि नामानि, ५६
भवत्यपि तथा त्यक्त, १२१
भवत्येव न सन्देहः, १०४
भवत्येव हि तत्पश्चात्, ११५
भवन्ति कथया स्वर्गे, ११६
भवन्ति न तथा पापं, १३६
भवन्त्यपि न सन्देहः, ५२
भवेत्किलान्यथा तद्धि, ९८
भवेदपि प्रत्यवायी, ३२
भवेदेव तदा सद्यो, १४
भवेदेव न सन्देहः, ३९, ५८, ९६, ९८
भवेयुः किल ते भूयः, ६४
भवेयुः पूजनार्थाय, १००
भवेयुरेव तस्मात्तु, ८४
भवेयुर्दुःखिता घोरं, १०२
भवेयुर्हि पवित्राणि, २२
भागीरथी फल्गुनी च, ६५
भानुवारे भौमवारे, ८९
भावयन्ति तदा ते वै, १२४
भावयन्ती महारुद्रं, १०१
भिन्नभिन्नाः प्रकर्तव्याः, ८२
भुञ्जानो वर्धयेत्पापं, १२९
भूतके ब्राह्मणाः सन्तः, ६५
भूयः सम्यक् प्रकुर्वीत, ३५
भूर्भुवःसुवरापूर्वं, ९२
भूर्भुवःस्वस्त्रयो लोकाः, १२०
भोक्तॄणां समतां याति, १४०
भोजनं नैव कर्तव्यं, ३६
भोजने समुपक्रान्ते, ९७
भ्रष्टक्रिया प्रकर्तव्या, १२१
भ्रष्टानामपि तुच्छानां, १८
भ्रातुः पुत्रो भवेन्न्यूनः, ५१
भ्रातृजेषु विवाहो न, ४५
भ्रातृजो वाक्यतः पित्रोः, १७
भ्रातृपुत्रेषु तिष्ठत्सु, ४५
भ्रात्रे भगिन्यै पुत्राय, ८१

म

मणिकारस्वर्णकार, ८८
मणिमालो बृहन्मालो, ६३
मण्डलं पूजयित्वादौ, ९१
मण्डलात्पश्चिमे भागे, ९१
मत्याऽमत्यायवातीव, ६६
मद्गोत्रं वर्धतां देव, १०२
मधुवातादिकं भुक्तेः, १२२
मध्यच्छिन्ना यदा चूडा, ९
मध्याह्ने संगवे वापि, ३२
मध्ये शाकुटकादीनि, ६४
मनसापि न कुर्वीत, १३
मन्त्रपूतं तु यच्छ्राद्धं, ८६
मन्त्रान् जप्त्वा क्रमेणैवं, ९९
मन्त्राभावे तु सर्वत्र, २
मन्वादयो महात्मानः, १२६
मन्वादिषु मदीयेषु, ७०
मरुत्कृतौ तु त्वद्बीज, ७१
मलापकर्षणार्थाय, ३२
महत्यां चाम्भसि क्षिप्तं, १३६

महत्वा दीक्षया कर्म, ६
महत्सूपस्थितेष्वेव, ३३
महाकृच्छ्रैस्तप्तकृच्छ्रै:, १२१
महादवस्तथाचापि, ३४
महादाहकरोऽश्वत्थ:, ६३
महादीक्षागतस्यास्य, ५
महादीक्षामध्यगतं, ५
महानदीस्नानशतं, २०
महान्ति निष्क्रियाणीति, ६०
महापातकचिन्तासु, १३३
महापातकसंयुक्ता:, १५०
महापराधाः सुकूराः, १०४
महामाली जीवमाली, ६४
महालय: पाक्षिकोऽयं, ८१
महालय इति प्रोक्त:, ८३
महालयत्वस्य सिद्धि:, ८१
महालयश्च पनसः, ५८
महालयषोडशत्वे, ८१
महालयाः पञ्चदश, ७२
महालया बहुविधा:, ७७
महालयानां सर्वेषाम्, ८१
महावर्षा: सप्ततन्तु:, ७१
महाविन्ध्याटवीमार्गे, ६७
महोदये तु तत्स्नान, २४
माघकृष्णाष्टमी यस्यां, ८५
मार्जयन्त्वेति मन्त्रेण, ९९
मातरं यो न जानाति, १२०
मातापित्रोरुपोष्टारम्, ८७
मातामहस्य तत्पत्न्या:, ८५, ११७
मातु: श्राद्धं पृथक्कुर्यात्, ७८
मातुलस्वपितृव्यस्व, १७
मातृत्वकार्यकरणे, ११८
मातृवर्गो यत्र पूर्व, ७८
माध्यंदिनस्य कृत्यस्य, ३२
मानेनैव भवेन्नूनम्, ७५
मान्धाता वाप्यलर्को वा, ६०
मान्मथो मधुरस्तावा, ६३
मायया मोहयामास, २७
मारुताकांशुसंयोगात्, १३७
मासमात्रं प्रयत्नेन, १९
मासि श्राद्धं तथा होमात्, १४
मासि श्राद्धविधानेन, ८५
मासि श्राद्धानि तान्येवं, ७२
मासि श्राद्धे पितृयज्ञे, ८४
मित्राय गुरवे श्राद्धम्, ८१
मुखं ज्ञात्वा तत: स्नात्वा, ३८
मुख्यकर्मसमीपेऽन्यो, १८
मुख्यकाले षोडशाब्द, ३
मुख्यतो यस्य यद्वा स्यात्, १७
मुख्यद्रव्यैस्तिलैरद्भि:, १२६
मुख्यानुबन्धं त्यक्त्वा य:, १७
मुख्यो साधारणो धर्म:, ३७
मुदिता हर्षितातीव, १०१
मुनिप्रियो दन्तरिपु:, ६४
मृतं यानुगता नाथं, १११
मृतभार्यो यतिर्वर्णी, ४८
मृतस्य तारकं पूर्व, ५८
मृतस्यैतानि प्रोक्तानि, ५८
मृताह एव कथितो, १२३
मृताहदिवसे पुण्ये, ६५

मृताहस्ताहश्च: स्मृत:, ७५
मृताहस्य परित्यागे, २०
मृताहोऽलङ्घनीय: स्यात्, ७४
मृदुराजेवसंपन्न:, १२९
मेक्षणेनाज्यमादाय, ९४
मोहात्प्राणपरित्यागे, २४
मोहाद्वतहिनकृत, ३४
मोहाद्विरूढमाचार्य, १४७
मौञ्ज्यन्तेनातिहर्षेण, ३९

य

यं दक्षिणस्थितं पिण्डं, ११२
यक्ष्य इत्येतद्वाक्येन, ३४
यजनं च प्रदातारम्, ८६
यजमान: स्वयं प्रीत्यै, ९७
यज्ञसूत्रविहीन: स्यात्, ८
यत: पत्नी मृतदिनं, ५०
यतस्तातो यतो वृत्ति:, ११९
यतीनामात्मविधानां, १३३
यतोत्पत्तिस्तु कथिता, १२०
यत्कर्तव्यं तेन कर्म, ८५
यत्किंचिदपि वा तेषु, ६७
यत्तत्त्रिप्रायकं श्राद्ध, १०
यत्तु क्षेत्रगतं धान्यम्, १४१
यत्तु दत्तमजानद्भि:, १३७
यत्ते कृण्वेति मन्त्रेण, १०९
यत्नाच्च तं नोपनयेत्, ४७
यत्नात्कारयितव्यश्च, ९७
यत्नात्कुर्वन् वसेत्तत्र, २६
यत्नाद्दिनत्रयात्पूर्व, ११६
यत्नान्महाभीतिमति, ११
यत्ने कृते विपद्येत, १४७
यत्पापं शाम्यमानस्य, १३६
यत्पूर्वमृषिभि: प्रोक्तं, १२८
यत्र कुत्रापि वा जाता: १०७
यत्र यत्र च सा गत्वा, २७
यत्र यत्रापसव्यं स्यात्, ७८
यत्रैतत्त्रितयं तत्र, ७८
यत्सोदकलशश्राद्धं, १०१
यथाकथंचित्पुत्रस्य, ३९
यथा क्रमेण दद्याच्च, १०२
यथा चौपचिकृत्यं स्यात्, १४१
यथा गवि तथा विन्द्यात्, १४७
यथा न तत्कार्यकरं, १६, ५२
यथान्यघोषो विप्राणां, ९७
यथारुचि प्रकुर्वीत, ४९
यथावत्सा तु न भवेत्, ९
यथावदेव कुर्वीत, ९४
यथावदेव वाचा ते, ९६
यथावर्णेषु यद्दत्तं, १४१
यथाशक्त्या प्रदद्याच्च, १०३
यदनुष्ठानत: सर्वा, ७३
यदा च ते भवेच्चीर्णं, १३२
यदा चेद्रोगवमनं, २३
यदा दृष्टस्तदा सूर्यं, ८९
यदा न दृश्यते सोम:, १४४
यदा परंपराघोऽस्य, ८
यदा भवेत्तदा तत्र, ९५
यदि कर्तव्यधी: स्याच्चेत्, ९३

यदि कुर्यात्क्रियां तां वै, १७
यदि कुर्यात्प्रमादेन, ५०
यदि कुर्वीत मोहेन, १३, ३०
यदि चेद्दृश्यते सत्यं, १३१
यदि जामी तत्र भवेत्, ३९
यदि तज्ज्येष्ठभार्यायाः, ५५
यदि तत्र भवेच्छोकः, १४६
यदि तस्यां प्रजायेरन्, २७
यदि दत्तस्वतनयात्, ४३
यदि देवायतनमध्ये, ४
यदि विप्रो न जायेत, ८
यदि सा तेऽखिलाः सर्वे, २५
यदि साध्वी प्रमादेन, २४
यदि सूपादथ पुनः, ९५
यदि स्याद्धोमसंसर्कं, ९१
यदि स्युर्मोहतः पश्चात्, ४४
यदि स्वयं तदा सर्वा, ३९
यदि स्वसारं तनयां, २६
यदृच्छालाभसंतुष्टं, ९०
यद्येतत्तत्तु कथितं, १०२
यद्येतत्तस्य सर्वस्य, ३६
यद्येन्दुः पितृदैवत्ये, ७७
यदैवाहवनीयं वै, ९६
यद्गृहीतो ह्यसत्वेन, १३१
यद्यकर्तृकृतं कर्म, १९
यद्यत्तु पैतृकं कर्म, ७६
यद्यत्प्राधानिकं कर्म, ५७
यद्यन्यगोत्रजो दत्तः, ११५
यद्यपुत्रा पुत्रिणी चेत्, २६
यद्यल्लोके महत्सर्वैः, ४०
यद्यज्ञात्वैव मोहेन, २२
यद्युक्तमन्त्रमात्रेण, ९४
यद्वा तदन्ते तत्कार्यम्, ६
यद्वा तद्वा प्रकर्तव्यम्, १२४
यन्त्रेण गोचिकित्सार्थं, १४७
यन्नीललक्ष्मपृथुलं, ३६
यन्माहात्म्यवपुमहतो, ६८
यन्मे मातेति मन्त्रं तत्, ९९
यमधीत्य विमुचन्ति, १४९
यया कया च विधया, ९
यया कया संख्यया, ८१
यवसश्चोपहर्तव्यो, १४६
यवाग्वाः पयसो वापि, ३६
यस्तु वेदमधीयानो, १४०
यस्मादत्यम्लवचनं, ६९
यां दिशं तु गतः सोमः, १४४
या दिव्या इति या नो चेत्, ९३
यामेन पूर्वं बाल्य वा, ५५
यामत्रयादिकाः कालाः, ३७
यामद्वयं सार्धयाम, ३६
याम्या तिथिर्भवेत्सा तु, ७७
या याः सन्निहिता नाड्यः, ७६
यावज्जीवति षण्मासान्, १४६
यावतः पिण्डान् खलु सः, ८६
यावत्तु वृश्चिकस्तिष्ठेत्, ८३
यावत्पैतृकधर्माः स्युः, ८३
यावन्नित्याह्निकमौनं, ३२
यावान् कालविलम्बः स्यात्, ९८
युगक्रान्तिमनुश्राद्धम्, ८१
युग्मदो युग्मदो रम्यं, ६२

युगादयश्च चत्वारः, ७२
युष्मदीयमिमं वृत्तं, ६९
युष्माकं श्राद्धयोग्यत्व, ६९
युष्मान् श्राद्धेषु सर्वेषु, ६९
ये तु सम्यक्स्थिता विप्राः, १३२, १३८
येन केन च विप्रेण, ९५
येन केन प्रकारेण, ४१, ७५, ८४
येन केनापि वा तृप्तिं, ६६
येन केनापि वा त्यक्तुं, ७४
येन केनाप्युपायेन, ६६
येभ्य एव पिता दद्यात्, १४
येयमूढा धर्महेतोः, ५५
ये ये धर्माः स्वेन ते ते, ४०
ये वृताः प्रथमदिवसे, ८१
येषामेव पिता दद्यात्, ८४
ये समानास्ततो भूयो, ९९
यैश्च कैश्चिद्दृष्टमात्रैः, १२०
योक्त्रं विमुच्य तां पत्नीं, ११
योजनान्ते च संपन्नम्, ९७
यौवने पादहीनं स्यात्, १४५
योजयेन्नात्र सन्देहः, ११४
यो निवेदयते मोहात्, ३०
यो हि यां देवतामिच्छेत्, १५१

र

रक्षोघ्नानि पवित्राणि, ६५
रजस्वला तदा तस्यै, १२
रजस्वला नवैताः स्युः, १०७
रजस्वलानाथभुक्तौ, १०८
रम्भाभिस्तुलितो भुवः, ७१
रविं च प्रथमे पादे, ७२
रसवत्फलवद्यमात्, ३१
राक्षसानां विनाशाय, ९५
राष्ट्रे बन्धुनि चावेद्य, २८, ४८
रात्रयः कथिताः सद्भिः, ३
रात्रौ तु वमने जाते, २३
रात्रौ संक्रमणे भानोः, ७६
रुग्णो मुण्डश्च विकलो, ५७
रुरुदुः किल दुःखार्ताः, ६८
रोगयुक्तं दुष्टबुद्धिं, ८६
रोगिणोऽप्यतिमात्रस्य, ३७
रोदनाच्छ्राद्धकरण, ६९
रोधने बन्धने वापि, १४५

ल

लङ्घयेद्यदि तां मूढो, ४०
लभतेऽतस्तु सा प्रोक्ता, ५६
लभते नात्र सन्देहो, १०१
लाजहोमात्परं सा चेत्, ११
लिङ्गादिरूपा सा ज्ञेया, १
लोकत्रयेऽपि परमं, ६०
लोभमोहाज्ञानचित्त, १०४
लोभान्मातृत्वमन्यासु, १६
लौकिकाग्नौ प्रकुर्वीत, ५०

व

वचनानां समत्वेन, ४९
वच्मि तानखिलान् धर्मान्, १
वदेत्पापी महाक्रूरः, ४५
वमनाच्छ्राद्धविघ्ने तु, ११०

वमनेऽप्यवगाहः स्यात्, २३
वयं न विद्मः को वा सः, ६०
वयोऽधिको दत्तसुतो, ५२
वरिष्ठमग्निहोत्रेभ्यो, १५१
वर्जयित्वा द्विजं पश्चात्, ८९
वर्जयेद्ब्दमात्रं तु, ८९
वर्तन्ते भूतले तस्मात्, ४३
वर्तमाने तुलामेषे, ७६
वर्षाजलाश्च खनन, १०७
वल्मीकजो बालराजो, ६३
वश्याकर्षणविद्वेष, ३७
वसन्तमाधवस्य त्वं, ७१
वसवः पितरोऽत्र स्युः, ७९
वसवश्चापि रुद्राश्च, ५
वस्तुतोऽत्र पुनर्वच्मि, ११४
वस्त्रद्वयं प्रदायास्यै, १२
वस्वादिभिः पितृभिस्तु, १२५
वागुक्ता तां ततः काले, ४६
वाङ्मात्रदत्तपुत्रस्तु, १८
वामदेवादयो विप्राः, ६५
वारुकः कर्मजः शारिः, ६२
वासोभिः पूजयेत्पिण्डान्, १००
विकिरं नैव कुर्वीत, १२२
विज्ञाता चेत्तु तां सम्यक्, २७
विज्ञेयाः किल किं भिन्न, ५१
विद्यावत्वेन तद्दातुः, १७
विद्वत्स्तुत्यो राजमान्यो, ७१
विधानं कथितं सम्यग्, ११०
विधिः स्यातो न सन्देहो, ७६
विधिनेव प्रकुर्वीत, ८४
विधिप्रयत्नरचिता, १०५
विधिर्न ब्राह्मणादूर्ध्वं, १५०
विना प्रवेशं यदि ते, ४४
विप्रवान्तावमिनाशे, १०८
विप्रहस्ते जलं दत्वा, ९६
विप्राः पृच्छन्ति यत्कार्यम्, १३०
विप्राणां भुक्तिमात्रं स्यात्, ११
विप्राणां भोजनं पश्चात्, ९८
विप्राणां भोजनात्पूर्वं, १२२
विप्राणां वेदिनां नित्यम्, ८६
विप्रानुज्ञां यतिरपि, १९
विप्राभ्यनुज्ञया कुर्यात्, १९
विप्रालंकरणे जाते, १२४
विभागे भ्रातरस्तुल्याः, ५१
विवहेन्मोहतो ज्ञाते, २६
विवहेरन् महानर्थः, ४४
विवादो नात्र कोऽप्यस्ति, ११४
विवाहदत्तमथवा, ४१
विवाहदत्तसंज्ञः स्यात्, ४१
विवाहदत्तो द्वात्रिंशत्, ४१
विवाहितां च विधवां, २७
विशेषः कोऽपि भूयश्च, ३७
विशेषेणाधुना प्रोक्ताः, १०७
विश्वरूपं नमस्कृत्य, १२७
विश्वाकरः पिप्पलघ्नः, ६३
विश्वान् देवान् पितॄन्वापि, ९२
विश्वेदेवप्रसादं च, १०२
विश्वेदेवास इत्येकां, ९३
विश्वेषामत्र देवानां, ९०
विष्णोरराटमन्त्रं वा, ९७

विहितं यदकामानां, १४७
विहितस्तु समासेन, ५७
विहितस्य परित्यागात्, ३८
विहितेनेव पुत्रत्वं, १७
वीरं पत्नेति तत्प्राश्य, ९९
वृक्षेषु कांश्चियत्नेन, ११७
वृत्तिदत्तं कल्पवेद्वा, ४१
वृत्तिदत्तः कुलान्यष्टौ, ४१
वृत्तिदत्त इति स्याताः, ४१
वृत्ते कर्मणि भूयश्च, ४
वृद्धिश्राद्धं गयाश्राद्धं, ८०
वेदकर्मत्यागपूर्वं, ८८
वेदमात्रानुक्तितस्तु, ९३
वेदविक्रयिणं नित्यं, ८७
वेदविद्याव्रतस्नातः, १३४
वेदाक्षरोच्चारणतः, २१
वेदाध्यायी तु यो विप्रः, ८६
वेदोक्तैरेव तैर्मन्त्रैः, २
वेदोच्चारणसामर्थ्यं, ९७
वैदिकं तु महत्कर्म, ७
वेश्यात्तु सर्वधान्यानि, १४१
वेश्यानां चैव यो प्रश्न, १३५
वेश्यानां त्रिगुणा चैव, १३५
व्याधितस्य दरिद्रस्य, १४३
व्याहृत्या चैव गायत्र्या, १२
व्रणभङ्गे च कर्तव्यः, १४६
व्रतिवद्धारवेदण्डं, १४८

श

शक्तास्ते तारणे तेषां, १३४
शक्यं वर्षसहस्रेण, ६१
शतज्ञातिगतग्राम, ७
शतवल्ली महावल्ली, ६३
शत्रुच्छिन्नशिखः सद्यो, ८
शनैः शनैश्च कालेन, ४२
शपत्येनं प्रदातारम्, ८६
शपथानन्तरं कालात्, ४८
शप्तः शपित्वा व्याजेन, ३३
शब्दानजनयन्नेव, ३१
शब्दे छन्दसि कल्पे च, १३४
शम्भुना लोकनाथेन, ७०
शरच्छ्रीको मङ्गल्को, ६२
शरणं यत्र कुत्रापि, ५७
शर्मकृद्धेश्वरोगघ्नो, ६१
शर्मिष्ठा शयना स्वापा, १०६
शलाटुं पानसं पत्रं, ६६
शलाटुना छायया वा, ६७
शवं वीथ्यां निपतितं, ४
शाकभक्ष्यफलोपेतं, ३१
शाके श्राद्धं यत्क्रियते, ५९
शाकैर्मूलैः फलैः पत्रैः, २३
शातद्रुश्च शतद्रुश्च, १०७
शापं घोरं ददात्येव, १३
शास्ता संमुच्यते पापात्, १३७
शास्त्रदृष्ट्या समालोच्य, १२०
शास्त्रार्थधर्मतत्त्वज्ञः, ६८
शिखा कार्या प्रयत्नेन ९
शिखाच्छेदो पश्चवारं, १०
शिखाया रोगतो नाशे, ९
शिखारोहणतः पश्चात्, ९

शिखासूत्रं च तद्युग्मं, ९
शिरोव्रतैश्च स्नातानां, १३२
शिलाप्रतिष्ठापनादि, ११३
शिवनिर्माल्यतः श्राद्ध, १०८
शिष्टं सर्वं पूर्वमेव, ११५
शीघ्रं प्रवासयेद्देशात्, ४७
शुद्धः सन्नेव कुर्वीत, ७
शुद्धसत्वं दूरगर्वं, ७०
शुद्धाच्छुद्धः स्वतो वेदः, २१
शुनो मूत्रसमं तोयं, ९१
शुन्धन्तां पितरः प्रोक्त्य, ९९
शुभ्रांशुचण्डांशुलोक, ३८
शुश्रूषित्वा नमस्कृत्वा, १४८
शुष्कान् शल्लटुकान् कांश्चित्, ११६
शूद्रः कालेन शुद्ध्येत, १३५
शूद्रप्रतिग्रहपरं, ८७
शूद्रवेश्मनि विप्राणां, १४१
शूद्रस्यैव तु भुक्त्वान्नं, १४३
शूद्रान्नरसपुष्टस्य, १४०
शूद्रामश्राद्धगं सम्यक्, ८९
शूद्रे वेदफलं याति, १४०
शूद्रैकयाजकं शूद्र, ८७
शृङ्गभङ्गेऽस्थिभङ्गे च, १४६
शृणुष्व भो इदं विप्र, १३१
शेषमन्नं तु नाश्नीयात्, १०९
श्राद्धं कृत्वा तु यो मूढो, १२३
श्राद्धं चैकदिने कुर्युः, ११३
श्राद्धं तत्रैव कुर्वीत, ८
श्राद्धं वै क्रियते तद्वा, ७३
श्राद्धकर्तुस्तु सर्वत्र, ७७
श्राद्धत्यागात् प्रत्यवायो, १२२
श्राद्धद्रव्यविशेषाः स्युः, ६५
श्राद्धपङ्क्तौ तु भुञ्जानौ, ११०
श्राद्धप्रयोगश्च मया, ८६
श्राद्धभुक्तेः परं तेषां, १०२, १२२
श्राद्धविघ्ने समुत्पन्ने, १०
श्राद्धशेषं न शूद्रेभ्यो, १०१
श्राद्धसंपूर्णता ज्ञेया, ११०
श्राद्धस्मृतिं प्रकुर्वन्ति, ११५
श्राद्धस्य करणं प्रोक्तं, ७९, ११९
श्राद्धाधिकारसिद्ध्यर्थं, १५
श्राद्धाधिकारी पिण्डस्य, १५
श्राद्धानां प्रकृतित्वेन, ७३
श्राद्धानि कानिचिद्ब्रूयो, ८०
श्राद्धान्ते वा परेद्युर्वा, १२३
श्राद्धान्ते विधिना कार्यं, १०२
श्राद्धार्थमिति निश्चित्य, ११६
श्राद्धे पाकसमारम्भे, ४
श्राद्धे यावन्त उद्दिष्टाः, ८४
श्राद्धेषु केषुचित्काल, ६९
श्राद्धे सप्त पवित्राणि, १०४
श्राद्धैककरणाशक्ताः, ६९
श्रुतिपरायणं यद्वा, २०
श्रुत्युक्तमेतदेव स्यात्, ७३
श्रुत्युक्तश्लिष्टोदितश्चात्र, १
श्रुत्युक्तोऽयं पितॄणां स्यात्, ७३
श्रुत्वा पञ्चाक्षरोत्रिवेभ्यः, २८
श्रौतस्मार्तक्रियादक्षः, २९
श्वशुराय श्यालकाय, ८१

ष

षडब्दं षड्गुणत्वेन, १२१
षडशीतिमुखं ज्ञेयं, ७५
षडशीत्यां व्यतीतायां, ७६
षड्दैवत्यं तु सर्वत्र, ८२
षड्दैवत्यस्तु दर्शः स्यात्, ७८
षड्दैवत्यस्तु सर्वत्र, ७८
षड्दैवत्यानि कानि स्युः, ७७
षण्णवत्यत्वसंख्यायै, ८१
षण्मासानथ यो भुङ्क्ते, १४१
षष्ठयन्तेनासनं दद्यात्, ९२
षोडशश्राद्धतुलितं, ५९
षोडशश्राद्धभुञ्जान, १०९
षोडशान्तं पृथक्कृत्वा, ११३
षोडशे सार्धवर्षे तु, ५९
षोडशैवेति केचित्तु, ७७
षोढा ताः कथिताः सद्भिः, ७७

स

संकलीकरणे चात्र, २२
संकीर्णमवशाद्याति, ४२
संक्रान्तिमात्राः कथिताः, ७७
संक्रान्तिष्वखिलास्वेवं, ७६
संगच्छते पितृत्वं च, १५
संगवे तु न तु प्रातः, ३६
संगृह्य स्थापयेद्यत्नात्, ११६
संग्राह्यो भव सर्वत्र, ७१
संध्यात्रये सहस्राणि, २६
संध्यामात्रं प्रकुर्वीत, ७
संन्यस्ते पतिते ग्राते, १५
संपद्यन्तां स्वधाश्चेति, १०३
संपरिस्तीर्य विधिना, ९४
संपादयन्ति यत्नेन, ६५
संपादिता भविष्यन्ति, ४०
संप्राप्तमपि तच्छ्राद्धम्, ६
संप्रोक्तस्तु क्षये त्वेति, १०३
संभवन्तु न चान्येषु, ७०
संभान्त्यथ मृताहस्य, ११
संवत्सरं प्रयत्नेन, २५
संशये न तु भोक्तव्यं, १२९
संस्कृतश्चाध्यापितश्च, ११९
स उ त्यक्तपिता ज्ञेयः, १२९
स एव कथितः सद्भिः, ६६
स एव कर्मचण्डालः, ७४
स एव पितृकृत्येषु, ५३
सकण्टकवृहत्यस्ताः, ६९
सकृत्पक्षेण वा पूर्वं, ८२
सकृदाच्छिन्नदर्भेषु, ९९
सकृदाच्छिन्नमन्त्रेण, ९९
सकृदेवेति तज्जामि, ९२
सकृन्महालयः सोऽयं, ८२
सगोत्रेष्वथवा कार्या, ३८
सगोत्रेष्वेव कुर्वीत, ४४
सगोत्र्यसंमतः सूनुः, ५३
स गोहत्यात्मकात्पापात्, १४९
स घोषो ब्राह्मणैः कर्तुं, ९५
स चापि गोत्रिभिस्तुल्यो, २०
सचेलं वाग्यतः कृत्वा, १३०
सतामेव हि बन्धूनां, १८
सति चेतनये तस्मै, ५५

स निस्सङ्गो तद्योगात्, १०४
सान्निध्यं सूतिकाले तु, ५८
सापत्नीजननी चैव, ४९
सापत्नीमातृतनयाः, ५१
सापिण्ड्यमनुयाने तु, १११
सा भोगमात्रयोग्यापि, २८
साम्यं कण्टकतस्तस्य, ६९
सायं संगोपनार्थं तु, १४६
सार्धं च सपक्षशश्च, १४५
सार्धयामत्रयं याम, ३६
सार्वकालं गृहीतव्यम्, १४१
सावित्रीं व्याहृतिं चापि, १५०
सावित्रीमात्रसारैस्तु, १३३
सा विद्यमाना भार्यैव, ५०
सा वै पुत्रैस्तद्गुरुः, २६
सिंहकर्कटयोर्मध्ये, १०५
सिंहे झुनि वराहे च, १४७
सुधाकरः शुभकरो, ७१
सुतं बन्धुषु चान्येषु, ४२
सुतभ्रातृपितृव्याणाम्, ११८
सुतस्वीकरणे याऽऽरात्, ४९
सुते सति स एव स्यात्, ५४
सुप्त्वा भुक्त्वा रुदित्वा च, ३३
सुमङ्गलीनां कथितम्, ८३
सुराणामपि चैवं हि, २९
सूतकादिषु सर्वेषु, २२
सूतकान्ते पुनः प्राप्त, ७
सूतकान्त शुन्यातिथि, ३५
सूतके तु यदा विप्रो, १४२
सूतिप्रजननस्थान, ४८
सूत्रकारस्य वेदस्य, ९८
सूक्तस्यैव भवेन्मन्त्रः, ८
सूर्यराशिक्रमणतः, ७५
सैवास्य धर्मपत्नी स्यात्, ५५
सोदकुम्भश्राद्धमात्रं, ३३
सोदकुम्भस्य नान्दाश्च, ३४
सोऽपि यस्मिन्दिने सम्यक्, ७७
सोऽप्येकत्वेऽवाप्नोति, १७
सोमं मस्तास्तगं सूर्यं, ३८
सोमः पितॄणामाधारः, १२५
सोमतृप्त्यैकजनकं, १२५
सोममार्गेण सा पूता, १४४
सोमयाजी सर्वयाजी, ७४
सोऽयं हि पितृभिः प्रीतः, १२५
सौम्ययाम्यायनद्वन्द्वे, ७६
सौम्ययाम्यायने नूनं, ७५
स्तन्यपाने न दोषोऽस्ति, ३६
स्त्रीणां पृथङ्न कर्तव्या, ११४
स्त्रीपिण्डं भर्तृपिण्डेन, ११२, ११४
स्थानं वीरासनं शक्तः, १५०
स्थापनं क्रियते येन, ६१
स्थापनं पनसाख्यस्य, ५९
स्थापयित्वा विधानेन, ६६
स्थापयेन्निक्षिपेदेवं, ११६
स्थितायां येयमूढा स्यात्, ५५
स्थिरमेष्वर्कसंक्रान्तिः, ७५
स्नातस्नानेन कुर्वीत, ३३
स्नात्वा तेनैव विधिना, ५९
स्नानं कृत्वा प्रारभेच, २१
स्नानतः सर्वकर्माणि, २२

स्नानमभ्यञ्जनं स्नानं, १४
स्नानमात्रं च कथितं, ७९
स्नानमूलमिदं प्राह्यं, २२
स्नानमूलाखिला यज्ञाः, २२
स्नानमेव परं प्रोक्तं, २२
स्नापयित्वा विधानेन, ११
स्पर्शमात्रः प्रकर्तव्यः, ५८
स्पष्टमेव प्रभवति, २९
स्मृत्याशौचे मृताशौचे, ७
स्मृत्वा ददौ तदा तेऽपि, ६७
स्वकार्याय पुरा प्रोक्त्वा, ४६
स्वकृतं यच्च तत्पापं, २५
स्वक्रिया वमने सद्यः, २२
स्वच्छन्दतः प्रदेयानि, १२४
स्वजनान्प्रेषयित्वा च, ३३
स्वजीवनप्रकारं यो, १२०
स्वधा नमस्तर्पयामि, १२५
स्वधाशब्दं पितृस्थाने, ९२
स्वपुत्रहितमिच्छन्त्यो, ४६
स्वमातृत्वत्यञ्जलिं सा, ५०
स्वयं चण्डालतां कुर्यात्, १२१
स्वयं पत्न्या भक्षयित्वा, ६७
स्वयं प्रकृत्या च महान्, ७०
स्वयं यद्यसमर्थश्चेत्, ९५
स्वयमेव पितुर्दत्तः, ३९
स्वयमेव भवेत्तावत्, ११५
स्वयमेव श्राद्धहेतोः, १२०
स्वल्पं वाथ प्रभूतं वा, १२९
स्ववृत्त्या परितुष्टानां, १३३
स्वस्ति ब्रूतेति वाचोक्त्वा, १०२
स्वस्वीकृतश्राद्धतिथिः, १२०
स्वाधीनां तामृचं नो चेत्, ९७
स्वाभिप्रायकृतं कर्म, १२८
स्वाहामपि च संप्रार्थ्य, १०३
स्वीकुर्यात्तु तदा नक्तं, ३१
स्वीकृतभ्रातृसूनोश्च, ४७
स्वीकृत्य परपुत्रं यः, ४५
स्वीकृत्य शिरसा गृह्य, १०२
स्वीकृत्यार्घद्वयं तेन, ४३
स्वीयगोत्रपरित्यागात्, २३
स्वीयगोत्रपरित्यागो, २३
स्वैः स्वैरङ्गैर्विनाप्येते, १३४

ह

हरिदश्वो हयग्रीवः, ६२
हरिद्रां हरिणीं कल्यां, ५६
हरिनामानि यावन्ति, २१
हविष्मतीति मन्त्रेण, ११
हास्यकारं नटं नाट्य, ८८
हिरण्यं चापि देवानां, १०३
हिरण्यकश्यामन्त्राणां, ३९
हिरण्यदा हैमवती, १०७
हृत्वा धनानि दीनानां, ३३
हेमन्तवनराजन्यः, ७१
होमं दध्यञ्जलिस्तस्य, ८५
होमशेषं समाप्याथ, १२, १०९, १११
होमेनैव तदा ज्ञेया, ११०
ह्लादिनी पावनी क्षमा, १०६

ERRATA

PAGE	LINE	
१	८	read स्याचोदनाप्रोक्ष० for स्याचोदना प्रोक्ष०
३	५	,, व्याहृत्य for व्याहृतयो
४	४	,, देवाग्रजमध्ये for देवाग्रजमध्ये
१०	१	,, शिखाच्छेदः for शिखाच्छेदो
२४	४	,, ज्ञातव्यापकोटौ for ज्ञातो व्यपकोटौ
३६	४	,, वृद्ध० for वृद्ध०
३७	१७	,, मुख्यः for मुख्यो
४८	१९	,, ०ल्लङ्घतो for ०ल्लङ्घयत
६०	८	,, दूर्वांग्रा वनको० for दूर्वाग्रावनको०
६३	६	,, क्षुन्मूलः for क्षुन्मूलो
६५	२	,, षट्शत० for षट्छत०
७१	१४	,, राजमान्यस्त्व० for राजमान्यो त्व०
८८	२०	,, वर्जयित्वा for वर्जयित्वा
९८	११	,, ०योऽग्रतः for ०योऽग्रतो
१०२	४	,, चेतत्परं for चेतत्पुरं
१०५	१	,, तद्विधाः for तद्विधा
,,	२१	,, द्विष्याः for द्विष्या
१०६	१३	,, चाऽत्र for नव
,,	१७	,, ०प्रसूत्वेताः for ०प्रसूत्वेता
११०	१६	,, विष्णौ for विष्णा
११८	६	,, ०त्पत्न्याः for ०त्पत्न्या
१२६	२	,, ०स्तिकाः for ०स्तिका
१२९	११	,, वैद्याः for वैद्या
१३०	३	,, शीघ्रमार्तिमान् for शीघ्रमर्तिमान्
१३६	९	,, ०स्कल्पतः for ०स्कल्पतो
,,	१३	,, कार्याणी for कार्याणि
,,	११	,, पतिताः for पतिता
१५०	५	,, स्यादधःशायी for स्यादमधःशायी

The Adyar Library Series—No. 64

GENERAL EDITOR:
G. SRINIVASA MURTI, B.A., B.L., M.B. & C.M., VAIDYARATNA
Director, Adyar Library

ĀṄGIRASASMṚTI

आङ्गिरसस्मृतिः

ĀṄGIRASASMṚTI

EDITED BY

A. N. KRISHNA AIYANGAR, M.A., L.T.

ADYAR LIBRARY

1953

Price Rs. 6-0-0

Printed by D. V. Syamala Rau,
at the Vasanta Press,
The Theosophical Society, Adyar, Madras 20

FOREWORD

AMONG the minor *smṛtis* the work of Aṅgiras is often quoted by various dharma nibandhas and commentators on Dharmaśāstra works. Visvarūpācārya the earliest commentator on the *Yājñavalkyasmṛti* cites several quotations from Aṅgiras or Dharmaśāstra topics. Mr. A. N. Krishna Aiyangar, the editor of the present publication pointed out to me that there were some manuscripts of *Āṅgirasasmṛti* in the Adyar Library wherein these quotations have been found and which have not been so far published and as such the Adyar Library may consider them for publication.

The suggestion was accepted by me. It is now issued as No. 84 of the Adyar Library Series. The work itself is divided into two sections *Pūrva* and *Uttara Āṅgiras*. The passages quoted by the various commentators and nibandhas under Aṅgiras have been identified in this edition in their proper context. A careful examination of the work reveals that it is a practical manual to those interested in the observance of rituals connected with the *śrāddha* and *prāyaścitta* portions of Dharmaśāstra. The problems that arise in the actual performance of rituals are clearly indicated in simple verses with practical solutions for their performance. The book is now made available to scholars and all others interested in the subject.

Adyar Library
22nd May 1953

G. SRINIVASA MURTI,
Hony. Director

PREFACE

WHILE engaged in the preparation of a Descriptive Catalogue of the Manuscripts in the Adyar Library for the Dharmaśāstra section I came across three manuscripts of the Āṅgirasasmṛti. On examination it was found that they contained two sections—Pūrva Āṅgiras and Uttara Āṅgiras—and that they were not so far published. The value of the work as a practical manual was brought to the notice of the Director of the Adyar Library who readily agreed to include it in the Adyar Library Series. It was therefore serially issued through the Adyar Library Bulletin from Vol. XV, part 1 (1951) onwards. This is now being issued as No. 84 of the Adyar Library Series.

The following manuscripts have been utilized in bringing out the present edition:

Manuscripts of the Adyar Library

38. F. 22. Transcript; bound in book form. Size, $8\frac{1}{4} \times 6\frac{1}{2}$ inches. Pages, 203. Lines per page 14. Character, Devanagari. Condition, good. Complete. This is a transcript copied from the paper manuscript of the Government Oriental Library, Mysore No. 669. Bears the symbol क.

8. H. 32. Paper manuscript. Size, $10 \times 8\frac{1}{4}$ inches. Pages, 76. Begins on folio 20. Character, Telugu. Lines per page 18. Condition, good. Complete. Cited under the symbol ख.

22. N. 8. Palm-leaf. Size, $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches. Folia, 6. Lines per page 8. Character, Grantha. Condition, injured. Begins

on folio 81. Contains only Uttarāṅgiras. The is given the symbol ग.

Manuscripts of the Government Oriental Manuscripts Library, Madras.

D. 2611. Substance, palm-leaf. Size, $16 \times 1\frac{1}{4}$ inches. Pages 88. Lines 9 on a page. Character, Grantha. Condition, injured, Complete. Begins on folio 1*a*. Symbol घ.

D. 2612. Substance palm-leaf. (Śrītāla.) Size, $20 \times 2\frac{1}{4}$ inches. Pages, 35. Lines per page 13. Character, Telugu. Condition, good. Begins on folio 67*a*. Contains only Pūrvāṅgiras. Symbol ङ.

D. 2613. Substance, Paper. Size, $13\frac{1}{4} \times 8\frac{1}{8}$ inches. Page, 100. Lines per page, 21. Character, Telugu. Condition, good. Begins on folio 11*a*. Incomplete. Wants beginning and end. Contains only Pūrvāṅgiras. Symbol च.

D. 2614. Substance, palm-leaf. Size, $13\frac{1}{2} \times 1\frac{5}{8}$ inches, Pages, 15. Lines 9 per page. Character, Grantha. Condition, good. Begins on folio 3*a*. Contains Uttarāṅgiras only. Symbol छ.

D. 14501. Substance, Palm-leaf. Size, $14\frac{7}{8} \times 1\frac{1}{8}$ inches. Page, 1. Lines, 10 on a page. Character, Grantha. Condition, much injured. Contains only fragment of the 12th chapter of Uttarāṅgiras. Symbol ज.

R. 4722. Substance, palm-leaf. Size, $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ inches. Foll. 7. Begins on folio 6*a*. Lines 7 per page. Character, Grantha. Condition, injured. Contains Uttarāṅgiras only. Symbol झ.

In some manuscripts of Uttarāṅgiras the 9th chapter is not found. Consequently the total number of chapters in that section according to these manuscripts is only eleven. Some gaps in the text were found to be common to all the manuscripts. These have been filled up and shown under brackets.

My thanks are due to Dr. G. Srinivasa Murti, Honorary Director of the Adyar Library for giving me all the necessary facilities in bringing out the work. He was also kind enough to overlook the delay on my part in furnishing the Introduction to the work which has been pending for over a year and a half consequent on my joining the National Archives of India as its Librarian in July 1951.

It now remains for me to acknowledge with thanks my obligations to those who have assisted me in passing the work through the press. Special mention should be made of Sri. N. Ramachandra Bhat of the Adyar Library who prepared the press-copy, assisted in the correction of the proofs and furnished the index of half-verses and Pandit V. Narayanaswami Sastri who assisted in the collation of the various manuscripts. To the Superintendent of the Vasanta Press I am grateful for the neat and excellent printing which usually marks all the works passing through that press.

Adyar Library — A. N. Krishna Aiyangar
2nd May 1953

अनुक्रमणिका

Foreword	v
Preface	vi
Introduction	xvii

	पृष्ठसंख्या
पूर्वाङ्गिरसम्	१–१२६
तत्र धर्मस्वरूपम्	
वैदिककर्माणि पुराणोक्तैर्मन्त्रैर्न कुर्यात्	१
मन्त्राभावे व्याहृतयः	२
जातकर्माद्यतिक्रमे प्रायश्चित्तम्	३
श्राद्धपाकानन्तरमाशौचं यदि	४
पाकारम्भानन्तरं तद्दीध्यां मृतिसंभवे	,,
पाकारम्भात्पूर्वं तद्दीध्यां मृतिसंभवे	,,
दर्शपूर्णमासेष्टिपशुबन्धानन्तरं श्राद्धम्	५
महादीक्षामध्यगतश्राद्धम्	,,
खर्वदीक्षामध्ये श्राद्धम्	६
दीक्षावृद्धौ ,,	,,
दीक्षामध्यमृते न संस्कारः कर्तव्यः	,,
वैदिककर्मणः प्राबल्यम्	७
सूत्याशौचस्यास्पृश्यत्वम्	,,
संतताशौचसंभवे श्राद्धम्	,,
शत्रुच्छिन्नशिखश्चेत्	८

	पृष्ठसंख्या
शिखायाः मध्यतश्छेदे	९
,, रोगादिना नाशे	,,
सत्यूर्ध्वं रोमभिः शिखा	,,
श्राद्धविघ्ने स्त्रीसंगे	१०
प्रविष्टपरकायस्य स्वस्त्रीसंगे	,,
त्रिप्रायिके श्राद्धे नष्टे	,,
लाजहोमात्पूर्वं यदि वधूः रजस्वला	११
लाजहोमात्परं ,,	,,
औपासने त्वनारब्धे यदि वधूः रजस्वला	१२
आशौचे नित्यनैमित्तिकादि कर्म	१३
प्रेतकृत्यरोधं न कुर्यात्	,,
अत्यन्यायादि कलौ न कुर्यात्	,,
समुपक्रान्ते कर्मणि आशौचं न	१४
जीवत्पितृकपिण्डपितृयज्ञादिश्राद्धम्	,,
पितरि संन्यस्ते पातित्यादिदूषिते तत्पित्रादिश्राद्धम्	१५
श्राद्धाधिकारः	,,
श्राद्धकर्ता	,,

	पृष्ठसंख्या
पितुः मातुश्च श्राद्धम्	१६
पितृव्यपत्न्यादीनां श्राद्धम्	,,
गौणमातरि ,,	,,
गौणपितरि ,,	,,
भ्रातृजः कृतदारः कृतक्रियोऽपि पुत्रत्वमाप्नोति	१७
मुख्यः पुत्रः	,,
गौणः पुत्रः	,,
गोत्रनामानुबन्धव्यत्यासे पुनः कर्म	,,
कर्तरि दूरगे प्रेष्यत्वेन कुर्वीत	१८
अन्येन कृते वाङ्मात्रदाने श्राद्धमात्रम्	,,
भ्रष्टपतितादीनां क्रिया	,,
भ्रष्टपतितादीनां घटस्फोटनाधिकारिणः	,,
अनाथप्रेतसंस्कारे फलम्	१९
प्रेतसंस्काराभावे दोषः	,,
विप्रानुज्ञया यतिकृत्यम्	,,
कर्तरि सन्निहितेऽकर्तृकृतं पुनश्चरेत्	,,
असगोत्रसंस्कृतावाशौचम्	२०
मृताहस्य परित्यागे प्रायश्चित्तम्	,,
तत्र नदीस्नानेन निष्कृतिः	,,
संहितापठनादिः	,,
वेदमहिमा	२१
ब्राह्मणस्य वेदाधिकारः	,,
अस्नात्वा वेदपठनारम्भे	२२
सर्वं स्नानमूलम्	,,

	पृष्ठसंख्या
अस्पृश्यस्पर्शनादिकर्माङ्गस्नानम्	२२
वमने स्नानम्	,,
,, स्नानाभावस्थलम्	२३
शाकमूलादिवमने स्नानम्	,,
रात्रौ वमने ,,	,,
स्वगोत्रत्यागेऽन्यगोत्रपरिग्रहणे	,,
अर्धोदयः	२४
महोदयः	,,
पत्यन्येन चितारोहितायाः पुत्रस्य कृत्यम्	,,
तत्र जातिभेदेन निष्कृतिः	२५
स्त्रियः पुनर्विवाहे दोषः	,,
तत्र निष्कृतिः	,,
भ्रान्त्या पुत्रिकादिविवाहे ज्ञाते स्वमात्रादिशुद्धिः	२६
तत्र पुत्रे जाते	२७
एकद्वित्रिचतुःपञ्चवारं विवाहितायाः प्रायश्चित्तम्	,,
तदपेक्षया वेश्या विशिष्यते	२८
प्रविष्टपरकायेन पत्या संयोगे	,,
अग्राह्यमूर्तयो ग्राह्यमूर्तयश्च	२९
अग्राह्यमूर्तिनिवेद्यम्	,,
निवेदितेनानिवेदितयोजने	३०
भगवत्प्रसादग्रहणे भक्षणविधिः	,,
निवेदनविधिः	,,
अत्युष्णादिनिवेदने	,,

	पृष्ठसंख्या
निवेदनप्रकारः	३१
निवेदितस्वीकारप्रकारः	,,
निवेदितमर्भकेभ्यो दद्यात्	,,
गृहस्थस्य रात्रावुष्णोदकस्नानम्	,,
अभ्यङ्गम्	३२
माध्याह्निकस्नानम्	,,
क्षुरस्नानम्	,,
प्रातःसायंपर्वादिष्वभ्यञ्जनस्नानम्	३३
सोदकुम्भनान्दीश्राद्धयोरभ्यञ्जनस्नानम्	,,
क्रोशस्थितनदीस्नानाच्छ्राद्धम्	३४
संकल्पः	,,
पितृश्राद्धव्यत्यासे पुनः संकल्पः	,,
शून्यतिथिकृतं पुनश्चरेत्	३५
पितृश्राद्धात्परं कारुण्यश्राद्धम्	,,
मातृपितृश्राद्धमेकदिनेऽन्नेन	,,
ग्रहणादिषु श्राद्धम्	,,
चाक्रिकश्राद्धम्	,,
ग्रहणे भोजननिषेधः	३६
वृद्धबालातुराणां न निषेधः	,,
अत्यन्तातुरादीनां,, ,,	३७
प्रस्तास्तके सकामिनिष्कामिनोः	३८
अग्निहोत्रम्	,,
दत्तपुत्रः	,,
मातापितृभ्यां पुत्रस्य दानं ग्रहणं च	,,
अवश्यं पुत्रसंग्रहः कर्तव्यः	३९

	पृष्ठसंख्या
अपुत्रस्य लोको नास्ति	४०
पुत्रवानग्निमान्	,,
जातमात्रे पुत्रमुखवीक्षणम्	४१
वृत्तिदत्तादयः पुत्राः	,,
अन्येषु सुतग्रहणम्	४२
सवर्णेषु ,,	,,
असगोत्रस्वीकृतौ	,,
विवाहे गोत्रद्वयत्यागः	४३
अभिवन्दनादौ द्विगोत्रत्वम्	,,
गोत्रर्षिविचारः	,,
दत्तजादीनां पूर्वगोत्रम्	४४
भ्रातृजेषु न विवाहहोमादिः	४५
भ्रातृपुत्रादिपरिग्रहः	,,
स्वीकृत्यनन्तरमौरसोत्पत्तौ	,,
पुत्रदानसमये यदुक्तं तत्कर्तव्यम्	४६
भर्तुः पितुर्वा वाक्यातिक्रमे	,,
भ्रातृपुत्रस्वीकृतौ दत्तस्य समांशः	४७
सगोत्रस्य तुरीयभागः	,,
दत्तेनौरसे उपनीते	,,
मृतभार्ययत्यादिपुत्रग्रहणम्	४८
पुत्रग्रहणकाले प्रतिज्ञाय तदकरणे	,,
पत्नीषु सुतस्वीकरणकाले या सन्निहिता सा माता, अन्या सपत्नीमाता	४९
बह्वीषु सन्निहितासु	,,
अन्ये मातृमातामहादयः	,,

	पृष्ठसंख्या
सपत्नीपिता न मातामहः	४९
सपत्नीमातृतर्पणम्	,,
तस्याः औपासनाग्नौ श्राद्धम्	५०
पत्न्याः अग्निः	,,
भ्रातृपुत्रग्रहणविधिः	,,
विभागे भ्रातरस्तुल्याः	५१
कामजपुत्राः, पुत्रविशेषाः	५२
दत्तादौ विशेषः	५४
पत्नीविशेषाः, तत्र धर्मपत्नी	५५
द्वितीयपत्नी	,,
पुत्राणां ज्यैष्ठकानिष्ठ्यम्	,,
भोगिनी	,,
भर्मणावावातादिपत्नयः	५६
धर्मपत्न्यादिसुताः	,,
धर्मपत्नीजस्य शिशोः स्पर्शमात्र-कर्तृत्वम्	५७
सान्निध्यं स्पर्शमात्रकर्तृत्वम्	५८
श्राद्धादावत्यन्ततृप्तिकराणि	,,
गौर्यादिदानं पितृतृप्तिकरम्	५९
जकारपञ्चकम्	,,
ग्रहणश्राद्धलक्षणम्	,,
पनसे स्थापिते महान् विशेषः	६०
अलर्कश्राद्धम्	६१
दिव्यशाकाः श्राद्धार्हाः	६२
तत्र पनसमहिमा	६४
रोदनम्	६८

	पृष्ठसंख्या
कारस्य श्लाघ्यत्वम्	६९
उर्वारुमहिमा	७०
उर्वारुत्यागे दोषः	७२
षण्णवतिश्राद्धानि	,,
अष्टोत्तरशतश्राद्धानि	७३
प्रकृतिश्राद्धम्	,,
दर्शश्राद्धम्	,,
दर्शाब्दिकौ तुल्यौ	७४
,, न त्याज्यौ	,,
मन्वादिश्राद्धम्	७५
संक्रान्तिश्राद्धम्	,,
संक्रान्तिपुण्यकालः	,,
अन्नश्राद्धे कुतपः	७६
दर्शसंक्रान्त्यादिश्राद्धानि	७७
महालयः	,,
श्राद्धदेवताः	,,
पित्र्येऽप्रदक्षिणं शून्यललाटता च	७८
तत्र गृहालंकारो न कर्तव्यः	,,
मातृवर्गे प्रदक्षिणादि	,,
श्राद्धभेदेन विश्वेदेवाः	७९
सापिण्ड्यनिरूपणम्	,,
आशौचं च दशत्रिदिनमेकदिनम्	,,
जीवच्छ्राद्धम्	८०
दैविकादैविकश्राद्धानि	,,
अमादिश्राद्धे कर्तव्यानि	,,
एकोद्दिष्टाधिकारिणः	८१

	पृष्ठसंख्या
अपिण्डकानि सपिण्डकानि च श्राद्धानि	८१
षण्णवतिसंख्याविचारः	,,
महालयः	,,
सकृन्महालयः	८२
महालयस्य भरण्यादीनां श्लाघ्यत्वम्	८३
महालयकालः	,,
यतिनां महालयः	,,
दुर्मृतानां ,,	,,
सुमङ्गल्याः ,,	,,
महालयपक्षेऽतीते	,,
महालये परेऽहनि तर्पणम्	८४
रव्युदयात्पूर्वं ,,	,,
जीवत्पितृकश्राद्धम्	८५
श्राद्धे वैदिकाद्यधिकारिणः	,,
अष्टकामासिश्राद्धम्	,,
श्राद्धप्रयोगः	८६
निमन्त्रणम्	,,
निमन्त्रणार्हाः	,,
वेदहीननिमन्त्रणे	,,
स्वशाखीयो निमन्त्रणे श्लाघ्यः	८७
श्राद्धे अभोज्याः	,,
वरणम्	९०
प्रश्नादाय दर्भदानम्	,,
मण्डलपूजा	,,
गुल्फयोरधः क्षालनम्	९१

	पृष्ठसंख्या
आचमनप्रकरणम्	९१
कर्तुः पूर्वं भोक्तुराचमने	,,
देवादिभोजनदिक्	,,
वरणत्रयकालः	,,
विष्टरः	९२
अर्घ्यम्	,,
आवाहनम्	९३
गन्धाक्षतादिदानम्	,,
अग्नौकरणम्	,,
पुनःसंकल्पप्रकरणम्	९४
परिवेषणप्रकारपौर्वापर्यम्	,,
अग्रे सूपदाने	९५
रक्षोघ्नमन्त्रम्	,,
येन केनाप्युच्चारणमसमर्थस्य	,,
उष्णं दातव्यम्	,,
मन्त्राः वाच्याः	९६
मन्त्रवैकल्यनाशाय वेदघोषः	९७
सूत्रवेदविहितं कार्यम्	९८
शास्त्रविरोधि त्याज्यमेव	,,
तिलोदकदानम्	९९
पिण्डदानम्	,,
नमस्काराः	,,
अर्चनम्	,,
पुत्रकलत्रादिभिः सह पितृप्रदक्षिण-नमस्काराः	१००

पृष्ठसंख्या

मध्यमपिण्डं परिमृज्य धर्मपत्न्यै दद्यात् १००
श्राद्धदिने शूद्रभोजने १०१
पितृभोजनपात्रस्य खननम् ,,
सोदकुम्भम् ,,
प्रथमाब्दे न तिलतर्पणम् ,,
सपिण्डीकरणात्परं श्राद्धाङ्गतर्पणम् १०२
पितृणां रजतं देवानां स्वर्णम् १०३
उपस्थानानुव्रजनादि ,,
कर्ममध्ये ज्ञानाज्ञानकृतदोषप्रायश्चित्तम् १०४
उच्छिष्टादि श्राद्धे सप्त पवित्राणि ,,
उच्छिष्टम् ,,
निर्माल्यम् ,,
गङ्गामहिमा ,,
महानद्य: १०५
नद्य: रजस्वला: १०६
पुण्यक्षेत्रम् १०७
वमनम् १०८
पुन:श्राद्धप्रकरणम् ,,
अनुमासिकाद्युच्छिष्टवमने १०९
उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पर्शे ,,
ब्राह्मणे यदि वमनम् ,,
अन्योन्यस्पर्शे ११०
वमनाच्छ्राद्धविघ्ने ,,

पृष्ठसंख्या

पितामहविष्णुवमने ११०
दर्शादौ छर्दने ,,
उपवासार्थ: १११
अपुत्रासापिण्ड्यम् ,,
अनुगमने पत्न्या: पिण्डनम् ,,
एकादशेऽहनि षोडशम् ११२
तद्दिने परेद्युर्वा सहगमने श्राद्धम् ,,
तत्र पत्नी आर्तवा चेद्भर्तुर्मरणे ११३
तत्पिण्डसंयोजनम् ११४
मातु: सापिण्ड्याभावस्थलम् ,,
दत्तेन पालकपितु: सापिण्ड्यम् ,,
दत्तपुत्रकृत्यम् ,,
अन्यगोत्रदत्त: ११५
पितु: श्राद्धस्य षण्मासात्पूर्वं प्रभृति कृत्यम् ,,
कथातृप्ति: ११६
विद्यमानाग्नेरपि त्रिदिनात्पूर्वं पुनरग्निसंधानम् ,,
श्राद्धदिने वर्ज्यम् ,,
,, दानजपादि न कर्तव्यम् ११७
मृताहे दर्शे ,,
मृताहे मातामहादिश्राद्धसंभवे ,,
,, नित्यनैमित्तिके प्राप्ते ११८
दर्शे बहुश्राद्धसंभवे ,,
केषांचित्कल्पप्रकार: ११९
अष्टक्रिया १२०

पृष्ठसंख्या

पतितस्य पञ्चविंशद्वर्षात्परं क्रिया १२१
श्राद्धाङ्गतर्पणं परेऽहनि १२२
उद्देशत्यागकाले सव्यम् ,,
मधुवाताद्यन्ते न ,,
विकिरं न कुर्यात् ,,
वमने १२३
कर्तुर्भोजनाभावे ,,
अर्भकतृप्ति: ,,
तिलद्रोणत्रय: १२४
दर्शश्राद्धं तर्पणस्वरूपेण १२५
तिला: मुख्या: १२६
आप: कर्मणामाद्या: ,,

उत्तराङ्गिरसम् १२७–१५१

प्रथमोऽध्याय: १२७
धर्मस्य पर्षद: प्रायश्चित्तस्य च विधि: (उपोद्घात:) ,,

द्वितीयोऽध्याय: १२९
परिषदुपस्थानम् ,,

तृतीयोऽध्याय: १३०
प्रायश्चित्तविधानम् ,,

चतुर्थोऽध्याय: १३२
प्रायश्चित्तलक्षणम् ,,
परिषल्लक्षणम्, तद्भेदाश्च ,,

पृष्ठसंख्या

पञ्चमोऽध्याय: १३४
दशावरा परिषत् ,,
चातुर्वेद्य: ,,
विकल्पी ,,
अङ्गवित् ,,
धर्मपाठक: ,,
आश्रमिण: ,,
प्रायश्चित्तनियन्तृकथनम् १३५

षष्ठोऽध्याय: १३६
प्रायश्चित्ताचारकथनम् ,,

सप्तमोऽध्याय: १३८
जानता प्रायश्चित्तं पृष्टेन वक्तव्यम् ,,
पापपरिगणनम् १३९
तत्र पञ्चमहापातकिन: ,,
पतिता: ,,

अष्टमोऽध्याय: ,,
प्रतिग्रहे प्रायश्चित्तम् ,,
शूद्रान्नभोजने ,, १४०
शूद्रं प्रशस्य स्वस्तिवचने प्रायश्चित्तम् ,,
प्रतिगृह्यान्येभ्यो न दातव्यम् ,,
शूद्रान्नरसपुष्टाधीयानस्य प्रायश्चितम् ,,

	पृष्ठसंख्या
शूद्रान्नस्य षण्मासं भुक्तौ	१४१
,, आजीवं ,,	,,
प्रतिग्रहयोग्यधान्यानि	,,
पात्रेभ्यो ग्राह्यम्	,,
प्रतिग्राह्याणि	१४२
नवमोऽध्यायः	,,
अभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तम्	,,
भिक्षुकाः	१४३
शुना दष्टस्य प्रायश्चित्तम्	,,
दशमोऽध्यायः	१४४
हिंसाप्रायश्चित्तकथनम्	,,
तत्र गवां प्रहरणे प्रायश्चित्तम्	,,

	पृष्ठसंख्या
गवां रोधादिना मरणे प्रायश्चित्तम्	१४५
गवामस्थ्यादिभङ्गे ,,	१४६
गजादिप्राणिहिंसने ,,	१४७
कामकामादिकृतपापे विशेषः	,,
बालवृद्धाङ्गनानां प्रायश्चित्तम्	,,
एकादशोऽध्यायः	१४८
गोवधप्रायश्चित्तम्	,,
द्वादशोऽध्यायः	१४९
प्रायश्चित्तविधिः	,,
कृच्छ्रादिस्वरूपकथनम्	,,
ब्राह्मणमहिमा	१५०
श्लोकार्धानुक्रमणी	१५२
Errata	१५६

INTRODUCTION

THE subject-matter of *Dharmaśāstra* is the regulation of man's conduct in life. Life in this world is only a connection between the unlimited past and the immense future represented by the various incarnations of the spirit. Among sentient beings man is the only animal gifted with imagination and vision, reason and judgment, memory with capacity to visualize the future and endowed with a will to act consciously and with a purpose in life in accordance with his convictions. To him appeal to reason forms the chief test of acceptance even for conduct traditionally sanctioned. To him a philosophy of life must lie behind the scheme or code of conduct. The systems of philosophic thought in India agree in their fundamentals with *Dharmaśāstra*. The main authority is the *śruti* or Veda. The *smṛtis* and the *darśanas* complement one another. The ordinances of conduct spring from the *śruti* as well as the *smṛti*. The underlying unity of the *darśanas* is recognized and all the apparent contradictions of the systems of philosophic thought are to be interpreted in a way that synthesizes thought itself.

The *smṛtis* deal with problems which are religious and philosophical only briefly and with a view to make the whole work intelligible. All the fundamental ideas are taken for granted as matters which are understood by the votaries of *Dharma-śāstra*.

Dharma has been defined in several works but no one definition has been accepted as conveying the full meaning of the word. It is based on the constant practice of persons learned in the Veda, who are morally good, devoid of aversion and attachment to the world, and whose conscience sanctions it. That is to say, the test of *dharma* is its capacity to inspire the conduct of orthodox men of blameless character. Dharma is good and leads to prosperity (*S'reyas*) both in this world and in the next. It is enjoined duty. The *darsanas* conceived dharma, each in its own way. To the logician it was a *guṇa* or innate property and was regarded as invisible and cognizable only by inference even as *Isvara* was. The Vaiseṣika regarded *dharma* as resulting in prosperity (*S'reyas*) and beatitude (*abhyudaya*). To the Mīmāṁsaka it was a desirable result defined by an injunction. The word *dharma* is derived from the root *dhṛ* (to uphold) and may be taken to mean as that which holds the world together. Vedas are the source of all *dharma*. Dharma thus relates to conduct or action which leaves a beneficial reaction to the doer and the society. Its aim is thus eminently practical.

A basic concept of *Dharmasāstra* is the law of *Karma* stressing the need to lead a moral life. Man can raise himself by his *sat-karma* or good conduct or lower himself by his bad action or *asat-karma*. Endowed with reason, man alone has the opportunity to act consciously. The function of enjoined duty and its proper discharge leads one to the highest goal *i.e.* the attainment of salvation. The lot of the gods is perpetual enjoyment and there is no way for the gods to get out of it. But man lives on the earth which has the advantage of being the proper place (*karma-bhūmi*) for the performance of *satkarma*.

A corollary of the law of *Karma* is the belief in transmigration. A good deed is never lost and the same is the

case with a bad *karma*. The law of *karma* is inexorable. God is the supreme judge in evaluating the *karma* of individuals. The power to shape his own destiny stresses the freedom of man and does not make him a passive instrument in the hands of destiny. Divine grace and man's effort are both needed for the fulfilment of the law. Even as the best soil will lie barren without proper cultivation and transplanting of seedlings or even as a small fire becomes a conflagration with a favourable wind, human effort is helped by past *Karma*.

Transmigration effected by the law of *Karma* is intelligible as the visible retribution for breaches of duty as laid down in the ethical codes which rest their authority on revelation. Evil deeds are derelictions of duty and are visited by visible effects in the form of diseases on the body. Good actions lead to better forms of life and bad actions to lower forms of life. In evolution in the scale of ascent the lowest form of life starts from the mineral matter, passes through lower forms of life and from them ascends to man step by step. Sins committed may be expiated in this life by the performance of purificatory penances. These reduce the intensity of post-mortuary purification.

The doctrine of the *Puruṣārthas* is another basic concept and the *Puruṣārthas* constitute the moral standards of life. They are *Dharma*, *Artha*, *Kāma* and *Mokṣa*, ordinarily rendered into English as *duty*, *material well-being*, *pleasure* and *release* or *salvation*. The first three belong to life in this world and are grouped under *Trivarga*. It has been pointed out that the *Puruṣārthas* also represent the fourfold significance of the four *āsramas*. There is nothing to detract the value of any one of the *Puruṣārthas* *Kāma* or desire is a fundamental instinct which is only properly canalized, with a view to preserve the continuity of the race.

Without material well-being life will be an impossibility and it is a great incentive to all productive activity. It is only after a full life has been lived through, that release should be sought and hence *Mokṣa* comes last. Writers on *Dharmaśāstra* and *Arthaśāstra* have stressed the need to lead a balanced life. The *Puruṣārthas* are complementary and not contradictory. The ideal man is therefore recommended to pursue the *Trivarga* in such a manner that will ensure their due co-operation and will avoid their mutual conflict.

In the discharge of his duties, each individual has to perform *śrāddhas* whatever be his *varṇa* and if he is a *dvija* belonging to the first three *āśramas*. He whose parents are alive is not enjoined to perform *śrāddhas* of the standard type. But it is obligatory on one whose father is not alive. He who omits this duty is a *patita* and should perform *prāyaścitta* for such omission. The dead have a claim on the living which has to be discharged in the proper manner and cannot be ignored. In the ultimate resort the *śrāddha* has to be performed for each person by some one in the absence of direct descendants, either by near relations who inherit the property of the deceased or by persons who are connected with the deceased by spiritual or educational ties. Failing all this, there is a duty on the ruler to have the *śrāddha* performed by some capable member meeting the expenses from the estate of the deceased which would have escheated to him or from other state funds if there is no such estate.

The *Āṅgirasasmṛti* now published, is in two sections the *Pūrva Āṅgiras* dealing with *Śrāddha* in 1113 verses as a single chapter; and the second *Uttara Āṅgiras* in twelve chapters, which deals with the topics of *pariṣad* and *prāyaścitta* etc.

Aṅgiras gives the same definition for *dharma* as given by *Jaimini* and as enjoined by the *purāṇas* and the *smṛtis*. He

specifically states that vedic mantras alone should be used wherever they are available for vedic rites. Mantras mentioned in the *purāṇas* may be used for non-vedic rites (pp. 1-2).[1]

Wherever mantras are not available the use of *vyāhṛtis* is enjoined. Among mantras the first place is to be given to the *vyāhṛtis*. There is no mantra equal to the *vyāhṛtis* in efficacy for purification, japa and protection. The use of the *vyāhṛtis* in homas as all-purificatory oblations in the beginning, middle and end will justify the position. In the event of *saṃskāras* such as *jātakarma*, *nāmakaraṇa* or *caula* or *annaprāśana* not having been done the use of *vyahṛtis* for japa for a period extending to nine days and nights after which the *saṃskāras* should be performed is enjoined (p. 3).

Certain impediments in the performance of a *śrāddha* raise themselves which are discussed with ways and means as to how to get the *śrāddha* performed in the proper manner. Normally impurity to the persons engaged in a *śrāddha*, or the death of a person in the village can invalidate it. But according to Aṅgiras if cooking has been started for a *śrāddha* that plays as the chief determining factor. For the performance of the *śrāddha* to those engaged in it there is no impurity till the *śrāddha* is over. Even a death in the village will not stop or vitiate the performance of a *śrāddha*. Similarly once a *śrāddha* is started it has to be completed till the end (pp. 4-5).

The *śrāddha* day is an all absorbing day and no other *vrata* can be performed on that day. But a *yāga* will stop the performance of even a *śrāddha e.g. darśapūrṇamāsa iṣṭi* and *paśubandha*. The Manes wait till the *yājña* is performed and then the *śrāddha* is performed. This brings the greatest satisfaction to the Manes. *Śrāddhas* that fall within the period when one is under *mahādīkṣā* which extends

[1] The page references cited in brackets refer to the text of *Āṅgirasa Smṛti*.

over 24 days are not observed. A *yāga* or vedic rite carries greater weight and overrules other rites. Hence even the death of a near relative will not enjoin the performance of the funeral rites of the dead on one under a *mahādīkṣā* till the end of the *dīkṣā* (pp. 5-7).

Another impediment to the performance of *srāddhas* is *asauca* or impurity. Impurity results from birth as well as death. Impurity resulting from birth does not enjoin untouchability but in case of death it has to be observed. The performance of the *sandhyā* under impurity is to be done mentally. Even normal food is prohibited in certain cases. In the case of a person who is subject to a series of death-impurities coming in quick succession, *sandhyā* is to be performed in the midst of water. During the period of impurity all rites are held up. The Veda cannot be recited. Nor can one enter a sabhā. If one is subjected to such impurity constantly, consequent on his having many relations in the village, he may wait for a year and perform the *srāddha* in another village where such impediments will not occur, wearing the sacred thread (pp. 7-8).

Two essential requisites for one who performs a *srāddha* are (1) *yajñasūtra* or sacred thread and (2) a tuft of hair on the head. One without the former is not entitled to perform any *karma*. One without a tuft is in the same position. Loss of tuft may be due to advanced age or disease or cut out of enmity by enemies. An expiation through *prājāpatya kṛcchra* and a second *upanayana* will purify the last. Loss due to disease or fire is expiated by a second *upanayana*. In all these cases the hair from the tail of a cow should be worn on the head with effort. Loss of hair due to age over seventy is natural and all that is expected at that stage is that some hair should be left to indicate the tuft. If the tuft is cut by

the enemies over five times even a *punarupanayana* does not help to attain the former position. (pp. 8-10).

Where the main person who is to perform a *srāddha* is either a *yati* or a *patita* the *srāddha* to be performed by that person has to be performed by the son of the *yati* or *patita*. By such performance he is not the actual doer. He is only doing it as an agent. Only when his father's funeral rites fall due and are performed by him will he become the actual *yajamāna* for the rite. Similarly in the performance of rites of relations other than parents the actual relationship alone should be mentioned.

One who performs the funeral rites of a *gauṇa mātā* (step-mother) as that of his own mother for money becomes a *caṇḍāla* immediately. Parenthood is only for the actual father and mother and not for others. Even that will change when one is given in adoption in which case the adopted son will have to use the phrases *janaka-pitā* or *janaka-mātā* (or *jananī*). Adoption comes only where both the parents agree to give their son in adoption. A childless brother adopts the son of his own brother merely by oral agreement between the two and without the rituals of adoption, even if the son happens to be aged and married. If the son so mentioned happens to be an only son he can *only act as a son* to his uncle. In the performance of rites and *srāddhas* he shall have to mention his main relationship to the deceased. Otherwise the whole *kriyā* will have to be performed again. The same is the case with rites performed for persons whose *gotras* and names have been wrongly mentioned. In performing the *srāddhas* for elders other than parents the particular purpose for which they were contacted should be mentioned. Where the principal *kartā* is away one can perform the rites as the representative of the principal. But the same has to be done by him again if

he happens to be nearby. One who has been given in adoption orally and is aged and married can perform the annual *srāddha* of the person who has accepted the adoption. But he cannot perform any other *srāddhas* such as *tila tarpaṇas* done on New Moon days and the like, for the benefit of this person.

By taking part in performing the last rites of person who is without relations one gains the merit of having performed an *asvamedha*. But if he eats without doing it he is visited by the sins of the person who died which should be expiated by a bath at Dhanushkoṭi for a month or by the performance of *Ukthya* (pp. 15-19).

Every enjoined act should be performed with the consent of the Brāhmaṇas learned in the Vedas. Even a *sanyāsin* has to obtain such consent. Anything done without such sanction, though performed according to *sāstras* should be redone. The recitation of the Veda produces merit equal to the recitation of the various names of Hari. Such recitation of the vedic *samhitas* is the privilege of the Brāhmaṇas who have performed their daily routine duties and are pure. Every act has to be started only after a ceremonial bath; and a bath removes all physical impurities as well as impurities arising from *asauca* or untouchability. Bath in a perennial river along with the recitation of the Veda is a *prāyascitta* for many sins. Persons who vomit should take an immediate bath. If one vomits after midnight he may bathe in the morning but vomiting before midnight should be followed by a bath in hot water. One who has omitted to perform the srāddha of his parents should take a hundred ceremonial baths in a perennial river or should hear the vedic *samhitas* recited or perform the japa of the *gāyatrī* or the *vyāhṛtis* etc. (pp. 19-23).

A householder should bathe in hot water at night if an occasion arises for a bath. An oil bath is not a ceremonial

bath and should be taken only after performing daily duties. A bath after a shave is also similar. Oil bath should not be taken in the mornings or evenings, during the parvas, eclipses, vratas and other *srāddha* days (p. 32).

The raising of sons for the performance of *srāddhas* is a necessity. In the absence of direct sons, children should be adopted. Such adoption should be from among the sapiṇḍas or from his own gotra. A child is given in adoption by its parents and accepted by the adoptive parents. One who has no children lives in fear of salvation. He who has sons possesses the sacred fire. It is obligatory on the part of a father to look at his son as soon as he is born. Adopted sons are classified under *vṛttidatta*, *mauñjīdatta*, *vivāhadatta* and *yajñadatta*. One can go outside the circle of sagotra and sapiṇḍas for selecting an adopted son only when such a person is not available among them. Adopted sons should belong to the same *varṇa* as the parents. Great difficulties in the matter rituals etc. will arise in the case of sons adopted from a different gotra to avoid which it is desirable to select a son from one's own gotra. Whatever was promised at the time of adoption to the parents who consent to give their child in adoption should be scruplously fulfilled. If unfulfilled, the purpose of the adoption will not be served. It is the duty of the king to punish him who refuses to carry out the promise made (pp. 39, 40-41).

The question of partition among the adopted sons is discussed at length. The son of a brother is equal to one's own son. If a son is born after adoption then the brother's son will be entitled to a half share. An adopted son from the same gotra will be entitled to a fourth share. When a son is born even though he may be younger than the adopted son, by virtue of his position he is to considered as the elder son. An

adopted son though older in years should not perform the *upanayana* of his adoptive father's child. A son born to the *dharmapatnī* is the eldest by all counts (p. 47).

Wives are classified as *dharmapatnī, bhoginī, kañcanā, vāvātā* etc. Of all the sons born the son of the *dharmapatnī* is according to *śāstras* the best fitted to perform the *śrāddha*. It would be enough if he merely touches and is present physically at the place where the *śrāddha* is performed (p. 57).

Certain things are held as most pleasing to the Manes in the performance of *śrāddhas*. One such is the *jahārapañcaka* namely water, the banks of the Ganges, remembrance of Janārdana, Sacred Fire and the presence of one's son. Of equal merit is a *śrāddha* performed at Gaya or on the banks of the river Phalguni, Mahālaya and the upbringing of jack-trees which is considered most important in a *śrāddha*. All the *śākas* or vegetables mentioned as fit for *śrāddha* could not equal in merit the *panasa* or jack. One who plants a *panasa* tree reaps a merit which gives lasting satisfaction to the Manes. The unique greatness of *panasa* is to be seen in its equation to all the śākas put together being less than the merit of *panasa* by itself. The very sight of a *panasa* tree is enough reason for the performance of a *śrāddha* under its shade. Its leaves form excellent material as plates or cups for drinking water. One who does not utilize the opportunity of utilizing it for a *śrāddha* is a *jaḍa*. Ṛṣi Gālava ate a few seeds of *panasa* with his wife with devotion and caused great bliss to the Manes. Sage Māṇḍavya presented a plate of *panasa* leaves to deserving Brāhmaṇa boy who was trying to find a suitable vessel to drink water and obtained the blessing of the Manes (pp. 57-72).

Interesting anecdotes relating to the position of Kāra and Urvāru as fit materials for use in *śrāddha* are

narrated. Omission to include Urvāru in a *śrāddha* is considered sinful (pp. 67-72).

The number of *śrāddhas* to be performed in a year are ninety-six. They have been classified as under:

Amāvāsyā	12
Manvantara	14
Yugādi	4
Saṅkrama	12
Vaidhṛti	13
Vyatīpāta	13
Mahālaya	15
Aṣṭakā	12
Gajacchāyā	1
Total	96

The *darśa śrāddha* performed on Amāvasyā is most important and by performing it one is deemed to have performed all the rest. This is the basis for the present practice of clinging to *darśa* and the omission of the rest in most cases. The annual *śrāddha* and *darśa* are equal in importance and neither of them should be omitted.

Saṅkrānti or *Krānti* occurs when the sun enters each of the twelve of the zodiacal signs. When he enters Meṣa and Tulā it is called *viṣuva*; entrance to Kaṭaka and Makara go by the names of *dakṣiṇāyana* and *uttarāyaṇa* respectively. There are four *viṣṇupadis* (when he enters *vṛṣabha, simha, vṛścika* and *kumbha*) and four *ṣaḍaśītis* (when he enters *mithuna, kanyā, dhanus* and *mīna*). Rules regulating the performance of the *saṅkrama śrāddha* when it falls during any part of the day or night are enunciated. Thus the *śrāddha* for the *ayanas* (Uttara and Dakṣiṇā) should be performed in Uttarāyaṇa only (pp. 72-74).

Mahālaya is the next important item. It can be performed with the same Brāhmaṇas for all the fifteen days of the *Mahālaya pakṣa* which falls in the month of Kanyā when the sun is in kanyā rāsi. This *pakṣa* is known as the *pitṛpakṣa*. Different Brāhmaṇs also can be requested for each day. Certain days in the *pitṛpakṣa* are held to be more propitious such as Bharaṇi nakṣatra or Aṣṭami which is the middle of the *pakṣa*. The twelfth day is specially intended for performing *mahālaya srāddha* for sanyāsins. The fourteenth day is intended for those who died an unnatural death (pp. 77, 81-83.)

In a *srāddha* seven items are held to be purificatory. They are *ucchiṣṭa* or cow's milk which is obtained only after the calf has drunk the milk in the udder a little, 2. *S'iva-nirmālya* or Ganges water which passes through the *jaṭā* of S'iva, 3. *vamana* or honey, 4. *pretaparpaṭa* (silk), 5. daughter's son, 6. *kutapa* which is the proper time for the *srāddha* and 7. *tila* or sesamum (p. 104 ff).

Rules for the proper determination of priority in the performance of *srāddhas* which fall on the same day such as *darsa*, *saṅkrama* and *pratyabda srāddha* or the falling of different annual *srāddhas* on the same day are discussed and decisions recorded. Aṅgiras would have the funeral rites of a *patita* begun only after twenty-five years have elapsed after death. Several items which are normally done are recommended to be omitted in the case of a *patita*. Authority for the performance of *darsa srāddha* with sesamum mixed with water as the representative of an *anna srāddha* is cited. There can be no *srāddha* without sesamum and water. The best place for the performance of *nitya* and *namittika* rites including all types of *srāddhas* should be on the banks of a river which has an inexhaustible source of water during all the seasons of the year (pp. 118, 125-126).

The above are only some of the most interesting points in the *Pūrva Aṅgiras*. It is interesting to note this *smṛti* gives the authoritative text for many of the practices that are prevalent in the performance of *vaidika* rites. All the relevant topics dealing with *srāddha* which have not been touched in other texts dealing with the same subject have been expounded. Some common errors and controversial topics have been set at rest by definitely laying down the decision. *Aṅgiras* belongs to the school which holds that there should be no mark on the forehead in a *srāddha* involving *apasavya kriyā* on the father's side. But the mark on the forehead or *puṇḍra* should be had where the mother's side is represented, as every act is done clock-wise.

UTTARA AṄGIRAS

This section consists of twelve chapters. It is based on the authoritative sayings of the sages of old. Acts based on one's own opinion and not supported by authoritative sayings are useless and should be regarded as children's sport. Enjoined acts should be performed properly and those inhibited should be avoided. A sin is committed when either of these rules is transgressed. Such transgression should not be hidden but should be mentioned to the proper authority who should act like a doctor to his patient and prescribe the proper expiation to the person. When the *prāyascitta* or expiation is completed the individual becomes cleared of the sins. A sinner should therefore approach learned Brāhmaṇas who by their conduct are leading a pure life and should tell them the truth after paying his respects to them. The *pariṣad* will then deliberate and lay down the *prāyascitta* or expiation. Such a *pariṣad* should be constituted

properly. How a *pariṣad* should be constituted and who should be the members of the *pariṣad* are dealt with in chapters four and five. A minimum of ten members with four persons learned in the vedas, one learned in the Kalpas, one representing the vedāṅgas, one steeped in *Dharmaśastra* and one member representing each of the three *aśramas* should constitute a *pariṣad*. This is for the Brāhmaṇa. For the Kṣatriya the number should be proportionately doubled and for Vaiśyas it should be trebled. In the case of *mahāpātaka* being the subject of discussion, a minimum of 100 members is enjoined for the *pariṣad*. A prāyascitta laid down by a *pariṣad* and completed by the sinner washes him of all the sins which are literally burnt by the prowess of the three fires of the members of the *pariṣad*, as a wet cloth is dried by the sun and wind. Those who are not learned and proficient should not try to lay down prāyaścittas. *Prāyścittas* laid down by quacks lead only to intensify the sins (pp. 127-138).

When repentent sinners request for guidance no one who has the requisite knowledge and is competent can deny the use of his knowledge and must speak as a member of the *pariṣad*. For the purpose of laying down the expiation the sins are classified in chapter seven. The next chapter deals with prohibited food to a Brāhmaṇa and lays down the *prāyaścitta* for the same. Chapter nine continues the same in relation to food belonging to persons under pollution. *Prāyaścitta* for dog-bite for a *Brahmacāri*, *sanyāsin* and *gṛhastha* and Brāhmaṇa women is stated (pp. 138-142).

In the next three chapters *prāyaścitta* for injuring or tormenting cows in various ways, *prāyāścittas* for children, very aged men and women and invalids, *prāyaścitta* for *govadha* or killing a cow and the nature of *kṛcchra* and *prāyaścitta* are dealt with (pp. 142-151).

The name of Aṅgiras is well known in ancient lore. One of the *mānasa* sons of Brahmā he was also the father of three illustrious sages Bṛhaspati, Utathya and Samvarta. According to certain legends he was re-born out of the *Varūni Yajña* by an oblation in the *Aṅgāra*. Bharadvājas and Gautamas are held to belong to this line.

As a writer on *dharmaśāstra* the name of *Aṅgiras* is mentioned by Yājñavalkya. Viśvarūpa commenting on Yājñavalkya (I.9) mentions that according to *Aṅgiras* a *pariṣad* may consist of 121 Brāhmaṇas. This is identical with what is found in *Uttara Aṅgiras* Chap. IV, vv 4-8. Similarly the *vrata* of *Vajra* mentioned under Yājñavalkya III, 265 by Viśvarūpa is identical with *Uttara Aṅgiras* verses 1 to 7 of chap. IX. The date of Viśvarūpa is held to be about A.D. 800 to 820 A.D. The present work may therefore be dated as not later than about the middle of the eighth century A.D.

Āṅgirasasmṛti mentions Hārīta, Manu, Kātyāyana Gobhila and Śākala. A ceremonial bath at Dhanushkodi as a *prāyaścitta* is mentioned on several occasions in pages 24, 25, 26 and 28. A large number of rivers in the country are mentioned (p. 105).

There are a few editions of *Aṅgirasa Smṛti*. These are different from the text presented in this edition. They are enumerated below:

1. *Āṅgirasasmṛti*—Benaras Lithograph edition. Dundhi-raj-Ganesh. Samvat 1929, Sravana sukla pratipat pp. 22-24.
2. Do—*Dharma śāstrasamgraha* edited by Jivananda Vidyasagara, Vol. I, pp. 554-560 in 72 verses. (Calcutta, 1876).
3. *Āṅgirasasamhitā*—*Dharmaśāstra* Text, edited by M. N. Dutt, Vol. I, pp. 165-171. Calcutta, 1908.
4. *Aṣṭādaśasmṛtayah* — *Āṅgirasasmṛtiḥ*, Venkateswar Press edition, Bombay, 1924, pp. 84-91.
5. *Āṅgirassmṛti*—Anandāśrama Series No. 48, *Smṛtinam Samuccayah*, 1905, pp. 1-8.

Of these, the first four contain the same text excepting for slight variations in the text. But the fifth contains 168 verses whereas the first four have only seventy-two verses. Further the texts are different and the fifth appears to be an enlarged version. The subject matter in all these versions is *prāyaścitta* and *śuddhi*.

The text now presented is completely different from all these and deals mainly with *śrāddha* in the *Pūrva Āṅgiras* and *Prāyaścitta* in the *Uttara Āṅgiras*. However, the topics on *prāyaścitta* are dealt with in a different manner. All the relevant topics relating to *śrāddha* are explained in smoothly running verses and this should be considered more as a practical manual. In fact only such topics and difficult situations as are likely to confront the common man in the discharge of his *dharma* are mentioned with the remedies for each situation in simple language.

It would perhaps be better to accumulate the texts of Aṅgiras in a single volume. The belief that each smṛti writer generally covers all the topics in *Dharmaśāstra* has been current for a long time. It would therefore be not out of place to regard these works of Aṅgiras as belonging to his school of thought. It may be that different individuals may have written on different topics of the subject. This is strengthened by the existence of such schools of thought in other branches as Kāmaśāstra and Arthaśāstra.

94328
J.C.
QM m2, N37
N53.12-4

THE ADYAR LIBRARY ASSOCIATION

On 1st January 1936, Dr. G. S. Arundale, President of The Theosophical Society, formally announced the establishment of the Adyar Library Association, in grateful memory of the Founder of the Adyar Library, Colonel Henry Steele Olcott.

Rules of The Adyar Library Association

I. The Association shall be called the Adyar Library Association.

II. The general object of the Association shall be to develop the Adyar Library as the International Centre for Eastern and Western cultural studies and researches in the light of Theosophy—"cultural" taken in its broadest sense as including Philosophy, Science, Religion and Art.

III. There shall be three classes of Membership: (1) Ordinary Members, who pay an annual subscription of Re. 1; (2) Corporate Members, who pay an annual subscription of Rs. 6; (3) Life Members, who donate Rs. 600. The Corporate and Life-Members shall receive the *Adyar Library Bulletin* gratis. Such of them as are resident in Madras may be permitted to borrow books on a deposit of Rs. 20. This privilege may be extended by the Director to members outside Madras on their depositing an additional sum to cover the charges for packing and postage etc. for books asked for by them. The books so borrowed should be returned by them before the date prescribed for return per registered book-post at their own expense.

The publications of the Library will be sold at a discount of 10% to the members of the Adyar Library Association. A complete set of the Adyar Library Publications published on and from the date of Life-Membership will be presented to Life-Members.

(309)

THE ADYAR LIBRARY

Director : Mr. Alain Danielou

Adviser : Dr. G. Srinivasa Murti, B.A., B.L., M.B. & C.M.
Vaidyaratna

BRAHMAVIDYĀ

THE ADYAR LIBRARY BULLETIN

Acting Editor : N. RAMACHANDRA BHAT

Rates of Subscription :

Life Subscription	Rs.	100
or	$	50
or	£	10

		Per Annum	Single Copy
India & Ceylon	...	Rs. 6	Rs. 2-8
U. S. A.	...	$ 3	$ 1.25
Commonwealth Countries	...	Sh. 12	Sh. 5
Other Countries	...	Rs. 9	Rs. 3-8

All Communications to be addressed to :

THE DIRECTOR,
Adyar Library,
Adyar, Madras-20, S. India